

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
«Επιστήμες της Αγωγής - Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση με την χρήση των ΤΠΕ
(e-Learning)».

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ, ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ
ΔΙΑΔΡΑΣΤΙΚΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ ΜΕ ΤΗ ΜΕΘΟΔΟ
ΤΗΣ ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ
ΤΟΠΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΣΕ ΜΑΘΗΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΛΙΣΣΟ**

ΒΕΡΓΕΡΑΚΗ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ

Επιβλέπων καθηγητής: «Κωτσίδης Κωνσταντίνος»

Ρέθυμνο, 2024

**Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
«Επιστήμες της Αγωγής - Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση με την χρήση των ΤΠΕ
(e-Learning)».
[Αριθμ. ΦΕΚ 635 τ.Β΄/9.3.2016]**

Ακαδημαϊκός Υπεύθυνος ΠΜΣ:
Καθηγητής Αναστασιάδης Παναγιώτης
Πανεπιστήμιο Κρήτης – Παιδαγωγικό Τμήμα Δ.Ε

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ, ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΔΙΑΔΡΑΣΤΙΚΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ ΜΕ ΤΗ ΜΕΘΟΔΟ ΤΗΣ ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΣΕ ΜΑΘΗΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΛΙΣΣΟ

ΒΕΡΓΕΡΑΚΗ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν. 1599/1986 και τα άρθρα 2,4,6 παρ. 3 του Ν. 1256/1982, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής εργασίας και δεν προσβάλλει κάθε μορφής πνευματικά δικαιώματα τρίτων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον.

© Πανεπιστήμιο Κρήτης, ΠΤΔΕ, ΕΔΙΒΕΑ, 2018

Το Π.Τ.Δ.Ε του Πανεπιστημίου Κρήτης και ειδικότερα το Ε.ΔΙ.Β.Ε.Α, διατηρεί το δικαίωμα της χρήσης και αναπαραγωγής της παρούσας εργασίας για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς.

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

*«ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ, ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ
ΔΙΑΔΡΑΣΤΙΚΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ ΜΕ ΤΗ ΜΕΘΟΔΟ
ΤΗΣ ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ
ΤΟΠΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΣΕ ΜΑΘΗΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΛΙΣΣΟ»*

Βεργεράκη Αικατερίνη

Επιτροπή Επίβλεψης Διπλωματικής Εργασίας

Επιβλέπων Καθηγητής:
Κωτσίδης Κωνσταντίνος
Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Κρήτης

Συν-Επιβλέπων Καθηγητής:
Αναστασιάδης Παναγιώτης
Καθηγητής Πανεπιστημίου Κρήτης

Συν-Επιβλέπων Καθηγητής:
Χαλκιαδάκης Εμμανουήλ
Ε.ΔΙ.Π. Πανεπιστημίου Κρήτης

Ρέθυμνο, 2024

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΡΗΤΗΣ
UNIVERSITY
OF CRETE

Αικατερίνη Βεργεράκη «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση διαδραστικού εκπαιδευτικού υλικού με τη μέθοδο της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης για τη διδασκαλία τοπικής ιστορίας σε μαθητές για την Αρχαία Λισσό»

«Η διπλωματική μου εργασία είναι αφιερωμένη στην οικογένεια και τους φίλους μου για την πολύτιμη βοήθεια, την υπομονή και την αμέριστη συμπαράστασή τους και κυρίως στην αδερφή μου που υπήρξε συνοδοιπόρος στο ταξίδι αυτό.»

Περίληψη

Στα πλαίσια της συγκεκριμένης διπλωματικής εργασίας, σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε εκπαιδευτικό υλικό με τίτλο: «Η Αρχαία Λισσό», σύμφωνα με τη μεθοδολογία της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης. Το εν λόγω εκπαιδευτικό υλικό δημιουργήθηκε στα πλαίσια της Εξ αποστάσεως Εκπαίδευσης για την Εκπαίδευση των μαθητών δημοτικού εστιάζοντας στην περίπτωση της αρχαίας Λισσού ή Λισού, καθώς συναντιέται και με τους δύο τύπους. Για την υλοποίηση του εφαρμόστηκαν οι αρχές σχεδιασμού εκπαιδευτικού υλικού που έχουν διατυπώσει οι θεωρητικοί του πεδίου της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης και αξιοποιήθηκαν το ψηφιακό εργαλείο h5p και η πλατφόρμα Chamilo. Επιπλέον, δημιουργήθηκε ένα παιχνίδι επαυξημένης πραγματικότητας με τις εφαρμογές Actionbound και Blippar για την περιήγηση στην Αρχαία Λισσό. Εν συνεχεία, το Εκπαιδευτικό υλικό αποτιμήθηκε από τρεις ειδικούς της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης ως προς τα τρία Ερευνητικά Ερωτήματα που είχαν τεθεί ως υποχρεωτικά προς διερεύνηση από όλους τους φοιτητές του Προγράμματος. Πιο αναλυτικά, ερευνήθηκε ως προς το αν διέπεται από τις αρχές και τη μεθοδολογία της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης, αν δημιουργήθηκε σύμφωνα με τις αρχές της Πολυμεσικής Μάθησης κι ως προς το ποια είναι τα δυνατά σημεία του και ποιες προτάσεις βελτίωσης μπορούν να γίνουν. Έπειτα αποτιμήθηκε από πέντε εκπαιδευτικούς Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης ως προς δύο ερευνητικά ερωτήματα: το κατά πόσο το εκπαιδευτικό υλικό είναι κατάλληλο να αξιοποιηθεί στην εκπαιδευτική πράξη στο πλαίσιο της διδασκαλίας της τοπικής Ιστορίας κι ως προς το ποια είναι τα δυνατά σημεία του και ποιες προτάσεις βελτίωσης μπορούν να πραγματοποιηθούν.

Η αποτίμηση έγινε με τη χρήση της ποιοτικής μεθόδου έρευνας και πιο συγκεκριμένα διαμορφωτικής αξιολόγησης περιεχομένου. Ως μέσα συλλογής δεδομένων χρησιμοποιήθηκαν δύο ερωτηματολόγια με ερωτήσεις ανοικτού τύπου, ένα για κάθε ομάδα ερευνητών. Για την επιλογή των συμμετεχόντων εφαρμόστηκε η σκόπιμη δειγματοληψία κριτηρίου κι η ομάδα των συμμετεχόντων αποτελεί δείγμα ευκολίας.

Τα αποτελέσματα των ερευνών έδειξαν πως το εκπαιδευτικό υλικό ήταν διαδραστικό,

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΡΗΤΗΣ
UNIVERSITY
OF CRETE

Αικατερίνη Βεργεράκη «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση διαδραστικού εκπαιδευτικού υλικού με τη μέθοδο της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης για τη διδασκαλία τοπικής ιστορίας σε μαθητές για την Αρχαία Λισσό»

εύχρηστο, ευχάριστο και σχεδιασμένο σύμφωνα με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ και οι εκπαιδευτικοί στο σύνολο τους θα το εφαρμόζαν στην διδακτική τους πράξη.

Λέξεις – Κλειδιά

Εξ αποστάσεως Εκπαίδευση, Εκπαιδευτικό Υλικό, Διδασκαλία Τοπικής Ιστορίας στο

ΠΜΣ «Επιστήμες της Αγωγής - Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση με την χρήση των ΤΠΕ (e-Learning)»: Διπλωματική Εργασία

Σελίδα 6

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΡΗΤΗΣ
UNIVERSITY
OF CRETE

Αικατερίνη Βεργεράκη «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση διαδραστικού εκπαιδευτικού υλικού με τη μέθοδο της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης για τη διδασκαλία τοπικής ιστορίας σε μαθητές για την Αρχαία Λισσό»

Δημοτικό Σχολείο, Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Υλικού.

Αικατερίνη Βεργεράκη «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση διαδραστικού εκπαιδευτικού υλικού με τη μέθοδο της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης για τη διδασκαλία τοπικής ιστορίας σε μαθητές για την Αρχαία Λισσό»

Abstract

In this dissertation, a supplementary teaching and learning material was designed and developed, called “The Ancient Lissos”, according to the conceptual framework of Distance learning. This educational material was created in the framework of the Distance Education for teaching of local History of primary school students focusing on the case of Ancient Lissos. For its implementation, the principles of educational material design formulated by distance education theorists were applied and the digital tool h5p and the Chamilo platform were utilized. In addition, a spatially sensitive augmented reality game was created with the Actionbound and Blippar apps to navigate the users around Ancient L. Subsequently, the Educational material was evaluated by three specialists of Distance Education in relation to the three Research Questions that had been asked as mandatory for investigation by all students of the Program. In more detail, it was investigated as to whether it is governed by the principles and methodology of Distance Education, whether it was created according to the principles of Multimedia Learning and as to what are its strong points and what suggestions for improvement can be made. It was then evaluated by five Primary Education teachers in terms of two research questions: whether the educational material is considered suitable to be used in the educational practice in the context of teaching of local History and in terms of what are its strong points and what suggestions for improvement can be made.

The evaluation was conducted using the qualitative research method and more specifically formative content evaluation. Two questionnaires with open-ended questions were used as data collection instruments, one for each group of researchers. Purposive criterion sampling was applied for the selection of participants and the group of participants is a convenience sample.

The results of the research showed that the educational material was interactive, easy to use, pleasant and designed according to the methodology of Distance Education and the teachers as a whole would apply it in their teaching practice.

Keywords

Distance learning, Teaching and learning material, teaching of local History in primary school, Evaluation of educational material.

Πίνακας περιεχομένων

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ.....	2
Περίληψη.....	5
Λέξεις – Κλειδιά.....	6
Abstract.....	7
Keywords.....	7
Πίνακας περιεχομένων.....	8
Κατάλογος Εικόνων / Σχημάτων.....	11
Κατάλογος Πινάκων.....	14
Συνοτομογραφίες & Ακρωνύμια.....	15
Εισαγωγή.....	17
1ο Κεφάλαιο: Εννοιολογικό πλαίσιο.....	18
2ο Κεφάλαιο: Μεθοδολογία σχεδιασμού εκπαιδευτικού υλικού.....	19
3ο Κεφάλαιο: Μεθοδολογία Έρευνας.....	19
4ο Κεφάλαιο: Παρουσίαση αποτελεσμάτων.....	19
5ο Κεφάλαιο: Συμπεράσματα-Συζήτηση.....	19
1ο Κεφάλαιο: Εννοιολογικό πλαίσιο.....	20
1.1 <i>Εξ αποστάσεως εκπαίδευση.....</i>	<i>20</i>
1.1.1 Εννοιολογικός προσδιορισμός της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.....	20
1.1.2 Σύντομη Ιστορική αναδρομή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.....	22
1.1.3 Μορφές της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.....	23
1.1.4 Ο Ρόλος του εκπαιδευτικού υλικού στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση.....	24
1.1.5 Βασικές αρχές σχεδιασμού εκπαιδευτικού υλικού με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.....	25
1.2 <i>Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση.....</i>	<i>29</i>
1.2.1 Ορισμός σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευση.....	29
1.2.2 Η Σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση και οι ΤΠΕ.....	29
1.2.3 Η σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην Ελλάδα.....	31
1.3 <i>Εκπαίδευση Τοπικής Ιστορίας στο δημοτικό σχολείο.....</i>	<i>33</i>
1.3.1 Η τοπική ιστορία στη σχολική εκπαίδευση.....	33
1.3.2 Η περίπτωση της Αρχαίας Λισσού.....	36
2ο Κεφάλαιο: Μεθοδολογία σχεδιασμού εκπαιδευτικού υλικού.....	38

2.1	Μεθοδολογία σχεδιασμού εκπαιδευτικού υλικού.....	38
2.1.1	Σκοπός σχεδιασμού του εκπαιδευτικού υλικού με τίτλο «Αρχαία Λισσό».....	38
2.1.2	Θεωρητικό πλαίσιο για τον σχεδιασμό του εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού... ..	40
2.2	Εφαρμογές ανάπτυξης του εκπαιδευτικού υλικού.....	42
2.2.1	Η πλατφόρμα ηλεκτρονικής μάθησης Chamilo.....	42
2.2.2	Το εργαλείο δημιουργίας ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού H5P.....	43
2.2.3	Το ψηφιακό λογισμικό Doodly.....	43
2.2.4	Η πλατφόρμα Actionbound.....	44
2.2.5	Το πρόγραμμα δημιουργίας βίντεο Windows Movie Maker.....	44
2.2.6	Το πρόγραμμα δημιουργίας βίντεο Plotagon Studio.....	45
2.2.7	Το πρόγραμμα δημιουργίας διαδικτυακού βιβλίου Book Creator.....	45
2.3	Η δομή του εκπαιδευτικού υλικού.....	45
3°	Κεφάλαιο: Μεθοδολογία έρευνας.....	81
3.1	Σκοπός της έρευνας.....	81
3.2	Στόχοι της έρευνας.....	82
3.3	Ερευνητικά ερωτήματα.....	82
3.4	Μεθοδολογική προσέγγιση.....	83
4ο	Κεφάλαιο: Παρουσίαση αποτελεσμάτων.....	97
4.1	1 ^η ΦΑΣΗ ΕΡΕΥΝΑΣ – ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΑΠΟ ΕΙΔΙΚΟΥΣ ΤΗΣ ΕΞΑΕ.....	97
4.1.1	1 ^ο Ερευνητικό Ερώτημα: Το εκπαιδευτικό υλικό διέπεται από τις αρχές και τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης;.....	97
4.1.1.1	1 ^{ος} ερευνητικός άξονας: Επιστημονική Συνοχή/Τεκμηρίωση ΕΥ.....	97
4.1.1.2	2 ^{ος} ερευνητικός άξονας: Απλή και κατανοητή παρουσίαση του Γνωστικού Αντικειμένου.....	98
4.1.1.3	3 ^{ος} ερευνητικός άξονας: Ευχρηστία του ΕΥ.....	101
4.1.1.4	4 ^{ος} ερευνητικός άξονας: Υποστήριξη – καθοδήγηση εκπαιδευόμενου στη μελέτη του 102	
4.1.1.5	5 ^{ος} ερευνητικός άξονας: Υποστήριξη της αλληλεπίδρασης με τον εκπαιδευόμενο στη μελέτη του.....	103
4.1.1.6	6 ^{ος} ερευνητικός άξονας: Παροχή δυνατότητας αναστοχασμού - αυτοαξιολόγησης στον μαθητή.....	104
4.1.1.7	7 ^{ος} ερευνητικός άξονας: Σαφήνεια σκοπού και προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων.....	106
4.1.2	2 ^ο ερευνητικό ερώτημα: Το εκπαιδευτικό υλικό έχει δημιουργηθεί σύμφωνα με τις αρχές της Πολυμεσικής Μάθησης;.....	108
4.1.2.1	8 ^{ος} ερευνητικός άξονας: Εφαρμογή αρχών της Γνωστικής Θεωρίας Πολυμεσικής Μάθησης.....	108
4.1.3	3 ^ο ερευνητικό ερώτημα: Ποια αξιολογούνται ως θετικά στοιχεία και ποια ως στοιχεία προς βελτίωση στο ΕΥ;.....	111
4.1.3.1	9 ^{ος} ερευνητικός άξονας: Δυνατά σημεία ΕΥ.....	111
4.1.3.2	10 ^{ος} ερευνητικός άξονας: Προτάσεις βελτίωσης ΕΥ.....	111

4.2 2 ^η ΦΑΣΗ ΕΡΕΥΝΑΣ – ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΑΠΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ.....	112
4.2.1 1 ^ο Ερευνητικό Ερώτημα: Κατά πόσο το εκπαιδευτικό υλικό κρίνεται κατάλληλο να αξιοποιηθεί στην εκπαιδευτική πράξη στο πλαίσιο της τοπικής Ιστορίας;.....	112
4.2.1.1 1 ^{ος} ερευνητικός άξονας: Παρουσίαση ΕΥ.....	112
4.2.1.2 2 ^{ος} ερευνητικός άξονας: Ύψος γραφής ΕΥ.....	112
4.2.1.3 3 ^{ος} ερευνητικός άξονας: Επάρκεια ΕΥ.....	113
4.2.1.4 4 ^{ος} ερευνητικός άξονας: Ανταπόκριση ΕΥ σε προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα.....	113
4.2.1.5 5 ^{ος} ερευνητικός άξονας: Αποτελεσματικότητα ασκήσεων ανατροφοδότησης.....	114
4.2.1.6 6 ^{ος} ερευνητικός άξονας: Χρήση ΕΥ στην εκπαιδευτική πράξη.....	114
4.2.2 2 ^ο Ερευνητικό Ερώτημα: Ποια αξιολογούνται ως θετικά στοιχεία και ποια ως στοιχεία προς βελτίωση στο ΕΥ;.....	115
4.2.2.1 7 ^{ος} ερευνητικός άξονας: Δυνατά σημεία ΕΥ.....	115
4.2.2.2 8 ^{ος} ερευνητικός άξονας: Προτάσεις βελτίωσης ΕΥ.....	115
5ο Κεφάλαιο: Συμπεράσματα-Συζήτηση.....	116
5.1 Συμπεράσματα-Συζήτηση των ευρημάτων.....	116
5.1.1 Α' φάση: Αξιολόγηση του ΕΥ από τους τρεις ειδικούς αξιολογητές.....	116
5.1.1.1 1 ^ο Ερευνητικό Ερώτημα: Το εκπαιδευτικό υλικό διέπεται από τις αρχές και τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης;.....	116
5.1.1.2 2 ^ο Ερευνητικό Ερώτημα: Το εκπαιδευτικό υλικό έχει δημιουργηθεί σύμφωνα με τις αρχές της Πολυμεσικής Μάθησης;.....	119
5.1.1.3 3 ^ο Ερευνητικό Ερώτημα: Ποια είναι τα δυνατά σημεία του εκπαιδευτικού υλικού και ποιες προτάσεις υπάρχουν ως προς τη βελτίωσή του;.....	120
5.1.2 Β' φάση: Αξιολόγηση του ΕΥ από τους τρεις εκπαιδευτικούς Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης	121
5.1.2.1 1 ^ο Ερευνητικό Ερώτημα: Κατά πόσο το εκπαιδευτικό υλικό κρίνεται κατάλληλο να αξιοποιηθεί στην εκπαιδευτική πράξη στο πλαίσιο της Τοπικής Ιστορίας;.....	121
5.1.2.2 2 ^ο Ερευνητικό Ερώτημα: Ποια είναι τα δυνατά σημεία του εκπαιδευτικού υλικού και ποιες προτάσεις υπάρχουν ως προς τη βελτίωσή του;.....	122
5.2 Συνεισφορά της εργασίας.....	123
5.3 Περιορισμοί της έρευνας.....	124
5.4 Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα.....	125
Βιβλιογραφικές Αναφορές.....	126
Ελληνόγλωσσες.....	126
Ξενόγλωσσες.....	135
Παράρτημα Α: «Ερωτηματολόγιο αποτίμησης εκπαιδευτικού υλικού από ειδικούς της ΕξΑΕ».....	138
Παράρτημα Β: «Ερωτηματολόγιο αποτίμησης εκπαιδευτικού υλικού από εκπαιδευτικούς Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης».....	154

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΡΗΤΗΣ
UNIVERSITY
OF CRETE

Αικατερίνη Βεργεράκη «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση διαδραστικού εκπαιδευτικού υλικού με τη μέθοδο της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης για τη διδασκαλία τοπικής ιστορίας σε μαθητές για την Αρχαία Λισσό»

Κατάλογος Εικόνων / Σχημάτων

Εικόνα 1: Η πλατφόρμα Chamilo

Εικόνα 2: Το διαδικτυακό εργαλείο H5P

Εικόνα 3: Το ψηφιακό λογισμικό Doodly

Εικόνα 4: Η πλατφόρμα Actionbound

Εικόνα 5: Το πρόγραμμα δημιουργίας βίντεο Windows Movie Maker

Εικόνα 6: Το πρόγραμμα δημιουργίας βίντεο Plotagon Studio

Εικόνα 7: Το πρόγραμμα δημιουργίας διαδικτυακού βιβλίου Book Creator

Εικόνα 8: Αρχική σελίδα Εκπαιδευτικού υλικού

Εικόνα 9: Περιγραφή μαθήματος & Μονοπάτι γνώσης

Εικόνα 10: Το κύριο μέρος του μαθήματος

Εικόνα 11: Εισαγωγικά στοιχεία διδακτικής ενότητας

Εικόνα 12: Παρουσίαση της πρώτης διδακτικής ενότητας με τίτλο «Η Αρχαία Λισσός»

Εικόνα 13: Περιεχόμενα διδακτικής ενότητας

Εικόνα 14: Εισαγωγικό βίντεο

Εικόνα 15: Η Αρχαία Λισσός

Εικόνα 16: Η ιστορία της πόλης (1)

Εικόνα 17: Η ιστορία της πόλης (2)

Εικόνα 18: Η ιστορία της πόλης (3)

Εικόνα 19: Ασκήσεις ανατροφοδότησης

Εικόνα 20: Ασκήσεις ανατροφοδότησης

Εικόνα 21: Η ιστορία της αρχαίας πόλης (1)

Εικόνα 22: Η ιστορία της αρχαίας πόλης (2)

Εικόνα 23: Η ιστορία της αρχαίας πόλης (3)

Εικόνα 24: Πώς θα πάμε; (1)

Εικόνα 25: Πώς θα πάμε; (2)

Εικόνα 26: Ασκήσεις ανατροφοδότησης

Εικόνα 27: Βίντεο ξενάγησης

Εικόνα 28: Σύνοψη

Εικόνα 29: Βιβλιογραφία

Εικόνα 30: Παρουσίαση διδακτικής ενότητας με τίτλο «Τα χρόνια στην Αρχαία Λισσό»

Εικόνα 31: Περιεχόμενα

Εικόνα 32: Επεξήγηση συμβόλων

Εικόνα 33: Εισαγωγικό βίντεο

Εικόνα 34: Περίοδος κατοίκησης της Λισσού

Εικόνα 35: Ο ρόλος της πόλης

Εικόνα 36: Το Ασκληπιείο της πόλης

Εικόνα 37: Το Ασκληπιείο της πόλης Book Creator

Εικόνα 38: Δραστηριότητα αυτοαξιολόγησης μονής επιλογής

Εικόνα 39: Δραστηριότητα αυτοαξιολόγησης «Συμπλήρωση κενών»

Εικόνα 40: Σεισμός κείμενο

Εικόνα 41: Σεισμός βίντεο Movie Maker

Εικόνα 42: Άσκηση ανατροφοδότησης «Μονής επιλογής»

Εικόνα 43: Άσκηση ανατροφοδότησης «Σωστό-Λάθος»

Εικόνα 44: Σύνοψη ενότητας

Εικόνα 45: Βιβλιογραφία ενότητας

Εικόνα 46: Παρουσίαση διδακτικής ενότητας με τίτλο «Η Αρχαία Λισσός σήμερα»

Εικόνα 47: Περιεχόμενα μαθήματος

Εικόνα 48: Επεξήγηση συμβόλων πλοήγησης

Εικόνα 49: Εισαγωγικό βίντεο

Εικόνα 50: Σημερινή εικόνα (1/2)

Εικόνα 51: Σημερινή εικόνα (2/2)

Εικόνα 52: Ναός Αγίου Κήρυκου (1/3)

Εικόνα 53: Ναός Αγίου Κήρυκου (2/3)

Εικόνα 54: Ναός Αγίου Κήρυκου (3/3)

Εικόνα 55: Άσκηση ανατροφοδότησης «Σωστή επιλογή»

Εικόνα 56: Άσκηση ανατροφοδότησης «Σύρε τη σωστή επιλογή»

Εικόνα 57: Ναός Παναγίας (1/3)

Εικόνα 58: Ναός Παναγίας (2/3)

Εικόνα 59: Ναός Παναγίας (3/3)

Εικόνα 60: Άσκηση ανατροφοδότησης «Σωστό-Λάθος»

Εικόνα 61: Άσκηση ανατροφοδότησης «Σωστή επιλογή»

Εικόνα 62: Σύνοψη

Εικόνα 63: Βιβλιογραφία διδακτικής ενότητας

Εικόνα 64: Πλοήγηση στην αρχαία Λισσό

Εικόνα 65: Περιεχόμενα μαθήματος

Εικόνα 66: Επεξήγηση συμβόλων πλοήγησης

Εικόνα 67: Πλοήγηση

Εικόνα 68: Βοηθητικό βίντεο

Εικόνα 69: Πληροφορίες (1/2)

Εικόνα 70: Πληροφορίες (2/2)

Εικόνα 71: Βιβλιογραφία

[Κατάλογος σχημάτων](#)

Σχήμα 1: Το Εκπαιδευτικό Υλικό στην ΕξΑΕ

Σχήμα 2: Η κατηγοριοποίηση των "κειμένων"

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1: Δομικά στοιχεία του Εκπαιδευτικού υλικού για την Αρχαία Λισσό

Πίνακας 2: Προφίλ ειδικών αξιολογητών της ΕξΑΕ

Πίνακας 3: Προφίλ εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης

Πίνακας 4: Εξοικείωση ειδικών αξιολογητών της ΕξΑΕ με τις ΤΠΕ

Πίνακας 5: Εξοικείωση εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης με τις ΤΠΕ

Πίνακας 6: Ερευνητικοί άξονες ανά ερευνητικό ερώτημα για την αποτίμηση του ΕΥ κατά την Α' φάση

Πίνακας 7: Ερωτήσεις ερωτηματολογίου ανά ερευνητικό άξονα για την αποτίμηση του ΕΥ κατά την Α' φάση

Πίνακας 8: Ερευνητικοί άξονες ανά ερευνητικό ερώτημα για την αποτίμηση του ΕΥ κατά την Β' φάση

Πίνακας 9: Ερωτήσεις ερωτηματολογίου ανά ερευνητικό άξονα για την αποτίμηση του ΕΥ κατά την Β' φάση

Συντομογραφίες & Ακρωνύμια

<u>ΠΤΔΕ</u>	<u>Παιδαγωγικό Τμήμα Δ.Ε</u>
<u>ΑΕΞΑΕ</u>	<u>Ανοιχτή και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση</u>
<u>ΕΞΑΕ</u>	<u>Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση</u>
<u>ΤΠΕ</u>	<u>Τεχνολογίες Πληροφορίας & Επικοινωνίας</u>
<u>ΕΥ</u>	<u>Εκπαιδευτικό Υλικό</u>
<u>ΔΣ</u>	<u>Δημοτικό Σχολείο</u>
<u>ΔΕΠΠΣ</u>	<u>Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών</u>
<u>ΑΠΣ</u>	<u>Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών</u>
<u>ΠΕΠ</u>	<u>Πολυμορφικό Εκπαιδευτικό Περιβάλλον</u>
<u>Ο.Σ.Σ.</u>	<u>Ομαδικές Συμβουλευτικές Συναντήσεις</u>
<u>4MAT</u>	<u>4 Model–Action–Talk</u>
<u>Ε.Α.Π.</u>	<u>Ελληνικό Ανοιχτό Πανεπιστήμιο</u>
<u>ΣΕΠ</u>	<u>Συνεργαζόμενο Εκπαιδευτικό Προσωπικό</u>
<u>Α.Π.ΚΥ.</u>	<u>Ανοιχτό Πανεπιστήμιο Κύπρου</u>
<u>Α.Ρ.Κ.Σ.</u>	<u>Attention, Relevance, Confidence and Satisfaction</u>
<u>Ρ.Ρ.Ε.Σ.Σ</u>	<u>Provision of Refugee Education and Support Scheme</u>
<u>Ο/Α</u>	<u>Οπτικοακουστικά Μέσα</u>
<u>ΠΕ.Κ.Ε.Σ</u>	<u>Περιφερειακό Κέντρο Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού</u>
<u>ΠΔΕ</u>	<u>Περιφερειακή Διεύθυνση Εκπαίδευσης</u>

<u>ΠΤΔΕ</u>	<u>Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης</u>
<u>ADEC</u>	<u>American Distance Education Consortium</u>
<u>LMS</u>	<u>Learning Management System</u>
<u>HTML5</u>	<u>HyperText Markup Language</u>
<u>ΠΤΜ</u>	<u>Προηγμένες Τεχνολογίες Μάθησης</u>
<u>ΠΕ</u>	<u>Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης</u>
<u>ΣΔΜΔ</u>	<u>Συστήματος Διαχείρισης Μάθησης και Διδασκαλίας</u>
<u>CMS</u>	<u>Συστήματα Διαχείρισης Περιεχομένου</u>
<u>OECD</u>	<u>Organisation for Economic Co-operation and Development</u>
<u>Ε.ΔΙ.Β.Ε.Α</u>	<u>Εργαστήριο Διά Βίου και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης</u>

Εισαγωγή

Θέμα της παρούσας εργασίας, που εκπονήθηκε στο πλαίσιο του ΠΜΣ «Επιστήμες της Αγωγής - Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση με την χρήση των ΤΠΕ (e-Learning)», είναι ο σχεδιασμός, η υλοποίηση και η αποτίμηση διαδραστικού εκπαιδευτικού υλικού για μαθητές Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, με τη μέθοδο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στο πλαίσιο της διδασκαλίας της τοπικής Ιστορίας στο Δημοτικό Σχολείο εξετάζοντας την περίπτωση της αρχαίας Λισσού ή Λισού, καθώς συναντιέται και με τους δύο τύπους.

Η ραγδαία ανάπτυξη των ΤΠΕ συμβάλλει καθοριστικά στη διαμόρφωση ενός νέου περιβάλλοντος στο χώρο της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης (ΕξΑΕ) τόσο διεθνώς όσο και στην Ελλάδα (Αναστασιάδης 2014), ειδικότερα την περίοδο αυτή, κατά την οποία εκπαιδευτικοί και μαθητές αντιμετωπίζουν μια άνευ προηγουμένου κατάσταση, λόγω της πανδημίας. Η χρήση λοιπόν των μέσων που είναι διαθέσιμα, αλλά και η ανάπτυξη νέων περιβαλλόντων μάθησης και διδασκαλίας κρίνονται πιο αναγκαίες και επίκαιρες από ποτέ. Το περιβάλλοντα μάθησης αυτά θα πρέπει να είναι ανοιχτά και να βασίζονται στην διερευνητική-ανακαλυπτική μάθηση και την συνεργατική δημιουργικότητα. Γι' αυτόν τον λόγο ιδιαίτερη βαρύτητα θα πρέπει να δοθεί κατά την ανάπτυξη τους, έτσι ώστε να διέπονται από τις αρχές και τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ και να έχουν δημιουργηθεί με βάση τις Αρχές Πολυμεσικής Μάθησης κατά Mayer.

Μέσω της έρευνας για την αποτίμηση του ΕΥ ελέγχθηκε αν το ΕΥ διέπεται από τις αρχές και τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ, αν έχει δημιουργηθεί σύμφωνα με τις αρχές της Πολυμεσικής Μάθησης κι έγιναν σχόλια αναφορικά με τα δυνατά σημεία του ΕΥ ή οποιεσδήποτε προτάσεις που στόχο θα έχουν τη βελτίωσή του, ενώ διερευνήθηκε και κατά πόσο το ΕΥ είναι κατάλληλο για να αξιοποιηθεί στην εκπαιδευτική πράξη.

Η έρευνα υλοποιήθηκε σε δύο φάσεις: στην πρώτη φάση το ΕΥ αξιολογήθηκε από τρεις ειδικούς της ΕξΑΕ και στη δεύτερη φάση από τρεις εκπαιδευτικούς Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης.

Στο πλαίσιο αυτό, τα ερευνητικά ερωτήματα, που διαμορφώθηκαν με βάση τον σκοπό και τους στόχους της έρευνας ανά φάση ήταν τα εξής:

A' φάση

1ο ερευνητικό ερώτημα: Το εκπαιδευτικό υλικό διέπεται από τις αρχές και τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης;

2ο ερευνητικό ερώτημα: Το εκπαιδευτικό υλικό έχει δημιουργηθεί σύμφωνα με τις αρχές της Πολυμεσικής Μάθησης;

3ο ερευνητικό ερώτημα: Ποια είναι τα δυνατά σημεία του εκπαιδευτικού υλικού και ποιες προτάσεις υπάρχουν ως προς τη βελτίωσή του;

B' φάση

1ο ερευνητικό ερώτημα: Το εκπαιδευτικό υλικό κρίνεται κατάλληλο να χρησιμοποιηθεί στην εκπαιδευτική πράξη στο πλαίσιο της Τοπικής Ιστορίας;

2ο ερευνητικό ερώτημα: Ποια αξιολογούνται ως θετικά στοιχεία και ποια ως στοιχεία προς βελτίωση στο ΕΥ;

Για την αξιολόγηση του συγκεκριμένου ΕΥ επιλέχθηκε η ποιοτική μέθοδος έρευνας διαμορφωτικής αξιολόγησης. Η συλλογή δεδομένων πραγματοποιήθηκε με τη συμπλήρωση δύο ερωτηματολογίων, ένα για κάθε φάση, με ανοιχτού τύπου ερωτήσεις, το οποίο στάλθηκε μέσω του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου στους ειδικούς της ΕξΑΕ και στους πέντε εκπαιδευτικούς Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης αντίστοιχα.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, το εκπαιδευτικό υλικό ήταν διαδραστικό, εύχρηστο, ευχάριστο και σχεδιασμένο σύμφωνα με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ, ενώ οι εκπαιδευτικοί στο σύνολο τους θα το εφαρμόζαν στην διδακτική τους πράξη.

Η δομή της διπλωματικής αυτής εργασίας είναι η παρακάτω:

1ο Κεφάλαιο: Εννοιολογικό πλαίσιο

Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται βιβλιογραφική επισκόπηση του θέματος και των εννοιών του. Γίνεται ανάλυση της έννοιας της «Εξ αποστάσεως Εκπαίδευσης» και της μεθοδολογίας

σχεδιασμού εκπαιδευτικού υλικού με της μεθόδου της Εξ αποστάσεως Εκπαίδευσης καθώς και των χαρακτηριστικών του ΕΥ. Επίσης, γίνεται αναφορά στην προσέγγιση της Διδασκαλίας της τοπικής Ιστορίας στο Δημοτικό Σχολείο, σύμφωνα με τις προδιαγραφές των ΔΕΠΠΣ και ΑΠΣ της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης για το συγκεκριμένο εκπαιδευτικό αντικείμενο. Τέλος, αναλύεται η περίπτωση της Αρχαίας Λισσού.

2ο Κεφάλαιο: Μεθοδολογία σχεδιασμού εκπαιδευτικού υλικού

Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζεται η διαδικασία σχεδιασμού και ανάπτυξης του ΕΥ με τίτλο «Η Αρχαία Λισσός ή Λισός», που δημιουργήθηκε κατά την διεξαγωγή της συγκεκριμένης έρευνας. Ακόμη, γίνεται ανάλυση του σκοπού σχεδιασμού του και του θεωρητικού πλαισίου ανάπτυξής του. Τέλος, αναφέρονται οι εφαρμογές που αξιοποιήθηκαν για την δημιουργία του και παρουσιάζεται η δομή του.

3ο Κεφάλαιο: Μεθοδολογία Έρευνας

Στο τρίτο κεφάλαιο περιγράφεται η μεθοδολογία της έρευνας. Όπου, παρουσιάζονται ο σκοπός, οι στόχοι και τα ερευνητικά της ερωτήματα της έρευνας. Αναφέρονται επίσης: η χρονική περίοδος διενέργειας της έρευνας, το είδος της, τα μέσα συλλογής δεδομένων, οι συμμετέχοντες, η κωδικοποίηση των δεδομένων, τα ζητήματα δεοντολογίας & οι περιορισμοί της.

4ο Κεφάλαιο: Παρουσίαση αποτελεσμάτων

Στο τέταρτο κεφάλαιο πραγματοποιείται η συγγραφή των αποτελεσμάτων της έρευνας. Τα αποτελέσματα αναλύονται ανά ερευνητικό ερώτημα και σύμφωνα με τους ερευνητικούς άξονες, με βάση τους οποίους έγινε η κωδικοποίηση των δεδομένων και η αποτίμηση του ΕΥ.

5ο Κεφάλαιο: Συμπεράσματα-Συζήτηση

Στο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζονται συνοπτικά τα συμπεράσματα της έρευνας ανά ερευνητικό ερώτημα. Αναφέρονται εξ αρχής οι περιορισμοί της έρευνας, αλλά και προτάσεις για περαιτέρω μελλοντική έρευνα. Επίσης, αναλύεται και η συνεισφορά της παρούσας διπλωματικής εργασίας.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΡΗΤΗΣ
UNIVERSITY
OF CRETE

Αικατερίνη Βεργεράκη «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση διαδραστικού εκπαιδευτικού υλικού με τη μέθοδο της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης για τη διδασκαλία τοπικής ιστορίας σε μαθητές για την Αρχαία Λισσό»

Στο τέλος ακολουθούν η βιβλιογραφία, που περιλαμβάνει τις βιβλιογραφικές πηγές που χρησιμοποιήθηκαν, αλλά και τα Παραρτήματα, στα οποία παρουσιάζονται τα ερωτηματολόγια που χρησιμοποιήθηκαν κατά τη διεξαγωγή της έρευνας.

1ο Κεφάλαιο: Εννοιολογικό πλαίσιο

1.1 Εξ αποστάσεως εκπαίδευση

1.1.1 Εννοιολογικός προσδιορισμός της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

Αρχικά, πρέπει να αναφερθεί ότι οι όροι «Ανοικτή Εκπαίδευση» και «Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση» δεν είναι όμοιοι. Η Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση αποτελεί την μέθοδο εκπαίδευσης, κατά την οποία ο εκπαιδευόμενος έχει τη δυνατότητα να βρίσκεται σε διαφορετικό χώρο από τον εκπαιδευτή και μέσω της χρήσης των διαθέσιμων τεχνολογικών μέσων να επιτυγχάνεται η διδασκαλία. Αντιθέτως, περιγράφοντας τη μορφή της και τη δομή της Ανοικτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης μπορούμε να πούμε ότι είναι μια μορφή, ένα σύστημα εκπαίδευσης, πολύ συχνά ένα δομημένο σύστημα εκπαίδευσης ενηλίκων, που εφαρμόζεται σχεδόν παγκόσμια, παρέχοντας ευκαιρίες μάθησης στα άτομα εκείνα τα οποία δεν μπορούν ή δεν έχουν δυνατότητες προσβάσεων να συμμετέχουν στη συμβατική-παραδοσιακή μορφή εκπαίδευσης που συντελείται μέσα σε μια αίθουσα διδασκαλίας (Holmperg, 1995 · Ματραλής, 1998). Η Ανοικτή Εκπαίδευση βασίζεται στο ότι η εκπαίδευση είναι δικαίωμα όλων, ανεξαρτήτου φύλου, ηλικίας, κοινωνικής, επαγγελματικής και οικονομικής θέσης και φυσικά παρέχει την ανάλογη ευελιξία όσον αφορά τον χώρο και τον χρόνο πραγμάτωσης της. Μάλιστα, με βάση τους Λιοναράκη και Λυκουργιώτη (1998) η ανοικτή μάθηση είναι ένα ιδεώδες, μια φιλοσοφική προσέγγιση σύμφωνα με την οποία η μόρφωση είναι δικαίωμα όλων των ανθρώπων και θα πρέπει να μπορούν να την απολαμβάνουν σε όλη τη διάρκεια της ζωής τους. Εν τέλει, συνηθίζεται οι δύο όροι να χρησιμοποιούνται μαζί, αφού λειτουργώντας συνδυαστικά προσφέρουν τον τύπο εκπαίδευσης αυτόν, γνωστό και ως Ανοικτή και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση (ΑΕΞΑΕ). Η μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης είναι αυτή που χαρακτηρίζει τα ανοικτά συστήματα εκπαίδευσης και τα κάνει να διαφέρουν από τα παραδοσιακά. Η μεθοδολογία αυτή παρέχει τη δυνατότητα στον φοιτητή να χρησιμοποιεί την κατοικία του ως κύριο χώρο μάθησης και να επιλέγει ο ίδιος το χρόνο μελέτης και τον ρυθμό στον οποίο μαθαίνει (Λιοναράκης και Λυκουργιώτης, 1999). Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση χαρακτηρίζεται από πολυμορφικότητα, η οποία της επιτρέπει να λειτουργεί ευέλικτα, να προσαρμόζεται σε επί μέρους συνθήκες και να προσαρμόζει σε αυτές όλα τα εκπαιδευτικά δεδομένα που χρησιμοποιεί για την εφαρμογή της (Λιοναράκης, 2006).

Έχουν δοθεί διάφοροι ορισμοί για την ΕξΑΕ ανά τα χρόνια. Ενδεικτικά αναφέρονται αυτοί των Moore, Peters και Holmberg.

Ο Otto Peters (1973) δηλώνει ότι η ΕξΑΕ είναι ένα σύστημα παροχής γνώσεων, στάσεων και δεξιοτήτων και χαρακτηρίζεται από την βέλτιστη χρήση της τεχνολογίας αλλά και την ορθολογική εφαρμογή μεθόδων παραγωγής και διανομής του εκπαιδευτικού υλικού.

Ο Moore (1973) αναφέρει ότι η ΕξΑΕ μπορεί να οριστεί ως η κατηγορία εκείνη των εκπαιδευτικών μεθόδων, κατά τις οποίες οι διδακτικές συμπεριφορές, συμπεριλαμβανομένων των μεθόδων που θα εφαρμόζονταν σε συνθήκες συνύπαρξης διδάσκοντος και διδασκόμενων στον ίδιο χώρο, έτσι ώστε η επικοινωνία ανάμεσα στις δύο πλευρές να πρέπει να διεκπεραιωθεί μέσω έντυπου υλικού, μηχανικών, ηλεκτρονικών ή άλλων μέσων.

Βασικά χαρακτηριστικά της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης είναι τα εξής (Λιοναράκης, 1999 · Keegan, 2000) :

- Η απόσταση που χωρίζει τον εκπαιδευόμενο από τον εκπαιδευτή, είναι το στοιχείο αυτό διαφοροποιεί την εξ αποστάσεως εκπαίδευση από την πρόσωπο με πρόσωπο διδασκαλία, ωστόσο ο εκπαιδευόμενος καθοδηγείται από τον εκπαιδευτή
- Η χρήση και μέγιστη αξιοποίηση ειδικά σχεδιασμένου- συνθετικού- λειτουργικού- ολοκληρωμένου- πολυμορφικού εκπαιδευτικού υλικού, στοιχείο που διαφοροποιεί την εξ αποστάσεως από την κατ' ιδίαν μελέτη
- Η χρήση τεχνολογικών μέσων και εργαλείων για τη μεταφορά του εκπαιδευτικού περιεχομένου. Μέσω αυτών των τεχνολογικών εργαλείων και μέσων συναντώνται εκπαιδευόμενοι και εκπαιδευτές και γίνεται συστηματική υποστήριξη των εκπαιδευομένων.
- Η εξασφάλιση αμφίδρομης επικοινωνίας έτσι ώστε ο εκπαιδευόμενος να επωφελείται και ή ακόμα και από τον άμεσο και ζωντανό διάλογο
- Η δυνατότητα συναντήσεων σε περιστασιακή βάση τόσο για διδακτικούς όσο και για κοινωνικούς λόγους

- Η ικανότητα του εκπαιδευτικού φορέα / ιδρύματος να αναπροσαρμόζει το εκπαιδευτικό υλικό, μηχανισμούς και πρακτικές
- Η προσαρμογή ή /και επιλογή της εκπαιδευτικής διαδικασίας σύμφωνα με τις υπάρχουσες ανάγκες

Ο μεγάλος αριθμός εκπαιδευομένων γεγονός το οποίο, διαφοροποιεί εντελώς την εξ αποστάσεως εκπαίδευση από τις άλλες μορφές της εκπαίδευσης. Ένας πιο σύγχρονος ορισμός είναι αυτός του Λιοναράκη (2001) ο οποίος ορίζει την ΕξΑΕ ως την εκπαίδευση που διδάσκει και ενεργοποιεί τον μαθητή πώς να μαθαίνει μόνος του και πώς να λειτουργεί αυτόνομα προς μία ευρετική πορεία αυτομάθησης» (Λιοναράκης, 2001).

Ακόμη για το Λιοναράκη (2003) «Η μάθηση δεν είναι προϊόν, το οποίο μεταφέρεται δια μέσου της διδακτικής πράξης από μία πηγή σε μία άλλη, ή από μία περιοχή σε μία άλλη, ή ακόμα από μία εμπειρική – φιλοσοφική διάσταση σε μία άλλη. Δεν είναι μεταφερόμενο, ούτε μεταβιβάσιμο είδος. Είναι προϊόν που ανακαλύπτεται από τον ίδιο τον ενδιαφερόμενο μέσα από συγκεκριμένες πρακτικές και μεθόδους. Αυτό το εκπαιδευτικό αξίωμα είναι το κλειδί της επιστημονικής και μεθοδολογικής προσέγγισης της ανοικτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Η διδακτική πράξη ενισχύει, υποστηρίζει, βοηθά, κεντρίζει, ορίζει, συνθέτει, ερμηνεύει, αντανακλά, τεκμηριώνει, αποδεικνύει, εν τέλει διδάσκει, αλλά αυτόνομα δεν μαθαίνει».

1.1.2 Σύντομη Ιστορική αναδρομή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση κατοχυρώθηκε θεσμικά όταν άρχισαν να ιδρύονται Ανοικτά Πανεπιστήμια σε πολλές χώρες του κόσμου όπως και στην Ευρώπη από τη δεκαετία του '70 στα οποία σήμερα φοιτούν εκατοντάδες χιλιάδες φοιτητές. Συγκεκριμένα, στην Ελλάδα πρώτο ιδρύθηκε το «Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο» (Ε.Α.Π.) το 1992. Είναι δημόσιο Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα και εδρεύει στην Πάτρα. Σκοπός του ΕΑΠ είναι η εξ αποστάσεως παροχή προπτυχιακής και μεταπτυχιακής εκπαίδευσης και επιμόρφωσης, με την ανάπτυξη και αξιοποίηση κατάλληλου εκπαιδευτικού υλικού και μεθόδων διδασκαλίας.

Αρχικά, η ΕξΑΕ, ξεκίνησε με την αλληλογραφία μέσω ταχυδρομείου, κατά την οποία χρησιμοποιούνταν τα συμβατικά βιβλία. Ακόμη, χρησιμοποίησε το ραδιόφωνο, μετά την τηλεόραση, το τηλέφωνο και τα τελευταία χρόνια υιοθέτησε όλες σχεδόν τις μορφές

της σύγχρονης τεχνολογίας, από δορυφόρους έως έξυπνα κινητά τηλέφωνα, iPads και tablets (Γκελαμέρης 2015).

Αναλυτικότερα, οι μέθοδοι που χρησιμοποιήθηκαν από την ΕξΑΕ:

1. Το **Μοντέλο αλληλογραφίας** (Correspondence Model), βασισμένο στην τεχνολογία έντυπου υλικού.
2. Το **Πολυμεσικό Μοντέλο** (Multimedia Model), βασισμένο στο έντυπο υλικό, κασέτες ήχου, βιντεοκασέτες και στις τεχνολογίες διαδραστικού βίντεο.
3. Το **Τηλεμαθητικό μοντέλο** (Telelearning Model), βασισμένο στις εφαρμογές των τεχνολογιών τηλεπικοινωνιών με παροχή ευκαιριών για σύγχρονη εκπαίδευση (Videoconferencing, Audio teleconferencing).
4. Το **Ευέλικτο Μαθησιακό μοντέλο** (Flexible Learning Model) βασισμένο στην απευθείας σύνδεση μέσω του Διαδικτύου και στη χρήση νέων ΤΠΕ που υπόσχεται να αποκαταστήσει την αλληλοεπικοινωνία μεταξύ διδασκόντων και διδασκομένων και να αυξήσει την αμοιβαία διείσδυση του φοιτητή με το εκπαιδευτικό περιβάλλον.
5. Το **Έξυπνο ευέλικτο μαθησιακό μοντέλο** (Intelligent Flexible Learning Model) βασισμένο στην περαιτέρω εκμετάλλευση των νέων τεχνολογιών, όπως τα διαδικτυακά διαδραστικά πολυμέσα (Interactive multimedia online) καθώς και τη διαδικτυακή πρόσβαση στον Παγκόσμιο Ιστό (Γκελαμέρης 2015).

1.1.3 Μορφές της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

Η ΕξΑΕ με τη χρήση των ΤΠΕ διακρίνεται σε Ασύγχρονη, Σύγχρονη και Μεικτή – Συνδυαστική (Anastasiades, 2012· Bonk & Graham, 2006· Moore & Kearsley, 2012).

1. Η **Ασύγχρονη μορφή ΕξΑΕ** είναι όταν ο εκπαιδευτής και οι εκπαιδευόμενοι αλληλεπιδρούν σε διαφορετικό χώρο και χρόνο. Η ασύγχρονη εκπαίδευση μπορεί να εμπεριέχει επικοινωνία μέσω πλατφόρμας τηλεεκπαίδευσης, ηλεκτρονικής αλληλογραφίας, forums, πίνακες ανακοινώσεων και μαγνητοσκοπημένα ή ηχογραφημένα μηνύματα.
2. Η **Σύγχρονη μορφή ΕξΑΕ** είναι όταν ο εκπαιδευτής και οι εκπαιδευόμενοι αλληλεπιδρούν σε διαφορετικό χώρο, αλλά στον ίδιο χρόνο. Η σύγχρονη εκπαίδευση μπορεί να εμπεριέχει πολυμεσικές εφαρμογές, όπως ομάδες συζητήσεων (chats, groups), διαδικτυακά σεμινάρια και τηλεδιάσκεψη με ήχο και/ή βίντεο. Η μορφή αυτή

προσδίδει αμεσότητα ,παρουσιάζει ευελιξία ως προς τον τόπο και παρέχει στον εκπαιδευόμενο επαρκή χρόνο αλληλεπίδρασης (Αναστασιάδης 2014).

Λόγω του ότι οι δύο μορφές αυτές της ΕξΑΕ δεν πρέπει να θεωρούνται ανταγωνιστικές έννοιες, αλλά οφείλουν να λειτουργούν συμπληρωματικά η μια ως προς την άλλη, δημιουργώντας τις προϋποθέσεις για ένα ολοκληρωμένο περιβάλλον συνδυαστικής μάθησης, αναδείχτηκε η αναγκαιότητα δημιουργίας του τρίτου μοντέλου-μορφής ΕξΑΕ:

3. «**Μεικτό-Συνδυαστικό περιβάλλον μάθησης**» (blended learning), το οποίο υπό παιδαγωγικές προϋποθέσεις μπορεί να υιοθετήσει τα θετικά στοιχεία της σύγχρονης και ασύγχρονης μορφής ΕξΑΕ και της συμβατικής διδασκαλίας.

Ακόμη, η σχολική ΕξΑΕ μπορεί να διακριθεί στην Αυτοδύναμη σχολική ΕξΑΕ, την Συμπληρωματική σχολική ΕξΑΕ και τη Μεικτή/Πολυμορφική/Συνδυαστική εκπαίδευση (Μίμινου & Σπανακά, 2013).

1. στην **Αυτοδύναμη σχολική ΕξΑΕ** υπάρχουν ολοκληρωμένα προγράμματα πλήρως αναγνωρισμένα και ισότιμα με το συμβατικό σύστημα εκπαίδευσης, με διαφορές στο είδος του εκπαιδευτικού υλικού και της επικοινωνίας. Όταν, η μορφή εκπαίδευσης παρέχεται μέσω του διαδικτύου σε τηλεσυναντήσεις σύγχρονης ή ασύγχρονης επικοινωνίας, τότε μιλάμε για εικονικά σχολεία, όπως λειτουργούν στην Αμερική και την Αυστραλία.
2. στη **Συμπληρωματική σχολική ΕξΑΕ** ακολουθούνται οι μέθοδοι της αυτοδύναμης, που λειτουργεί όμως συμπληρωματικά και ταυτόχρονα με το συμβατικό σχολείο. Πρόκειται είτε για την παρακολούθηση μεμονωμένων μαθημάτων για συγκεκριμένους λόγους, είτε για συνεργασίες σχολείων μέσα από τα σχολικά δίκτυα, με στόχο την ολοκλήρωση εργασιών και τη πραγματοποίηση τηλεδιασκέψεων διαφόρων μαθησιακών αντικείμενων.
3. στη **Μεικτή/Πολυμορφική/Συνδυαστική εκπαίδευση**, η οποία αποτελεί έναν όσο το δυνατό καλύτερο συνδυασμό των συμβατικών τρόπων μάθησης και των εξ αποστάσεως διαδικτυακών μορφών εκπαίδευσης.

1.1.4 Ο Ρόλος του εκπαιδευτικού υλικού στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση

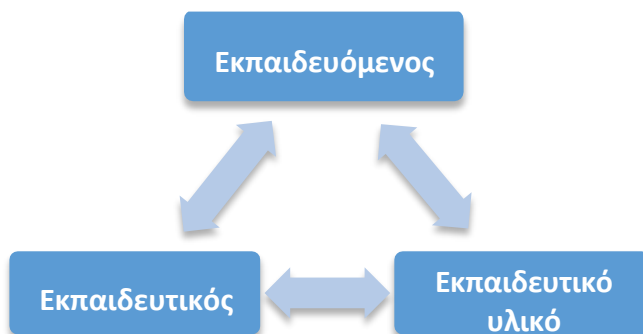
Σύμφωνα με τον Λιοναράκη (2001) σε μια διαδικασία εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, οι

εκπαιδευόμενοι εξαρτώνται πολύ περισσότερο από το εκπαιδευτικό υλικό σε σχέση με την παραδοσιακή αίθουσα διδασκαλίας, λόγω της περιορισμένης επικοινωνίας με τον διδάσκοντα. Το εκπαιδευτικό υλικό θα πρέπει να είναι σχεδιασμένο έτσι ώστε να καλύπτει όσο το δυνατόν καλύτερα την απουσία του διδάσκοντα και τις διάφορες διδακτικές λειτουργίες που αυτός επιτελεί σε μια κλασική τάξη.

Επίσης, η δημιουργική ένταξη των νέων τεχνολογιών στο ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο και η αξιοποίηση της τεχνολογίας με παιδαγωγικούς και κοινωνικούς όρους συμβάλλουν στη δημιουργία συνεργατικών περιβαλλόντων μάθησης από απόσταση, τα οποία ενθαρρύνουν την ανάπτυξη διερευνητικής και κριτική σκέψης και διαμορφώνουν τους όρους και τις προϋποθέσεις για μια πολυμορφική εξ αποστάσεως εκπαίδευση (Αναστασιάδης, 2009).

Όπως αναφέρει ο Λιοναράκης (2001), ο μαθητής στην εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση μαθαίνει μέσα από το εκπαιδευτικό υλικό, ενώ ο ρόλος του εκπαιδευτικού είναι υποστηρικτικός-συμβουλευτικός. Στο σχήμα που ακολουθεί (Σχήμα 1) απεικονίζεται η θέση του εκπαιδευτικού υλικού στην ΕξΑΕ.

Σχήμα 1: Το Εκπαιδευτικό Υλικό στην ΕξΑΕ

Ρόλος του εκπαιδευτικού υλικού είναι να διευκολύνει την ανακαλυπτική μάθηση, την αυτοαξιολόγηση, την ανατροφοδότηση και τη διερεύνηση, καθώς και να καθοδηγεί και να εμπνυχώνει (Holmberg, 1995, όπ. αναφ. στο Μανούσου, 2009). Πρέπει ακόμη να αναφερθεί ότι ο ρόλος του εκπαιδευτικού υλικού είναι σημαντικός γιατί στην ΕξΑΕ το εκπαιδευτικό πακέτο αναλαμβάνει το ρόλο του διδάσκοντα της συμβατικής εκπαίδευσης και η ανεπάρκεια ή ακαταλληλότητά του αποτελεί σημαντικό αρνητικό παράγοντα

(Ματραλής, 1999).

1.1.5 Βασικές αρχές σχεδιασμού εκπαιδευτικού υλικού με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

Ο εκπαιδευτής, για να επιτευχθούν οι στόχοι του, θα πρέπει να ακολουθεί ένα σύνολο αρχών κατά τον σχεδιασμό και την υλοποίηση του εκπαιδευτικού υλικού. Σύμφωνα με έρευνα των Αναστασιάδη και Σπαντιδάκη (2007) το εκπαιδευτικό υλικό πρέπει να σχεδιαστεί σύμφωνα με τις παρακάτω αρχές :

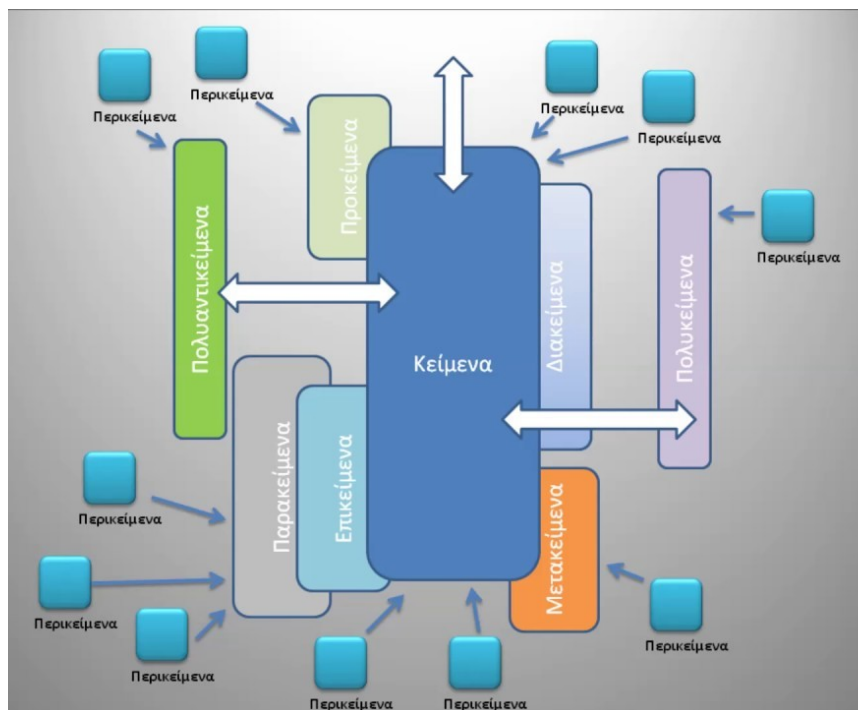
- **Πολυμεσική Αρχή:** η πληροφορία μεταφέρεται, επεξεργάζεται και διατηρείται καλύτερα από τον εκπαιδευόμενο αν το διδακτικό περιβάλλον εμπλέκει κατά την παρουσίαση της ταυτόχρονα τις λέξεις με τις εικόνες (Mayer, 2001, όπ. αναφ. στο Αναστασιάδης & Σπαντιδάκης, 2007).
- **Αρχή της προσαρμοστικότητας:** στο εκπαιδευτικό περιβάλλον η παρουσίαση των πληροφοριών γίνεται μέσω αφήγησης και γραφικών και όχι κειμένου και γραφικών.
- **Αρχή του πλεονασμού:** το εκπαιδευτικό περιβάλλον σχεδιάζεται ώστε να μην περιέχει παραπάνω πληροφορίες, σύνθετες και πολύπλοκες πληροφορίες που δεν είναι απαραίτητες καθώς και ίδιες πληροφορίες που προσφέρονται με διαφορετικό τρόπο (οπτικό και λεκτικό). Όλες αυτές οι περιπτώσεις υπερφορτώνουν γνωστικά τον εκπαιδευόμενο για αυτό και αποφεύγονται.
- **Αρχή της συνοχής:** το περιβάλλον μάθησης δημιουργείται εμπεριέχοντας μόνο τις απαραίτητες πληροφορίες, χωρίς την συνοδεία μη απαραίτητων κειμένων, εικόνων και ήχων.
- **Αρχή της σηματοδότησης:** στο εκπαιδευτικό μέσο συμπεριλαμβάνονται οι κατάλληλοι υπαινιγμοί με στόχο να κατευθύνουν την προσοχή του εκπαιδευόμενου στην ουσιαστικότερη επεξεργασία των πληροφοριών.
- **Αρχή της συνάφειας ή της εγγύτητας:** το εκπαιδευτικό περιβάλλον σχεδιάζεται έτσι ώστε να υπάρχει ταυτόχρονη χρονική και χωρική παρουσίαση των κοινών πληροφοριών. Με άλλα λόγια, όλες οι πληροφορίες παρατίθενται (φωτογραφίες, βίντεο) στο σημείο όπου υπάρχει αναφορά σε αυτά. Στην περίπτωση που δεν είναι δυνατή η ταυτόχρονη παρουσίαση και όταν η φωτογραφία είναι πληροφοριακή, τότε εκείνη τοποθετείται πάνω ή αριστερά και το κείμενο κάτω από την

φωτογραφία ή δεξιά (Αρχή της διαδοχής εικόνας-κειμένου). Στην περίπτωση που η φωτογραφία είναι ερμηνευτική τότε τοποθετείται δεξιά ή κάτω και το κείμενο πάνω ή αριστερά. Τέλος, αν η φωτογραφία είναι οργανωτική (εννοιολογικός χάρτης κλπ) τότε τοποθετείται στο κέντρο και το κείμενο από πάνω.

- **Αρχή της κατάτμησης:** γίνεται σύντομη παρουσίαση των πληροφοριών. Αυτό επιτυγχάνεται στο εκπαιδευτικό περιβάλλον μέσω της ανάπτυξης στρατηγικής αποφυγής υπερφόρτωσης των καναλιών του αναγνώστη. Η στρατηγική αυτή εκφράζεται μέσα από τρεις αρχές που ακολουθούνται: σε κάθε διαφάνεια εντάσσεται μόνο ένα θέμα, συνυπάρχει ένα μικρό κείμενο και μία μόνο φωτογραφία (όχι φωτογραφία και βίντεο) και υπάρχει ένα μικρό κείμενο και ένα βίντεο (όχι βίντεο και φωτογραφία).

Όπως προαναφέρθηκε, το εκπαιδευτικό υλικό στην ΕξΑΕ διαδραματίζει ίσως και τον σημαντικότερο ρόλο της όλης διαδικασίας. Έτσι, οι West & Λιοναράκης (2001) ασχολήθηκαν με την κατηγοριοποίηση του διδακτικού υλικού στη μορφή των διαφόρων τύπων «κειμένων» σε τρεις δέσμες, όπως φαίνεται στο παρακάτω σχήμα (Σχήμα 2).

Σχήμα 2: Η κατηγοριοποίηση των "κειμένων"

1^η Δέσμη: Κείμενα, Προκείμενα, Μετακείμενα

- Το **κείμενο** αποτελεί τον κύριο κορμό του εκπαιδευτικού υλικού και αποτελείται από ένα σταθερό κείμενο, αναπτυγμένο με επιστημονική συνοχή.
- Τα **προκείμενα** εισάγουν στη λογική και την αρχική δομή του βασικού κειμένου και περιέχουν περιεχόμενα, ερμηνευτικούς τίτλους, κεφάλαια και ενότητες, σκοπό, στόχους (γενικούς και επιμέρους), προσδοκώμενα αποτελέσματα, λέξεις και έννοιες-κλειδιά, διαγνωστικά τεστ και αντίστοιχες δραστηριότητες.
- Τα **μετακείμενα** είναι ένας μηχανισμός ελέγχου μάθησης και αφορούν συνόψεις κεφαλαίων και ενοτήτων, παραρτήματα, περιλήψεις, βιβλιογραφία, παραπομπές, οδηγούς για παραπάνω μελέτη, γλωσσάρια και δραστηριότητες ελέγχου.

2^η Δέσμη: Διακείμενα, Επικείμενα, Παρακείμενα, Περικείμενα

- Τα **διακείμενα** ενώνουν την προϋπάρχουσα γνώση με τη νέα μέσα από συμπεράσματα, συνόψεις και περιλήψεις, που διαπερνούν όλον τον κορμό των κειμένων, δραστηριότητες και ασκήσεις αυτοαξιολόγησης, μηχανισμούς ανατροφοδότησης και παραπομπών σε συγγενείς πηγές πληροφοριών και απαντήσεων, μηχανισμούς κατανόησης και εφαρμογής των νέων δεδομένων.
- Τα **επικείμενα** έχουν επεξηγηματικό και υποστηρικτικό ρόλο και περιέχουν διασαφηνίσεις, γλωσσάρια, ορισμούς και κείμενα-συνδέσεις και κρίκους που διευκολύνουν την κατανόηση και επεξεργασία του βασικού κειμένου.
- Τα **παρακείμενα** είναι μη-γλωσσικά ή ημι-γλωσσικά μέρη της ανάπτυξης των κειμένων και υποστηρίζουν την επιστημονική ανάπτυξή τους, αποτελούνται δε από φωτογραφίες, γραφήματα, εικόνες, σχήματα και τυπογραφικές ιδιαιτερότητες.
- Τα **περικείμενα** είναι εμβόλιμα επιπρόσθετα κείμενα, που συνδέουν και εμπλουτίζουν το βασικό κείμενο και περιλαμβάνουν μελέτες περίπτωσης και παραδείγματα, σενάρια, παράλληλα κείμενα, ανθολόγια και κείμενα αναφοράς, κείμενα σε παράθυρα και επεξηγήσεις, βιβλία για αναλυτικότερη εμβάθυνση των κειμένων.

3^η Δέσμη: Πολυκείμενα, Πολυαντικείμενα

- Τα **πολυκείμενα** αποτελούν μηχανισμό επιμόρφωσης, επικοινωνίας και πληροφόρησης της μάθησης και περιλαμβάνουν στοιχεία που δίνουν κατευθύνσεις ως προς την εκπόνηση εργασιών και αναλυτικών δραστηριοτήτων, τις δεξιότητες

που απαιτούνται, τα αναλυτικά σχόλια και την αξιολόγηση που θα λάβει ο σπουδαστής από τον διδάσκοντα και γενικότερα τις έντυπες μορφές επικοινωνίας και πληροφόρησης των δύο πλευρών.

- Τα **πολυαντικείμενα** συνιστούν δέσμη ηλεκτρονικών μέσων, μέσω των οποίων μεταφέρονται στοιχεία του εκπαιδευτικού υλικού και αναφέρονται στη χρήση των οπτικοακουστικών (κασέτες βίντεο και ήχου), χρήση του Διαδικτύου, του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, μεταφορά κειμένου, εικόνων και ήχου σε ψηφιακές μονάδες (cd-rom, dvd) και γενικότερα χρήση των ηλεκτρονικών μέσων για μεταφορά και υποστήριξη της διδακτικής πράξης.

1.2 Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση

1.2.1 Ορισμός σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευση

Ως σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση, σύμφωνα τη Βασάλα (2005), ορίζεται η εκπαίδευση που παρέχεται από απόσταση σε μαθητές και ενήλικους σε επίπεδο πρωτοβάθμιας ή δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με την χρήση πολυμορφικού εκπαιδευτικού υλικού. Από τη σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση μπορούν να επωφεληθούν ειδικές πληθυσμιακές ομάδες στη δευτεροβάθμια και στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση από απόσταση δίχως να χρειάζεται να περιορίζονται από τη συμβατική-παραδοσιακή μορφή εκπαίδευσης. Αυτές ενδεικτικά περιλαμβάνουν άτομα με ειδικές ανάγκες, μαθητές που χρήζουν νοσηλείας, μαθητές που ζουν έξω από τη χώρα μας ή ενήλικες που είναι επιβαρυνμένοι με αυξημένες οικογενειακές υποχρεώσεις. Βρίσκεται επομένως σε αρμονία με τις προκλήσεις της σύγχρονης εποχής και τη μετάδοση της γνώσης. Τέλος, στη διεθνή βιβλιογραφία (Barbour & Reeves, 2009· Zandberg, & Lewis, 2008· Clark & Smith, 2005), οι αναφορές στην εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση περιλαμβάνουν ποικίλους όρους, όπως: ‘Distance learning’, ‘Electronic learning’, ‘On line learning’, ‘Mobile learning’, ‘Virtual learning’, ‘Virtual schools’, ‘Cyber schools’, ‘Homeschooling’, δείχνοντας πόσο άμεση είναι η επιρροή που έχει ασκήσει η ανάπτυξη της τεχνολογίας στην εκπαιδευτική διαδικασία.

1.2.2 Η Σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση και οι ΤΠΕ

Η εισαγωγή των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία είναι πλέον γεγονός στην ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα από τη δεκαετία του 1990 (Μικρόπουλος, 1998· Παγγέ &

Κυριαζή, 1998· Ράπτης & Ράπτη, 1999· Πολίτης, Ρούσσος, Τσαούσης & Καραμάνης, 2000). Οι σύγχρονες ανάγκες, για μεγαλύτερη ευελιξία στον χώρο, τον χρόνο και τον ρυθμό της μάθησης, κινητοποίησαν τους εκπαιδευτικούς οργανισμούς, προκειμένου η πρόσωπο με πρόσωπο εκπαιδευτική διαδικασία να εμπλουτιστεί ή και να αντικατασταθεί με δράσεις και μεθοδολογίες Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης (ΕξΑΕ) με την υποστήριξη των ΤΠΕ (Αναστασιάδης, 2007· Κόκκινος, 2005· Λιοναράκης, 2005· Βεργίδης κ.ά., 1998· Κεραμιδά & Ψιλέλης, 2005).

Από τα μέσα της δεκαετίας του 1990, οι ραγδαίες τεχνολογικές εξελίξεις εισέβαλαν στον χώρο της ΕξΑΕ, προβάλλοντας την αλματώδη ανάπτυξη της, από την άλλη όμως όρισαν αυθαίρετα τις δικές τους προϋποθέσεις τόσο σε επίπεδο μεθοδολογίας όσο και ορολογίας (Λιοναράκης, 2006). Ο τρόπος με τον οποίο όμως χρησιμοποιούνται οι ΤΠΕ στην ΕξΑΕ προκαλεί προβληματισμούς, καθώς πολλές φορές η έμφαση δίνεται στους διαθέσιμους τεχνολογικούς και οργανωτικούς πόρους, ενώ παραγνωρίζονται οι παιδαγωγικές προϋποθέσεις που θα πρέπει να διέπουν ένα περιβάλλον μάθησης (Ally, 2004· Κοζμα, 2001· Peters, 1998· Anastasiades & Spantidakis, 2006). Η έμφαση που δόθηκε τα τελευταία χρόνια στα τεχνολογικά μέσα σε καμιά περίπτωση δεν μπορεί να αντικαταστήσει την παιδαγωγική και κοινωνική διάσταση της μάθησης (Λιοναράκης, 2006· Αναστασιάδης, 2008). Παράλληλα είναι απαραίτητο να σημειωθεί ότι χρειάζεται την προσοχή μας ο κίνδυνος του φαινομένου του «ψηφιακού δυϊσμού» (Αναστασιάδης, 2005). Υπό αυτή την έννοια, η εκπαίδευση στις μέρες μας καλείται να ενσωματώσει δημιουργικά την πληροφορική κουλτούρα, να την εναρμονίσει με την ανθρωπιστική παιδεία και να την επαναδιαμορφώσει με τρόπο ώστε να ανταποκρίνεται στους στόχους που η ίδια η εκπαίδευση θέτει (Βρύζας & Τσιτουρίδου, 2005). Με βάση το ανωτέρω πλαίσιο οι ΤΠΕ δεν θα πρέπει να αντιμετωπίζονται ως ένα ουδέτερο ενισχυτικό μέσο της ΕξΑΕ αλλά οφείλουν να ενταχθούν σε ένα ευρύτερο πολιτισμικό και κοινωνικό πλαίσιο (Αναστασιάδης, 2008· Λιοναράκης, 2006· Ράπτης & Ράπτη, 2004· Μακράκης, 2000).

Άλλωστε, οι Νέες Τεχνολογίες παρέχουν τη δυνατότητα στους μαθητές να κατανοήσουν περίπλοκες ή δυσνόητες εκπαιδευτικές διαδικασίες μέσα από τη χρήση κατάλληλα σχεδιασμένων δραστηριοτήτων, με σαφώς προσδιορισμένους στόχους που συνδέουν αρμονικά τη θεωρία με την πράξη. Συγκεκριμένα για τον μαθητικό πληθυσμό, η χρήση των Νέων Τεχνολογιών προσφέρει στη μάθηση ελκυστικότητα, αποτελεσματικότητα και

την κάνει πιο προσιτή, αφού ξεφεύγει από τα στενά, παραδοσιακά σχολικά πλαίσια (Μυσερλή, 2015).

Επιπλέον, οι ΤΠΕ στο χώρο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης :

- βοηθούν την εφαρμογή της εξατομικευμένης διδασκαλίας, αφού προσαρμόζουν το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών στις εξατομικευμένες ανάγκες των μαθητών,
- προσφέρουν περισσότερες ευκαιρίες αλληλεπίδρασης, τόσο μεταξύ μαθητών - εκπαιδευτικού, όσο και μεταξύ των ίδιων των μαθητών στη διάρκεια της μαθησιακής διαδικασίας.
- ευνοούν την ανάπτυξη της συνεργατικής μάθησης (Μουζάκης, 2006).

Άρα, η χρήση τους στην ΕξΑΕ συμβάλλει στη διάχυση της γνώσης από τον εκπαιδευτή προς τους εκπαιδευόμενους, μέσα σε ένα ευέλικτο περιβάλλον, όπου οι ίδιοι οι εκπαιδευόμενοι επιλέγουν τον τόπο, το χρόνο και το μέγεθος της γνώσης που θέλουν να πάρουν (Γκελαμέρης, 2015).

1.2.3 Η σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην Ελλάδα

Η συστηματική εφαρμογή της εξ αποστάσεως σχολικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα βρίσκεται ακόμη σε πρώιμο στάδιο, ενώ θα έλεγε κανείς ότι μέχρι τον Μάρτιο του 2020 και την αρχή της πανδημίας του COVID-19 ήταν ανύπαρκτη και ο μόνος επίσημος φορέας αφορούσε στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (Ε.Α.Π.). Αυτό διαφαίνεται ακόμη και από τον τρόπο με τον οποίο χρησιμοποιούνται οι ΤΠΕ στην σχολική ΕξΑΕ, αφού δίνεται έμφαση στα διαθέσιμα τεχνολογικά μέσα και όχι στις παιδαγωγικές προϋποθέσεις που θα πρέπει να διέπουν ένα περιβάλλον μάθησης (Αναστασιάδης, 2014).

Σύμφωνα με τον Αναστασιάδη (2020), παρότι το Υπουργείο Παιδείας της Ελλάδας προσπάθησε να σχεδιάσει μορφές εκπαίδευσης από απόσταση για να ανταποκριθούν οι εκπαιδευτικοί και οι μαθητές σε αυτές τις πρωτόγνωρες συνθήκες για όλους, οι προσπάθειες επικεντρώθηκαν στην κάλυψη των τεχνολογικών υποδομών ενώ ήταν εμφανής η έλλειψη ενός ολοκληρωμένου παιδαγωγικού πλαισίου για την σχολική ΕξΑΕ.

Η ΕξΑΕ καλείται να εκτελέσει έναν πιο σημαντικό ρόλο: να φροντίσει να κρατήσει

έντονα ενεργή την μάθηση. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει:

- να λειτουργήσει ως γέφυρα σύνδεσης μαθητή-δασκάλου μέσω της συναισθηματικής εμπλοκής και της κοινωνικής παρουσίας
- να συμβάλλει στην αποκατάσταση της επικοινωνίας των μαθητών μεταξύ τους και να αντικατοπτρίσει το κοινωνικό ψυχολογικό κλίμα της τάξης στην e-τάξη
- να υποστηρίξει τους μαθητές στην προσπάθειά τους να επανασυνδεθούν με τις σημαντικές ενότητες του προγράμματος σπουδών δίνοντας έμφαση στο να τους μάθει πως να μαθαίνουν (Αναστασιάδης, 2020).

Σύμφωνα με στοιχεία της UNESCO, στις 4 Απριλίου 2020, 1.598.099.008 εκπαιδευόμενοι σε 194 χώρες, δηλαδή το 91,3% του συνολικού αριθμού των εγγεγραμμένων εκπαιδευόμενων διεθνώς δεν παρακολούθησαν τα μαθήματα τους δια ζώσης λόγω της πανδημίας (UNESCO, 2020).

Στην Ελλάδα, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Αναστασιάδης (2020), το υποχρηματοδοτούμενο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, σε μία χώρα που δεν είχε συνέλθει από την οικονομική και κοινωνική κρίση του 2009, κλήθηκε να αντιμετωπίσει την πανδημία χωρίς να υπάρχει προηγούμενη εκπαιδευτική εμπειρία στη σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση και χωρίς την ύπαρξη έτοιμου εκπαιδευτικού υλικού (Αμοργιανιώτη, 2020). Από τον Απρίλιο του 2020 και μέχρι τον Μάιο του 2021 το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα καλέστηκε να ανταπεξέλθει σε δύο φάσεις κορύφωσης της πανδημίας.

Η πρώτη περίοδος ξεκίνησε τον Μάρτιο του 2020 με την ανακοίνωση του κλεισίματος όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης μέχρι την 11^η Μαΐου για την Γ' Λυκείου και την 18^η Μαΐου για όλη την υπόλοιπη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση και μέχρι την 1^η Ιουνίου για την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Όπως αναφέρει ο Αναστασιάδης (2020) κατά την 1^η περίοδο του απαγορευτικού (Lockdown) την άνοιξη του 2020 το Υπουργείο Παιδείας ιεραρχώντας τις ανάγκες, έθεσε ως πρώτο μέλημά του την ενίσχυση των τεχνολογικών υποδομών σε εθνικό επίπεδο και φρόντισε για την ελεύθερη πρόσβαση από κινητά τηλέφωνα στις υπηρεσίες και εφαρμογές του Πανελληνίου Σχολικού Δικτύου. Οι εκπαιδευτικοί, παρά

την έλλειψη επιμόρφωσης και υποδομών επιχειρήσαν να ανταπεξέλθουν στις πρωτόγνωρες αυτές συνθήκες στηριζόμενοι κυρίως στη δική τους ευσυνειδησία, καθώς η όλη διαδικασία ήταν προαιρετική. Σύμφωνα με τον Αναστασιάδη (2020), αρχικά έγιναν αναθέσεις εργασιών μέσω email, αφού η εξοικείωση των εκπαιδευτικών με τα εργαλεία ασύγχρονης εκπαίδευσης e-class και e-me ήταν περιορισμένη. Την ίδια περίοδο

πραγματοποιήθηκε ένας μικρός αριθμός τηλεδιασκέψεων, επιχειρήθηκε η δωρεάν διανομή tablet σε μαθητές που ανήκαν σε κοινωνικά ευάλωτες ομάδες (Αναστασιάδης, 2020) και επιστρατεύτηκε η Εκπαιδευτική τηλεόραση, απευθυνόμενη στα μικρότερα παιδιά του Δημοτικού.

Η 2^η περίοδος άρχισε στις 14 Νοεμβρίου 2020, όταν ανακοινώθηκε το κλείσιμο όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης. Αμέσως μετά τις διακοπές των Χριστουγέννων (11 Ιανουαρίου 2021) επέστρεψαν στη δια ζώσης εκπαίδευση οι μαθητές των δημοτικών σχολείων ενώ σε κάθε περιοχή της χώρας, ανάλογα με τα κρούσματα και το επιδημιολογικό φορτίο άνοιγαν ή παρέμεναν κλειστά τα σχολεία της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Στις 16 Μαρτίου 2021 ανακοινώθηκε και πάλι γενικό κλείσιμο των σχολείων, για να επανέλθουν τα Λύκεια στη δια ζώσης εκπαίδευση στις 12 Απριλίου 2021 και όλες οι υπόλοιπες βαθμίδες εκπαίδευσης στις 10 Μαΐου 2021, αμέσως μετά τις διακοπές του Πάσχα. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Αναστασιάδης (2020), η 2^η περίοδος χαρακτηρίστηκε από την «σχολιοποίηση της ΕΞΑΕ», αφού αυτό που στην ουσία συνέβη ήταν η μεταφορά του ωρολογίου προγράμματος της συμβατικής εκπαίδευσης σε περιβάλλον Σχολικής ΕΞΑΕ μέσω της πλατφόρμας σύγχρονης εκπαίδευσης του Υπουργείου Cisco Webex, χωρίς να τηρούνται οι βασικές αρχές και η μεθοδολογία της Εξαε αφού και οι εκπαιδευτικοί δεν είχαν κάποια επιμόρφωση στον τομέα αυτό. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο η πανδημία του COVID -19 δημιούργησε νέα δεδομένα στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, το οποίο κάθε άλλο παρά προετοιμασμένο ήταν για μια τέτοια ιστορική συγκυρία. Μέσα σε δύσκολες αντικειμενικά συνθήκες υλοποιήθηκε μια σειρά επιμορφωτικών δράσεων με στόχο κυρίως την ενδυνάμωση των εκπαιδευτικών. Πλέον, η Σχολική ΕΞΑΕ χρησιμοποιείται όταν οι σχολικές μονάδες μένουν κλειστές λόγω δύσκολων καιρικών συνθηκών ή φυσικών καταστροφών.

1.3 Εκπαίδευση Τοπικής Ιστορίας στο δημοτικό σχολείο

1.3.1 Η τοπική ιστορία στη σχολική εκπαίδευση

Η σχέση μεταξύ τοπικής ιστορίας και γενικής ιστορίας μπορεί να οριστεί ως μία σχέση αμοιβαίων ανταλλαγών και όχι υπαλληλίας της μίας στην άλλη (Λεοντσίνης & Ρεπούση, 2000). Παραθέτοντας, τελικά, την άποψη του L. Skip η Ρεπούση αναφέρει ότι η οριοθέτηση του αντικειμένου της τοπικής ιστορίας «ανάγεται στον ορισμό ενός τόπου, στον προσδιορισμό κάποιων θεματικών πεδίων και στην ανάδειξη μίας προσέγγισης» (2000:6).

Επίσης, ο Χαλκιαδάκης (2022) αναφέρει ότι ο «ιστορικός εγγραμματισμός» που γεννήθηκε από την κρίση του διδακτικού αντικειμένου της ιστορίας, το 1980, όταν αμφισβητήθηκε η κοινωνική χρησιμότητά της, παρουσιάστηκε «ως η λύση για τη μεθοδική λειτουργία ενός ιστορικά εγγράμματος πολίτη», που μπορεί να προσαρμοστεί ευκολότερα σε μια μεταβαλλόμενη κοινωνία. Σύμφωνα με τη Μαρία Ρεπούση, ο ιστορικά εγγράμματος πολίτης μπορεί να:

- κατανοεί σε βάθος τη δομή της ιστορίας, την ιστορική λογική,
- γνωρίζει, κατανοεί και συνειδητοποιεί τη σημασία των ιστορικών γεγονότων και φαινομένων, τα οποία έχουν καθοριστική σημασία για την ιστορική περίοδο αναφοράς (Key historical events),
- οικειοποιείται και αναπτύσσει διερευνητικές γνώσεις και δεξιότητες [...], αναπτύσσει την ικανότητα επίλυσης προβλήματος, αξιολογεί την εκάστοτε πληροφορία και έχει την ικανότητα της κρίσης,
- κατανοεί την ποικιλία των ιστορικών αφηγήσεων, ανιχνεύει την ερμηνευτική οπτική τους γωνία και είναι ικανός να συνθέσει ιστορικά κείμενα,
- κατανοεί τη χρήση της ιστορικής γλώσσας και των ιστορικών εννοιών,
- κάνει χρήση των τεχνολογιών επικοινωνίας και πληροφορίας για την αναζήτηση, συγκέντρωση, κατηγοριοποίηση, αποθήκευση, ανάκληση και επικοινωνία της ιστορικής πληροφορίας, αξιοποιώντας για τον σκοπό αυτό το διαδίκτυο,
- είναι ικανός να συσχετίζει τον κόσμο του παρόντος με το ιστορικό παρελθόν και έτσι να αυτοπροσδιορίζεται,
- αναπτύσσει ενδιαφέρον για τις διαμάχες σχετικά με την ερμηνεία του ιστορικού

παρελθόντος και τη διδασκαλία της ιστορίας.

Από την προεπαναστατική περίοδο είχε ξεκινήσει το ενδιαφέρον για την τοπική ιστοριογραφία στην Ελλάδα, για την ανάγκη απόδειξης της ελληνικότητας των διαφόρων περιοχών (Ρεπούση, 2000). Σύμφωνα, με την Βαϊνά, στην Ελλάδα άργησε να εισαχθεί στο σχολικό πρόγραμμα όχι η τοπική ιστορία αλλά η γενική ιστορία ως μάθημα. Παρόλο, που είναι μία χώρα με πλούσιο ιστορικό παρελθόν. Τελικά, κατά την δεκαετία του 1980, κάποια στοιχεία μελέτης της τοπικής ιστορίας εντάχθηκαν στο επίσημο σχολικό πρόγραμμα.

Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, οι μαθητές της Γ΄ τάξης καλούνται να επισκεφθούν σημεία ιστορικού ενδιαφέροντος στην πόλη ή το χωριό τους, να παρατηρήσουν απομεινάρια του παρελθόντος, να εντοπίσουν τις αλλαγές του τοπίου και να κάνουν συλλογή προφορικού λαογραφικού υλικού (δημοτικά τραγούδια, τοπικές παραδόσεις, αινίγματα κλπ). Οι μαθητές της Δ΄ τάξης μέσα από τη μελέτη της ιστορίας ορισμένων σπουδαίων πόλεων της περιοχής τους ή της Ελλάδας, καλούνται να συνειδητοποιήσουν την ιστορική συνέχεια του ελληνισμού (Ντούλας, 1988). Στο πλαίσιο της διδασκαλίας του μαθήματος της Ιστορίας στην Δ΄ και Ε΄ και Στ΄ τάξη παρουσιάζεται η σύνδεση με τις γνώσεις που έχουν αποκτηθεί από την Μελέτη του Περιβάλλοντος. Επίσης, στην Ε΄ και στην Στ΄ τάξη, αφιερώνεται μία ώρα για τη διδασκαλία της τοπικής ιστορίας ως ξεχωριστής πολιτιστικής δραστηριότητας. Αντίστοιχα, στα βιβλία του δασκάλου των παραπάνω τάξεων δίνονται οδηγίες για τη συλλογή, επεξεργασία και αξιοποίηση σχετικού υλικού (Λεοντσίνης, 2000).

Το 2003 η Τοπική Ιστορία εντάχθηκε κανονικά σε όλα τα σχολεία, καθώς τέθηκε σε ισχύ το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (ΔΕΠΠΣ) και τα νέα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών (ΑΠΣ) (Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2003). Σε αυτά προβλέφθηκε η διάθεση 5 ωρών για τη διδασκαλία της Τοπικής Ιστορίας σε κάθε μία από τις τρεις τελευταίες τάξεις του Δημοτικού (Δ΄, Ε΄, Στ΄). Ως στόχοι της διδασκαλίας του μαθήματος της Τοπικής Ιστορίας στο Δημοτικό αναφέρονται οι εξής: «Να γνωρίσουν την ιστορία του τόπου τους, να την εκτιμήσουν και να την εντάξουν στη Γενική Ιστορία. Να έρθουν σε

επαφή με ιστορικά στοιχεία, ερευνήσιμα και προσιτά. Να εθιστούν στην παρατήρηση και στην έρευνα συγκεκριμένων ιστορικών χώρων. Να ασκηθούν στη διαθεματική προσέγγιση θεμάτων της Τοπικής ιστορίας. Να ευαισθητοποιηθούν ως προς τα προβλήματα της τοπικής κοινωνίας».

Στην περίπτωση, της παρούσας έρευνας υπάρχει η σύνδεση της ιστορίας και της αρχαιολογίας, καθώς η Αρχαία Λισσός αποτελεί αρχαιολογικός χώρος. Σύμφωνα με τον Χαλκιαδάκη (2022), η σχέση ιστορίας-αρχαιολογίας είναι αλληλένδετη. Η ιστορία συνεργάζεται με την αρχαιολογία, παρέχοντάς της πληροφορίες για τις ανασκαφές και για τη μελέτη των αρχαιολογικών ευρημάτων. Από την άλλη, η αρχαιολογία συμβάλλει στη μελέτη της ιστορίας, καθώς τα ευρήματα συμπληρώνουν, επιβεβαιώνουν ή διαψεύδουν όσα γνωρίζουμε για το παρελθόν. Πάντα το έργο του αρχαιολόγου ήταν σημαντικό για την μελέτη του αντίστοιχου έργου ενός ιστορικού. Τα αρχαιολογικά κατάλοιπα αποτελούν τους αδιάψευστους μάρτυρες της παρουσίας και του πολιτισμού των ανθρώπων σε συγκεκριμένο τόπο και χρόνο. Αρχικά, υπήρξε μια «αντιπαλότητα» ανάμεσα στην ιστορία και την αρχαιολογία και αυτή πηγάζει από την τάση ιστορικών και αρχαιολόγων να υπερασπιστούν την επιστημονικότητα του κλάδου τους. Η αρχαιολογία χωρίστηκε ανάλογα με το ερευνητικό της αντικείμενο σε προϊστορική, κλασική, ρωμαϊκή, βυζαντινή ή χριστιανική, μεταβυζαντινή ή μετα-μεσαιωνική, καθώς υπάρχουν και αρχαιολογικά κατάλοιπα νεότερων μνημείων του 18ου, 19ου και 20ού αιώνα και τέλος η σύγχρονη ιστορική αρχαιολογία που ασχολείται με τον ρόλο της αρχαιολογίας στην ιστορική έρευνα, εξετάζοντας κυρίως τους πολιτισμούς που ανέπτυξαν γραπτή παράδοση. Το σίγουρο είναι πως ο ρόλος της αρχαιολογίας στην ιστορία, ιδιαίτερα παλαιότερων ιστορικών περιόδων, είναι εξόχως σημαντικός, αν όχι απαραίτητος για τη συμπλήρωση των ψηφίδων του παρελθόντος.

1.3.2 Η περίπτωση της Αρχαίας Λισσού

Η Αρχαία Λισσός, σύμφωνα με τον Σπανάκη και τον Βασιλάκη, είναι μία μικρή παραθαλάσσια πόλη ψαράδων και κυνηγών που απέχει 3 μίλια δυτικά από την Σούγια. Εμπεριέχει σπουδαιότατο Ασκληπιείο, λόγω πηγής ιαματικών νερών. Πρώτος ο Pashley που επισκέφτηκε το χώρο το 1834 διαπίστωσε, ότι τα ερείπια της αρχαίας πολιτείας στην περιοχή του Αη Κύρκου ανήκουν στην αρχαία Λισσό. Το προελληνικό της όνομα

διαπιστώθηκε από επιγραφές. Υπήρξε σημαντικό κέντρο υδροθεραπείας, χάρη στο ιαματικό νερό της πηγής της, όπου προέτρεχαν από όλα τα μέρη της Κρήτης για να θεραπευθούν. Για τον σκοπό αυτό δημιουργήθηκε και ο ναός του Ασκληπιού.

Σύμφωνα με άρθρο από το Υπουργείο Πολιτισμού, η Αρχαία Λισσός υπήρξε σημαντική, αυτόνομη πόλη της Κρήτης με συγκρότηση τουλάχιστον από τους κλασικούς χρόνους και φημισμένο λατρευτικό κέντρο μέχρι το τέλος της αρχαιότητας. Η θέση της ταυτίζεται με τα αρχαιολογικά κατάλοιπα που διατηρούνται στον Αη - Κηκό, μια κοιλάδα περικλειστη από υψηλές βουνοκορφές δυτικά της Σούγιας. Παρά τη μικρή της έκταση, ήταν σημαντικό πολιτικό - θρησκευτικό κέντρο για την ευρύτερη περιοχή και πιθανώς επίνειο – λιμάνι της Υρτακίνας στην ορεινή ενδοχώρα. Σύμφωνα με αρχαίες μαρτυρίες κατά την Ελληνιστική εποχή η Λισσός από κοινού με τις Υρτακίνα, Έλυρο, Τάρρα, Συία και Ποικιλάσιον, ίδρυσε το Κοινό των Ορειών, πολιτικό - οικονομικό συνασπισμό αυτόνομων κρητικών πόλεων. Οι βάσεις για τη σύσταση του Κοινού τέθηκαν από την Υρτακίνα και τη Λισσό στα τέλη 4ου ή στις αρχές του 3ου αιώνα π.Χ. με έδρα στη Λισσό γεγονός που πιστοποιείται από την ειδική κοπή χρυσού νομίσματος. Μέσα από την συμπολιτεία οι πόλεις δημιούργησαν μια νέα ταυτότητα προβάλλοντας το κοινό στοιχείο του ορεσίβιου και ονόμασαν το νέο κράτος «Όρειου», οι «Βουνίσιοι». Η θέση του Κοινού ήταν σημαντικότερη και αυτό φαίνεται από τις συμμαχίες και συνθήκες που είχε συνάψει με άλλες πόλεις της Κρήτης, την Πολυρρήνια για παράδειγμα και με ηγεμόνες της εποχής όπως ο Μάγας της Κυρήνης. Η συνθήκη του Κοινού με τον Μάγα (χαμένη σήμερα), βρέθηκε εντοιχισμένη στο υπέρθυρο του βυζαντινού ναού του Αγίου Κηρύκου και σύμφωνα με το περιεχόμενό της η αρχική της θέση ήταν στο ιερό της Δίκτυνας. Ο όρκος που επισφραγίζει τη συνθήκη γίνεται στο όνομα της Δίκτυνας και στους θεούς του ίδιου τεμένους.

Το 1957, ο Λουγιάκης, ψάχνοντας να βρει την αρχαία πηγή του ιαματικού νερού της Λισσού αποκάλυψε τον ναό του Ασκληπιού και παράλληλα πολλά αγάλματα, αφιερώματα στη θεά Υγεία για να τους θεραπεύσει ή δείγματα ευχαριστίας έπειτα από την θεραπεία. Τον ίδιο χρόνο ο τότε έφορος αρχαιοτήτων Πλάτωνος ξεκίνησε ανασκαφές στην αρχαία Λισσό, όπου αποκάλυψε τον ναό του Ασκληπιού. Μέσα από τις καταστροφές που

παρατήρησε κατέληξε ότι προήλθαν από σεισμό. Στην αρχαία Λισσό βρέθηκαν αγάλματα, νομίσματα, υδραγωγείο και θέατρο.

Η ιερότητα του χώρου συνεχίστηκε και κατά τη χριστιανική περίοδο, καθώς παρατηρούμε την ύπαρξη δύο εκκλησιών που διασώζονται μέχρι και σήμερα, την εκκλησία της Παναγίας και του Αη Κύρκου. Σώζονται ελάχιστες τοιχογραφίες στις εκκλησίες αυτές, καθώς υπάρχουν χαράγματα.

Σύμφωνα με τον Pashley, η αρχαία Λισσός είχε δικά της νομίσματα που είχαν από το ένα μέρος το κεφάλι της Αρτέμιδος και στο άλλο ένα δελφίνι και τη λέξη ΛΙΣΙΩΝ. Ένα άλλο είχε από το ένα μέρος δελφίνι ή περιστέρι με ανοικτά φτερά και από το άλλο ένα άστρο με οκτώ ακτίνες και τη λέξη ΛΙΣΙΩΝ. Το τρίτο νόμισμα που έχει βρεθεί στο ένα μέρος αποτυπώνονται τα αστέρια των Διόσκουρων και από το άλλο μέρος μία ρίγα και ένα βέλος.

Η αρχαία Λισσός είναι ένας χώρος με πλούσιο περιβαλλοντικό κάλος. Έχει δική της παραλία με χοντρά βότσαλα. Έχει δύο επιλογές πρόσβασης είτε με βάρκα από τη Σούγια. Είτε με πεζοπορία από το μονοπάτι Ε4 που ξεκινάει από το λιμάνι της Σούγιας και διασχίζει το φαράγγι της Λισσού. Σήμερα, η αρχαία Λισσός είναι γνωστή για το πανηγύρι που πραγματοποιείται 15 Ιουλίου προς τιμή του Αη Κύρκου και αρκετοί προσκυνητές καταφθάνουν στον ναό με σκοπό να παρακολουθήσουν τη λειτουργία.

2ο Κεφάλαιο: Μεθοδολογία σχεδιασμού εκπαιδευτικού υλικού

2.1 Μεθοδολογία σχεδιασμού εκπαιδευτικού υλικού

2.1.1 Σκοπός σχεδιασμού του εκπαιδευτικού υλικού με τίτλο «Αρχαία Λισσός»

Έπειτα από βιβλιογραφική επισκόπηση ερευνών και σχετικής βιβλιογραφίας κατά τη διάρκεια της εκπόνησης της παρούσας διπλωματικής εργασίας σε σχέση με τον σχεδιασμό ΕΥ αλλά και τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ, αποφασίστηκε να σχεδιαστεί ένα εκπαιδευτικό υλικό που σκοπό θα έχει οι μαθητές να γνωρίσουν και να μάθουν την τοπική ιστορία της Αρχαίας Λισσού.

Επιπρόσθετα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα είναι οι μαθητές:

- ✓ Να μάθουν πού βρίσκεται η Αρχαία Λισσός
- ✓ Να γνωρίζουν την ιστορία της Αρχαίας Λισσού
- ✓ Να είναι σε θέση να εξιστορήσουν τις περιόδους κατοίκησης της Αρχαίας Λισσού
- ✓ Να γνωρίζουν τον ρόλο της πόλης στην αρχαιότητα
- ✓ Να μάθουν για το ασκληπιείο της Αρχαίας Λισσού
- ✓ Να γνωρίζουν για την φυσική καταστροφή της Αρχαίας Λισσού
- ✓ Να μάθουν πως είναι η σημερινή εικόνα της Αρχαίας Λισσού
- ✓ Να γνωρίζουν για τον ναό του Αγίου Κήρυκου και για τον ναό της Παναγίας που βρίσκεται στην Αρχαία Λισσό

Το υλικό αυτό δύναται να λειτουργήσει συμπληρωματικά στο μάθημα της τοπικής Ιστορίας καθώς και στα Εργαστήρια Δεξιοτήτων δίνοντας στους μαθητές τη δυνατότητα να μελετούν στον ελεύθερο χρόνο τους, υπό την καθοδήγηση του δημιουργού του υλικού.

2.1.2 Θεωρητικό πλαίσιο για τον σχεδιασμό του εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού

Το εκπαιδευτικό υλικό που δημιουργήθηκε στα πλαίσια της παρούσας διπλωματικής εργασίας, σχεδιάστηκε με βάση τις επτά αρχές σχεδιασμού και ανάπτυξης μαθησιακού υλικού ειδικά για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση σύμφωνα με έρευνα των Αναστασιάδη και Σπαντιδάκη (2007), όπως αυτές προαναφέρθηκαν σε προηγούμενο κεφάλαιο. Ακόμη, η ανάπτυξη του ψηφιακού υλικού που χρησιμοποιήθηκε για την διδασκαλία του συγκεκριμένου θέματος στηρίχθηκε στην τυπολογία των West & Λιοναράκη (2001), όπως παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 1: Δομικά στοιχεία του Εκπαιδευτικού υλικού για την Αρχαία Λισσό

Δομικά στοιχεία	Περιγραφή
Εισαγωγικά στοιχεία	Αποτελούνται από τα προκείμενα, βρίσκονται στην αρχή κάθε διδακτικής ενότητας, καθώς ενημερώνουν τον εκπαιδευόμενο για τον σκοπό, τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα και τη δομή της διδακτικής ενότητας
Εισαγωγή (ή Εισαγωγικό βίντεο)	Λειτουργεί ως αφορμή του θέματος που πραγματεύεται η διδακτική ενότητα.
Θεωρητικό πλαίσιο	Αποτελείται από το κυρίως θέμα, με το οποίο ασχολείται η διδακτική ενότητα με παρουσιάσεις, οι οποίες περιλαμβάνουν : <ul style="list-style-type: none"> το διδακτικό κείμενο συνοδευόμενα από παρακείμενα (εικόνες, φωτογραφίες), επικείμενα (ορισμοί, επεξηγήσεις, διευκρινήσεις), περικείμενα (παραδείγματα),

Βιβλιογραφία	Αναφορές που χρησιμοποιούνται στο διδακτικό κείμενο

Το συγκεκριμένο εκπαιδευτικό υλικό δομήθηκε έτσι ώστε:

- ✓ να παρέχει αναλυτικές οδηγίες, χρονοδιάγραμμα μελέτης, βοηθός πλοήγησης στην πλατφόρμα και στο μάθημα
- ✓ ο σκοπός του μαθήματος και των προσδοκώμενων αποτελεσμάτων είναι να εισάγουν τους εκπαιδευομένους στο αντικείμενο του μαθήματος
- ✓ η γλώσσα και το ύφος γραφής να καθιστά το διδακτικό υλικό πιο φιλικό προς τον μαθητή
- ✓ το περιεχόμενο να είναι κατατεμημένο σε μικρά πολυτροπικά και πολυμεσικά κείμενα με επεξηγηματικές εικόνες, με παραδείγματα και διαδραστικά βίντεο (interactive video) για να καταστεί η μάθηση πιο αποτελεσματική
- ✓ να υπάρχουν αρκετές δραστηριότητες εμπέδωσης (κλειστού τύπου, ανοικτού τύπου) καθώς και ασκήσεις αυτοαξιολόγησης.

2.2 Εφαρμογές ανάπτυξης του εκπαιδευτικού υλικού

Οι Προηγμένες Τεχνολογίες Μάθησης (ΠΤΜ) συνδέονται με το σύνολο των τεχνολογιών διαδικτύου, οι οποίες συμβάλλουν στη δημιουργία περιβαλλόντων μάθησης και διδασκαλίας, τοποθετώντας στο κέντρο της μάθησης τον ίδιο τον μαθητή και τη διεργασία της μάθησης (Αναστασιάδης, 2006). Έτσι, για τον σχεδιασμό του εκπαιδευτικού υλικού με στόχο τη διδασκαλία της τοπικής Ιστορίας και συγκεκριμένα της περίπτωσης της Αρχαίας Λισσού αξιοποιήθηκαν ΠΤΜ ασύγχρονης εκπαίδευσης, με σκοπό τη δημιουργία ενός περιβάλλοντος ΕξΑΕ, το οποίο δίνει τη δυνατότητα στον εκπαιδευόμενο να αλληλεπιδρά με τον εκπαιδευτή του, με τους άλλους εκπαιδευομένους, αλλά και με το ίδιο το υλικό σε διαφορετικό τόπο και χρόνο (ασύγχρονη ΕξΑΕ).

2.2.1 Η πλατφόρμα ηλεκτρονικής μάθησης Chamilo

Η πλατφόρμα Chamilo (<https://chamilo.org/en/>) αποτελεί ένα περιβάλλον Συστήματος Διαχείρισης Μάθησης και Διδασκαλίας (ΣΔΜΔ) – Learning Management Systems (LMS) που δίνει τη δυνατότητα για ασύγχρονη, κυρίως, τηλεεκπαίδευση. Είναι δωρεάν και η πρόσβαση των εκπαιδευτικών και των μαθητών στην πλατφόρμα γίνεται απλά με την εγγραφή τους σε αυτήν (Εικόνα 1).

Εικόνα 1: Η πλατφόρμα Chamilo

Η πλατφόρμα αυτή παρέχει πολλές δυνατότητες στους χρήστες της, όπως δυνατότητα επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης μεταξύ εκπαιδευόμενου και εκπαιδευτή και μεταξύ εκπαιδευόμενων μέσω chat και forum. Έτσι, διευκολύνεται η συνεργασία και η αλληλεπίδραση του εκπαιδευτή με τους εκπαιδευομένους, αλλά και των εκπαιδευομένων μεταξύ τους. Επίσης, ο εκπαιδευτικός μπορεί να εισάγει στο μάθημά

του οπτικοακουστικό υλικό, αρχεία κειμένου, να δημιουργήσει τεστ για τους μαθητές του και να αναθέσει εργασίες ατομικές ή ομαδικές. Επιπλέον, δίνεται η δυνατότητα για ενσωμάτωση υλικού από άλλες εκπαιδευτικές εφαρμογές. Ακόμα, ο εκπαιδευτικός μπορεί να παρακολουθεί την πρόοδο των μαθητών, να συνομιλεί μαζί τους και να τους δίνει ανατροφοδότηση. Τέλος, η πλατφόρμα είναι συμβατή και με μικρές φορητές συσκευές όπως tablets και smartphones.

2.2.2 Το εργαλείο δημιουργίας ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού H5P

Το εργαλείο δημιουργίας ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού H5P (<https://h5p.org>) είναι μία δωρεάν συνεργατική πλατφόρμα ανοιχτού κώδικα (open source e-authoring tool). Ο χρήστης μπορεί να δημιουργήσει, να διαμοιράσει και να επαναχρησιμοποιήσει διαδραστικό υλικό HTML5 με τη μορφή plugin σε ένα από τα Συστήματα Διαχείρισης Περιεχομένου (CMS) που το υποστηρίζουν (Wordpress, Moodle κ.α.). (Εικόνα 2).

Εικόνα 2: Το διαδικτυακό εργαλείο H5P

Βοηθά στην οργάνωση περιεχομένων με εναλλακτικό τρόπο παρουσίασης. Ο χρήστης, μετά την εγγραφή του, μπορεί να δημιουργήσει διαδραστικό εκπαιδευτικό υλικό με την προσθήκη κειμένου, εικόνων, βίντεο (διαδραστικών ή μη) και με την αξιοποίηση διαφορετικών κατηγοριών ασκήσεων, όπως σωστού-λάθους, πολλαπλής επιλογής, συμπλήρωσης κενών, τοποθέτησης εικόνων ή λέξεων σε κατάλληλα πλαίσια κ.λπ. Ένα πλεονεκτήματα του H5P είναι η δυνατότητα παροχής άμεσης ανατροφοδότησης στον χρήστη.

Εν κατακλείδι, αντιλαμβανόμαστε ότι το ψηφιακό εργαλείο H5P παρακινεί τους εκπαιδευόμενους να συμμετέχουν ενεργά στη μαθησιακή διαδικασία.

2.2.3 Το ψηφιακό λογισμικό Doodly

Το Doodly (<https://www.doodly.com/>) είναι ένα λογισμικό που επιτρέπει στον χρήστη να δημιουργήσει βίντεο ποικίλου περιεχομένου μέσα σε λίγα λεπτά. Δεν υπάρχει περιορισμός στο πλήθος των βίντεο που επιτρέπεται να δημιουργηθούν, ενώ είναι ιδιαίτερα εύχρηστο. Στην προκειμένη περίπτωση χρησιμοποιήθηκε για τη δημιουργία ενός εισαγωγικού βίντεο σε κάθε διδακτική ενότητα και ενός βίντεο ανακεφαλαίωσης στην σύνοψη κάθε διδακτικής ενότητας. (Εικόνα 3).

Εικόνα 3: Το ψηφιακό λογισμικό Doodly

2.2.4 Η πλατφόρμα Actionbound

Η πλατφόρμα Actionbound (<https://en.actionbound.com/>) είναι μια διαδικτυακή πλατφόρμα που δίνει τη δυνατότητα στον χρήστη να δημιουργήσει διαδραστικά παιχνίδια κατά τα οποία οι παίκτες καλούνται να ολοκληρώσουν εργασίες, προκειμένου να ανακαλύψουν, μέσω παιχνιδιού, ένα περιβάλλον μαθαίνοντας έτσι περισσότερα για την ιστορία, την πολιτική και τον πολιτισμό της. Το Actionbound μπορεί να εγκατασταθεί κι ως εφαρμογή (app) σε έξυπνες κινητές συσκευές (smartphones) και tablets. (Εικόνα 4).

Εικόνα 4: Η πλατφόρμα Actionbound

2.2.5 Το πρόγραμμα δημιουργίας βίντεο Windows Movie Maker

Το πρόγραμμα δημιουργίας βίντεο Windows Movie Maker αποτελεί μέρος της σουίτας

Windows Essentials και παρέχει τη δυνατότητα δημιουργίας και επεξεργασίας βίντεο καθώς και τη δημοσίευσή τους σε διάφορες ιστοσελίδες. Αξιοποιήθηκε για τη δημιουργία ενός βίντεο αναπαράστασης της δεύτερης ενότητας. Έχει αποσυρθεί επίσημα από τον Ιανουάριο του 2017. (Εικόνα 5).

Εικόνα 5: Το πρόγραμμα δημιουργίας βίντεο Windows Movie Maker

2.2.6 Το πρόγραμμα δημιουργίας βίντεο Plotagon Studio

Το πρόγραμμα Plotagon Studio (<https://www.plotagon.com/desktop/>) είναι ένα πρόγραμμα δημιουργίας βίντεο 3D animation που αξιοποιήθηκε για τη δημιουργία του εισαγωγικού βίντεο της πρώτης ενότητας. (Εικόνα 6).

Εικόνα 6: Το πρόγραμμα δημιουργίας βίντεο Plotagon Studio

2.2.7 Το πρόγραμμα δημιουργίας διαδικτυακού βιβλίου Book Creator

Το πρόγραμμα Book Creator (<https://bookcreator.com/>) είναι ένα πρόγραμμα δημιουργίας διαδικτυακού βιβλίου που αξιοποιήθηκε για τη δημιουργία διαδικτυακού βιβλίου στη δεύτερη διδακτική ενότητα (Εικόνα 7).

Εικόνα 7: Το πρόγραμμα δημιουργίας διαδικτυακού βιβλίου Book Creator

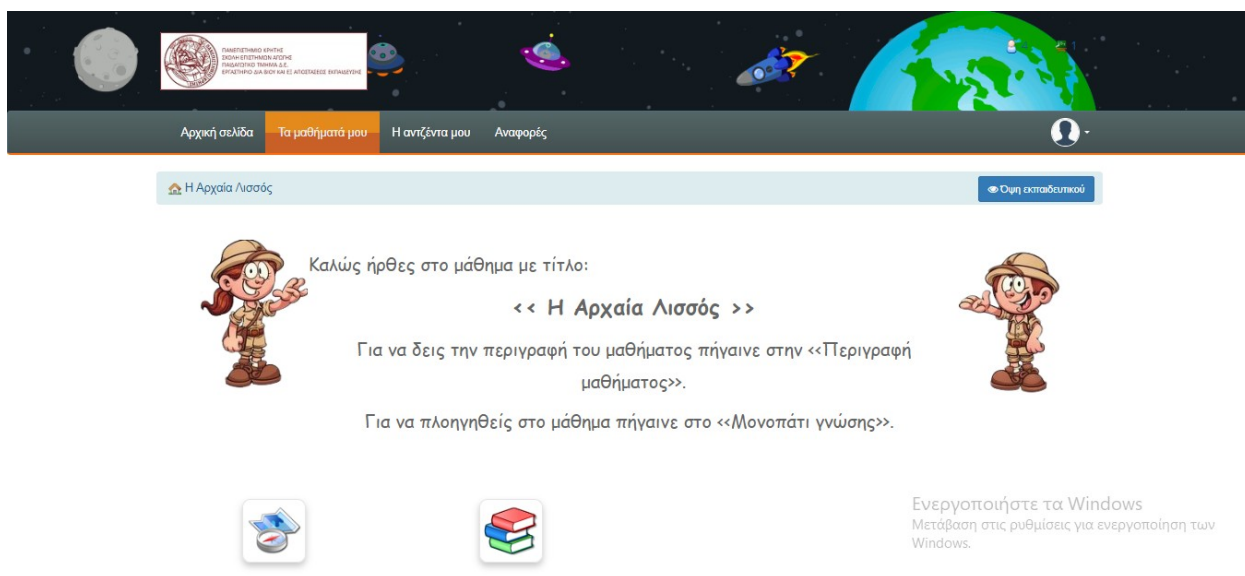
2.3 Η δομή του εκπαιδευτικού υλικού

Το εκπαιδευτικό υλικό της παρούσας διπλωματικής εργασίας αναπτύχθηκε στην πλατφόρμα ΕξΑΕ Chamilo (<http://chamilo.datacenter.uoc.gr/metchamilo/index.php>). Ο σύνδεσμος τον οποίο πρέπει να ακολουθήσουν οι εκπαιδευόμενοι για να εισέλθουν στο μάθημα είναι ο παρακάτω:

http://chamilo.datacenter.uoc.gr/metchamilo/courses/DIPLWMATIKHERGASIA/index.php?id_session=0

Η αρχική σελίδα του ΕΥ καλωσορίζει τους μαθητές στο μάθημα με τίτλο «Η Αρχαία Λισσός» και τους παρουσιάζει τις ενότητες από τις οποίες αποτελείται. (Εικόνα 8).

Εικόνα 8: Αρχική σελίδα Εκπαιδευτικού υλικού

Στην αρχική σελίδα βρίσκονται κι η περιγραφή μαθήματος (Εικόνα 9), στην οποία περιέχονται:

- η περιγραφή,
- οι τρόποι αξιολόγησης
- η δομή του μαθήματος,
- οι συμβουλές μελέτης, και
- ο συνολικός εκτιμώμενος χρόνος ολοκλήρωσης του συγκεκριμένου μαθήματος.

Στην αρχική σελίδα συναντάται και το μονοπάτι της γνώσης (Εικόνα 9) που αποτελεί το σημαντικότερο στοιχείο του ΕΥ και περιλαμβάνει τις τρεις διδακτικές ενότητες του μαθήματος. Αφού οι μαθητές εισέλθουν στο μονοπάτι της γνώσης, πατώντας το αντίστοιχο εικονίδιο, θα εισέλθουν στο κύριο μέρος του μαθήματος (Εικόνα 10), με τις διδακτικές ενότητες. Η κάθε μία διδακτική ενότητα αποτελείται από:

- τα εισαγωγικά στοιχεία της ενότητας,
- την παρουσίαση της ενότητας.

Εικόνα 9: Περιγραφή μαθήματος & Μονοπάτι γνώσης

Αρχική σελίδα Τα μαθήματά μου Η αντίξεντα μου Αναφορές

Η Αρχαία Λισσό / Μονοπάτι γνώσης

Τίτλος	Ημερ. δημοσίευσης	Ημερομηνία λήξης	Πρόοδος	Authoring options
1η Διδακτική Ενότητα: Η αρχαία Λισσό Charitilo	Δεκέμβριος 29, 2021 στις 08:00		100	✎ ✕ 👁 📄 🗑️ 🔄 🏠 📌 📁 📂 📅 📆 📇 📈 📉 📊 📋 📌 📍 📎 📏 📐 📑 📒 📓 📔 📕 📖 📗 📘 📙 📚 📛 📜 📝 📞 📟 📠 📡 📢 📣 📤 📥 📦 📧 📨 📩 📪 📫 📬 📭 📮 📯 📰 📱 📲 📳 📴 📵 📶 📷 📸 📹 📺 📻 📼 📽 📾 📿 📻 📼 📽 📾 📿
2η Διδακτική Ενότητα: Τα χρόνια στην αρχαία Λισσό Charitilo	Δεκέμβριος 30, 2021 στις 11:58		100	✎ ✕ 👁 📄 🗑️ 🔄 🏠 📌 📁 📂 📅 📆 📇 📈 📉 📊 📋 📌 📍 📎 📏 📐 📑 📒 📓 📔 📕 📖 📗 📘 📙 📚 📛 📜 📝 📞 📟 📠 📡 📢 📣 📤 📥 📦 📧 📨 📩 📪 📫 📬 📭 📮 📯 📰 📱 📲 📳 📴 📵 📶 📷 📸 📹 📺 📻 📼 📽 📾 📿
3η Διδακτική Ενότητα: Η αρχαία Λισσό σήμερα Charitilo	Δεκέμβριος 30, 2021 στις 11:59		100	✎ ✕ 👁 📄 🗑️ 🔄 🏠 📌 📁 📂 📅 📆 📇 📈 📉 📊 📋 📌 📍 📎 📏 📐 📑 📒 📓 📔 📕 📖 📗 📘 📙 📚 📛 📜 📝 📞 📟 📠 📡 📢 📣 📤 📥 📦 📧 📨 📩 📪 📫 📬 📭 📮 📯 📰 📱 📲 📳 📴 📵 📶 📷 📸 📹 📺 📻 📼 📽 📾 📿

Ενεργοποιήστε τα Windows
Μετάβαση στις ρυθμίσεις για ενεργοποίηση των Windows.

Εικόνα 10: Το κύριο μέρος του μαθήματος

Εισαγωγικά στοιχεία: Τα εισαγωγικά στοιχεία βρίσκονται στην αρχή κάθε διδακτικής ενότητας. Σκοπός τους είναι να ενημερώσουν τον μαθητή για τον σκοπό, τα

προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα, τις λέξεις-κλειδιά και τον χρόνο μελέτης της διδακτικής ενότητας (Εικόνα 11). Έχουν δημιουργηθεί μέσω του λογισμικού H5P κι έχουν τη μορφή ακορντεόν.

Παρουσίαση ενότητας: Αποτελείται από την παρουσίαση της διδακτικής ενότητας του μαθήματος, η οποία δημιουργήθηκε με τη χρήση του λογισμικού H5P και περιλαμβάνει τα διδακτικά κείμενα συνοδευόμενα από:

- εικόνες,
- υπερσυνδέσμους,
- βίντεο και
- δραστηριότητες

Όσον αφορά τις δραστηριότητες του ΕΥ είναι υποχρεωτικές για την τελική αξιολόγηση των εκπαιδευόμενων, με βασικό στόχο την κατανόηση του διδακτικού περιεχομένου. Πρόκειται για δραστηριότητες εμπέδωσης του διδακτικού αντικειμένου ή ασκήσεις αυτοαξιολόγησης, στις οποίες ο μαθητής πρέπει να συμπληρώσει τα κενά των προτάσεων σέρνοντας τις απαντήσεις στη σωστή θέση, να επιλέξει τη σωστή απάντηση και μετά την ολοκλήρωση της δραστηριότητας του δίνεται ανατροφοδότηση. Η ανατροφοδότηση ενημερώνει τον εκπαιδευόμενο για τα αποτελέσματα των απαντήσεων του. Συμβάλλει στον καθορισμό της προσπάθειας και του χρόνου που θα διαθέσει ο μαθητής, ώστε να

αποπερατώνει ένα έργο και μπορεί να βελτιώσει τις γνωστικές επιδόσεις του εκπαιδευομένου (Μακράκης, 2000· Ράπτης & Ράπτη, 2013).

Στην συνέχεια, ακολουθεί η παρουσίαση της πρώτης διδακτικής ενότητας με τίτλο «Η αρχαία Λισσός» (Εικόνα 12).

Εικόνα 12: Παρουσίαση της πρώτης διδακτικής ενότητας με τίτλο «Η Αρχαία Λισσός»

Σε αυτήν την ενότητα, όπως και στις υπόλοιπες, ο μαθητής πρέπει να πατήσει στο εικονίδιο που δείχνει δεξιά για να εισέλθει στο μάθημα. Κατά την πλοήγησή του στην συγκεκριμένη διδακτική ενότητα βλέπει αρχικά τα περιεχόμενα της διδακτικής ενότητας (Εικόνα 13). Ο μαθητής μπορεί σε αυτή τη διαφάνεια να πατήσει σε οποιονδήποτε τίτλο διαφάνειας και να πλοηγηθεί στην αντίστοιχη διαφάνεια, ή να συνεχίσει να πλοηγείται πατώντας στα σύμβολα πλοήγησης. Έπειτα, είναι η διαφάνεια με την επεξήγηση συμβόλων (Εικόνα 14), τα οποία εμφανίζονται σε όλες τις διαφάνειες κι είναι ίδια για όλες τις διδακτικές ενότητες.

100%

Ανασκόπηση ρόλων και δικαιωμάτων
Επεξεργασία Ρυθμίσεις

1η Διδακτική Ενότητα: Η αρχαία Λι...

Εισαγωγικά στοιχεία
Η αρχαία Λισσό

Περιεχόμενα

1. Αρχική σελίδα
2. Περιεχόμενα
3. Επεξήγηση συμβόλων
4. Εισαγωγικό βίντεο
5. Η αρχαία Λισσό
6. Η ιστορία της πόλης
7. Ασκήσεις ανατροφοδότησης
8. Η ιστορία της αρχαίας πόλης
9. Πώς θα πάμε;
10. Ασκήσεις ανατροφοδότησης
11. Βίντεο ξενάγησης
12. Σύνοψη
13. Βιβλιογραφία

Εδώ βλέπεις αναλυτικά τι υπάρχει στην ενότητα! Μπορείς να πατήσεις οποιοδήποτε κεφάλαιο για να βρεθείς σε αυτό!

Ενεργοποιήστε τα Windows
Μεταβαση στις ρυθμίσεις Windows

Εικόνα 13: Περιεχόμενα διδακτικής ενότητας

100%

Ανασκόπηση ρόλων και δικαιωμάτων
Επεξεργασία Ρυθμίσεις

1η Διδακτική Ενότητα: Η αρχαία Λι...

Εισαγωγικά στοιχεία
Η αρχαία Λισσό

Επεξήγηση συμβόλων

- Αρχική σελίδα
- Περιεχόμενα
- Επόμενη σελίδα
- Προηγούμενη σελίδα
- Βιβλιογραφία

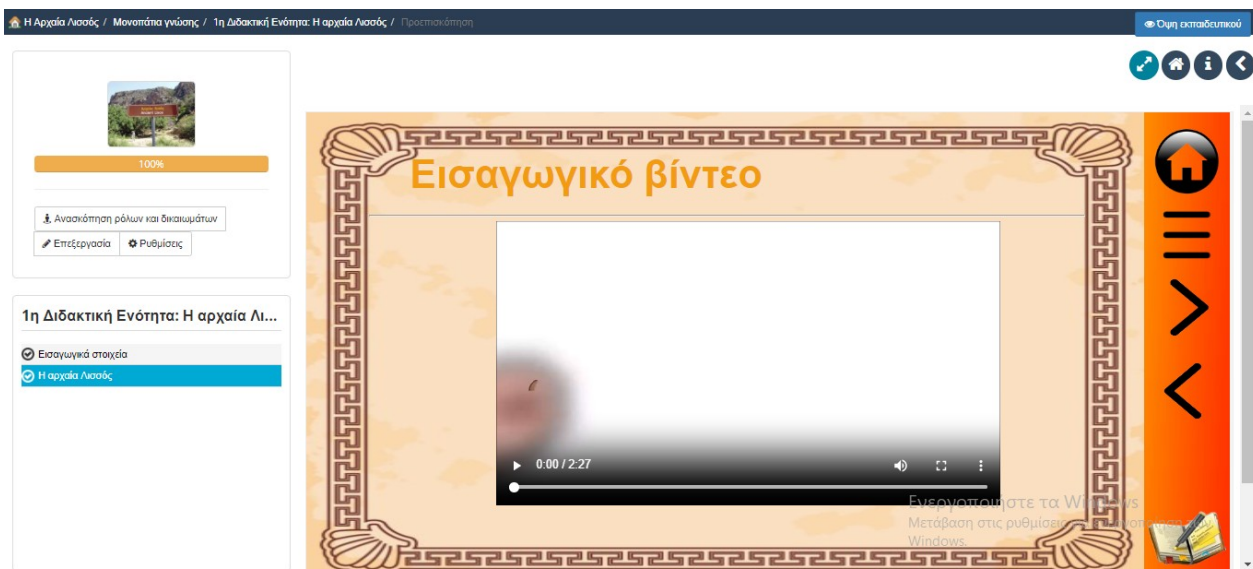
Πατάς πάνω για περισσότερες πληροφορίες

Ενεργοποιήστε τα Windows
Μεταβαση στις ρυθμίσεις Windows

Εικόνα 14: Επεξήγηση συμβόλων

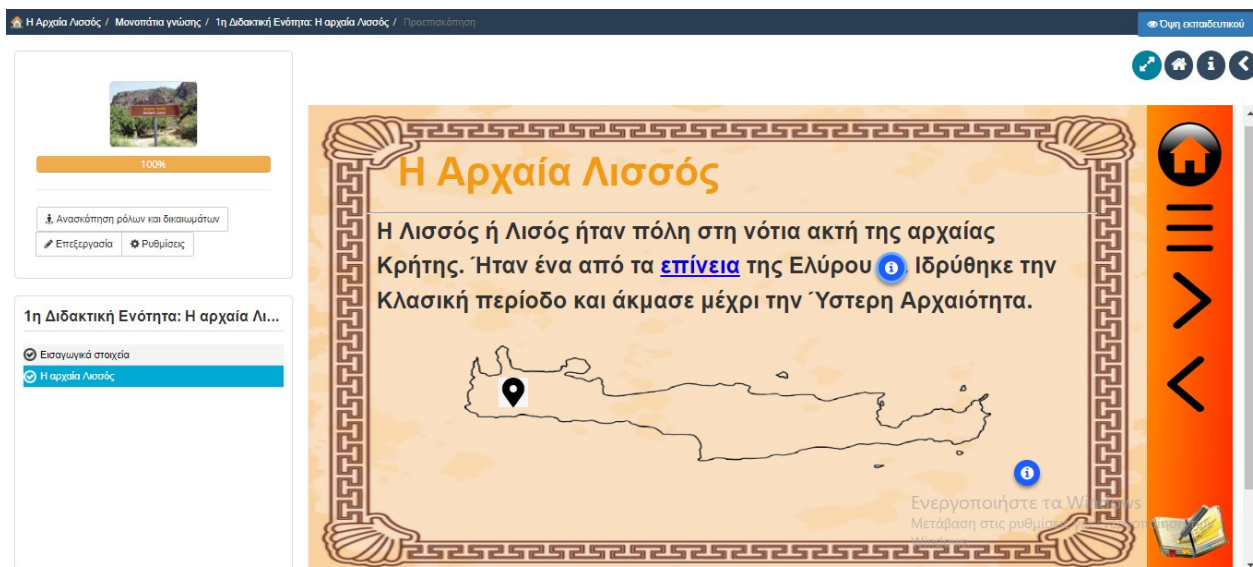

Ακολουθεί η διαφάνεια με το εισαγωγικό βίντεο της διδακτικής ενότητας, όπου μας παρουσιάζει τι θα δούμε στην πρώτη διδακτική ενότητα. Το εισαγωγικό βίντεο έχει δημιουργηθεί με τα προγράμματα Doodly και Plotagon (Εικόνα 14).

Εικόνα 14: Εισαγωγικό βίντεο

Στην επόμενη διαφάνεια της συγκεκριμένης διδακτικής ενότητας με τίτλο «Η Αρχαία Λισσός» ο μαθητής μαθαίνει που βρίσκεται η Λισσός, πότε ιδρύθηκε και πότε άκμασε. Σε αυτή τη διαφάνεια συναντάμε τον πρώτο υπερσύνδεσμο της διδακτικής ενότητας (Εικόνα 15).

Εικόνα 15: Η Αρχαία Λισσός

Στις τρεις επόμενες διαφάνειες που ακολουθούν ο μαθητής παίρνει πληροφορίες για την ιστορία της πόλης. Στην πρώτη από τις τρεις διαφάνειες ο μαθητής μαθαίνει όλες τις πληροφορίες που έχουμε εκλάβει από τα νομίσματα της περιοχής. Επίσης συναντάμε έναν ακόμα υπερσύνδεσμο (Εικόνα 16). Στην δεύτερη από τις τρεις διαφάνειες ο εκπαιδευόμενος μπορεί να παρακολουθήσει ένα βίντεο, μέσω του προγράμματος Doodly, όπου λαμβάνει περισσότερες πληροφορίες για την ιστορία της πόλης (Εικόνα 17). Τέλος, στην τρίτη διαφάνεια από τις τρεις ο μαθητής μαθαίνει την όψη των τριών νομισμάτων που έχουν βρεθεί στην Λισσό (Εικόνα 18).

Η Αρχαία Λισσό / Μονοπάτι γνώσης / 1η Διδακτική Ενότητα: Η αρχαία Λισσό / Προσκόμιση

100%

Ανασκόπηση ρόλων και δικαιωμάτων

Επέξεργασία Ρυθμίσεις

1η Διδακτική Ενότητα: Η αρχαία Λι...

Εισαγωγικά στοιχεία

Η αρχαία Λισσό

Η ιστορία της πόλης (1)

Με βάση επιγραφές και νομίσματα του 3ου αιώνα π.Χ., γνωρίζουμε ότι η πόλη συμμάχησε με τον Βασιλιά Μάγα τον Κυρηναιό. Ότι είχε ισχυρό εμπορικό και αλιευτικό στόλο. Τέλος, και από τον πίνακα του Πότινγκερ αναφέρεται ότι απόσταση μεταξύ της αρχαίας Κανδάνου και της Λισσού είναι 16 μίλια (καταγράφηκε ως Liso).

https://edivea.a2hosted.com/2017h5p/wp-admin/admin-ajax.php?action=h5p_embed&id=1831#

Εικόνα 16: Η ιστορία της πόλης (1)

100%

Ανασκόπηση ρόλων και δικαιωμάτων

Επεξεργασία Ρυθμίσεις

1η Διδακτική Ενότητα: Η αρχαία Λι...

Εισαγωγικά στοιχεία

Η αρχαία Λισσό

Η ιστορία της πόλης (2)

Τα νομίσματα είτε είχαν θαλασσινές φηγούρες λόγω της γεωγραφικής θέσης της Λισσού, είτε στοιχεία από την λατρεία στην Δίκτυννα (κέντρο λατρείας στην δυτική Κρήτη).

0:59 / 0:59

Ενεργοποιήστε τα WebViews
Μεταβαίνετε στις ρυθμίσεις

https://edivea.a2hosted.com/2017h5p/wp-admin/admin-ajax.php?action=h5p_e...

Εικόνα 17: Η ιστορία της πόλης (2)

100%

Ανασκόπηση ρόλων και δικαιωμάτων

Επεξεργασία Ρυθμίσεις

1η Διδακτική Ενότητα: Η αρχαία Λι...

Εισαγωγικά στοιχεία

Η αρχαία Λισσό

Η ιστορία της πόλης (3)

Νομίσματα πόλης

Η μία όψη φέρει τα αστέρια των <u>Διοσκουρών</u> και η άλλη μία ρίγα και ένα βέλος.	Η μία όψη έχει ένα δελφίνι και η άλλη ένα γυναικείο κεφάλι, πιθανώς της Αρτεμης ή της Δικτύνας.	Η μία πλευρά έχει ή ένα δελφίνι ή ένα περιστέρι και στην άλλη ένα αστέρι οκτώ ακτινών με τη λέξη L/I/S/I/O/N.
---	---	---

Ενεργοποιήστε τα WebViews
Μεταβαίνετε στις ρυθμίσεις

https://edivea.a2hosted.com/2017h5p/wp-admin/admin-ajax.php?action=h5p_embed&id=1831#

Εικόνα 18: Η ιστορία της πόλης (3)

Αφού, λοιπόν, ενημερωθεί για την ιστορία της πόλης ακολουθούν δύο διαφάνειες με ασκήσεις ανατροφοδότησης, όπου στη δεύτερη διαφάνεια υπάρχει υπερσύνδεσμος για αν τυχόν ο μαθητής χρειαστεί περαιτέρω πληροφορίες. (Εικόνα 19 και 20).

100%

Ανασκόπηση ρόλων και δικαιωμάτων
Επεξεργασία Ρυθμίσεις

1η Διδακτική Ενότητα: Η αρχαία Λι...

Εισαγωγικά στοιχεία
Η αρχαία Λισσός

Ασκήσεις ανατροφοδότησης

Η αρχαία Λισσός σε ποιο μέρος της Κρήτης βρίσκεται;

Ανατολικά του Ηρακλείου
Νότια των Χανίων
Βόρεια του Ρεθύμνου

Ενεργοποιήστε τα WebViews
Μετάβαση στις ρυθμίσεις

Εικόνα 19: Ασκήσεις ανατροφοδότησης

100%

Ανασκόπηση ρόλων και δικαιωμάτων
Επεξεργασία Ρυθμίσεις

1η Διδακτική Ενότητα: Η αρχαία Λι...

Εισαγωγικά στοιχεία
Η αρχαία Λισσός

Ασκήσεις ανατροφοδότησης

Ποια από τα παρακάτω νομίσματα κοβόντουσαν στην Λισσό;

Τα νόμισμα έχει ένα δελφίνο ή ένα περιστέρι από τη μια πλευρά και ένα αστέρι οκτώ ακτίνων με τη λέξη L / I / S / I / O / N (των Λισσιανών) από την άλλη.

Η εμπρόσθια όψη του νομίσματος φέρει την εντύπωση των καλυμμάτων και των αστεριών των Διοσκουρών, και η άλλη μια ρίγα και ένα βέλος.

Το νόμισμα από την μία πλευρά έχει το κεφάλι του Μέγα Αλέξανδρου και από την άλλη έναν ήλιο που στο τέλος των ακτινών του αναγράφεται η λέξη Κρήτη.

Το νόμισμα από τη μία πλευρά έχει ένα δελφίνο, και την άλλη ένα γυναικείο κεφάλι, πιθανώς εκείνο της Αρτεμις ή της Δικτύνας.

Έλεγχος

Αν χρειάζεσαι βοήθεια για αυτή την άσκηση πάτα [εδώ](#)

Ενεργοποιήστε τα WebViews
Μετάβαση στις ρυθμίσεις

Εικόνα 20: Ασκήσεις ανατροφοδότησης

Στη συνέχεια, ο μαθητής στις τρεις επόμενες διαφάνειες λαμβάνει περαιτέρω πληροφορίες για την ιστορία της αρχαίας πόλης. Στην πρώτη διαφάνεια από τις τρεις ο εκπαιδευόμενος μαθαίνει τι υπήρχε στην αρχαία Λισσό, όπου το κείμενο συνοδεύεται από εικόνες (Εικόνα 21). Στην δεύτερη από τις τρεις ο μαθητής ενημερώνεται για το πότε έγινε η καταστροφή της πόλης, όπου πάλι το κείμενο συνοδεύεται από εικόνες (Εικόνα 22). Στην τελευταία από τις τρεις διαφάνειες αναφέρεται πότε πραγματοποιήθηκε η πρώτη ανασκαφή και ποια

είναι τα ευρήματα της, πάλι το κείμενο συνοδεύεται από εικόνες (Εικόνα 23).

Εικόνα 21: Η ιστορία της αρχαίας πόλης (1)

Εικόνα 22: Η ιστορίας της αρχαίας πόλης (2)

100%

Ανασκόπηση ρόλων και δικαιωμάτων
Επεξεργασία Ρυθμίσεις

1η Διδακτική Ενότητα: Η αρχαία Λι...

Εισαγωγικά στοιχεία
Η αρχαία Λισσό

Η ιστορία της αρχαίας πόλης

Μετά την ανασκαφή του Νικόλαου Πλάτωνος (1957-58) ανακαλύφθηκαν πολλά ερείπια των κτηρίων που υπήρχαν καθώς και πολλά ιστορικά αντικείμενα (που βρίσκονται στα αρχαιολογικά μουσεία των Χανίων και του Ηρακλείου).

Αρχαίος τάφος
Ιστορικά αγάλματα

Εικόνα 23: Η ιστορία της αρχαίας πόλης (3)

Επιπλέον, στις επόμενες δύο διαφάνειες, με τίτλο «Πώς θα πάμε;», αναλύονται οι τρόποι επίσκεψης και μετακίνησης προς την αρχαία Λισσό και στις δύο διαφάνειες το κείμενο συνοδεύεται από εικόνες (Εικόνα 24 και 25).

100%

Ανασκόπηση ρόλων και δικαιωμάτων
Επεξεργασία Ρυθμίσεις

1η Διδακτική Ενότητα: Η αρχαία Λι...

Εισαγωγικά στοιχεία
Η αρχαία Λισσό

Πώς θα πάμε;

Οδικώς από τα Χανιά μέχρι τη Σούγια είναι γύρω στα 75 χιλιόμετρα. Μπορείτε να πάτε στην αρχαία Λισσό είτε δια θαλάσσης με τα πλοία της γραμμής από τη Χώρα Σφακίων και την Παλαιόχωρα, είτε από το μονοπάτι Ε4 της νότιας Κρήτης από το λιμάνι της Σούγιας.

E4

https://edivea.a2hosted.com/2017h5p/wp-admin/admin-ajax.php?action=h5p_embed&id=1831

Εικόνα 24: Πώς θα πάμε; (1)

100%

Ανασκόπηση ρόλων και δικαιωμάτων
Επεξεργασία Ρυθμίσεις

1η Διδακτική Ενότητα: Η αρχαία Λι...

Εισαγωγικά στοιχεία
Η αρχαία Λισσό

Πώς θα πάμε;

Το μονοπάτι ξεκινά από το λιμανάκι της Σούγιας. Από εδώ θα μπειτε σε ένα μικρό φαράγγι, ενώ μισή ώρα αργότερα θα αρχίσετε να ανηφορίζετε την πλαγιά που θα σας φέρει σε ύψωμα πάνω από τη Σούγια.

Εξορμητούστε τα Windows
Μεταβείτε στις ρυθμίσεις των Windows

Εικόνα 25: Πώς θα πάμε; (2)

Στην επόμενη διαφάνεια της πρώτης διδακτικής ενότητας, με τίτλο «Ασκήσεις ανατροφοδότησης», ο μαθητής είναι υποχρεωμένος να εκτελέσει την άσκηση για να λάβει την τελική βαθμολογία του (Εικόνα 26).

100%

Ανασκόπηση ρόλων και δικαιωμάτων
Επεξεργασία Ρυθμίσεις

1η Διδακτική Ενότητα: Η αρχαία Λι...

Εισαγωγικά στοιχεία
Η αρχαία Λισσό

Ασκήσεις ανατροφοδότησης

Πώς μπορείς να πας στην αρχαία Λισσό;

Οδηκώς από τα Χανιά μέχρι την Σούγια έπειτα είτε με το καραβάκι είτε ακολουθώντας το μονοπάτι E4

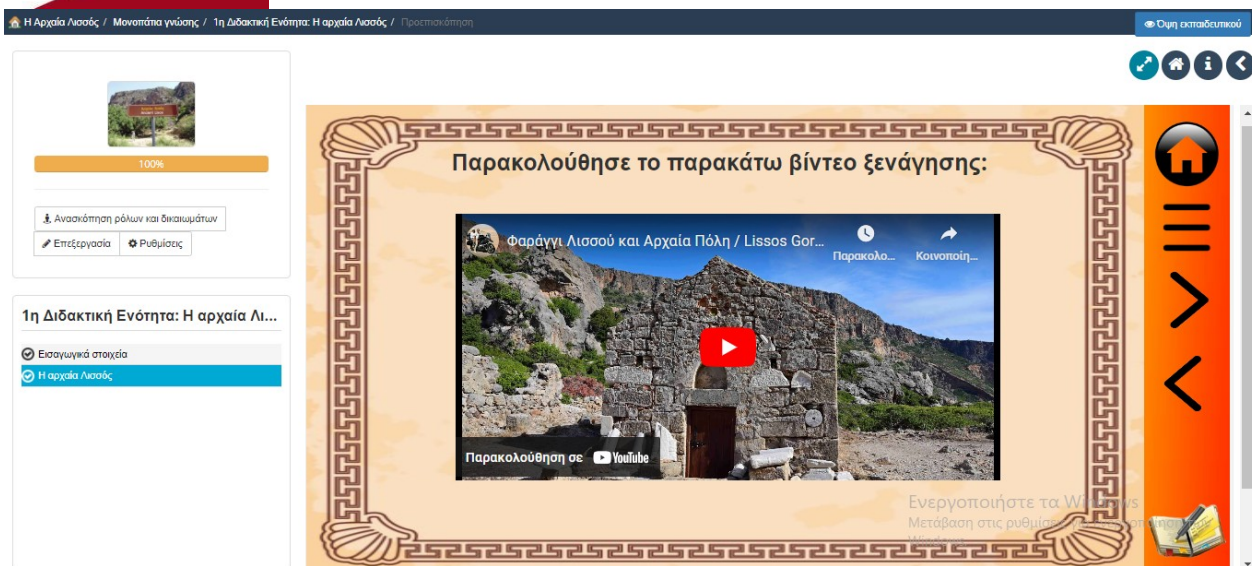
Μόνο δια θαλάσσης

Οδηκώς από τα Χανιά

Αν χρειάζεσαι βοήθεια για αυτή την άσκηση πάτα [εδώ](#).

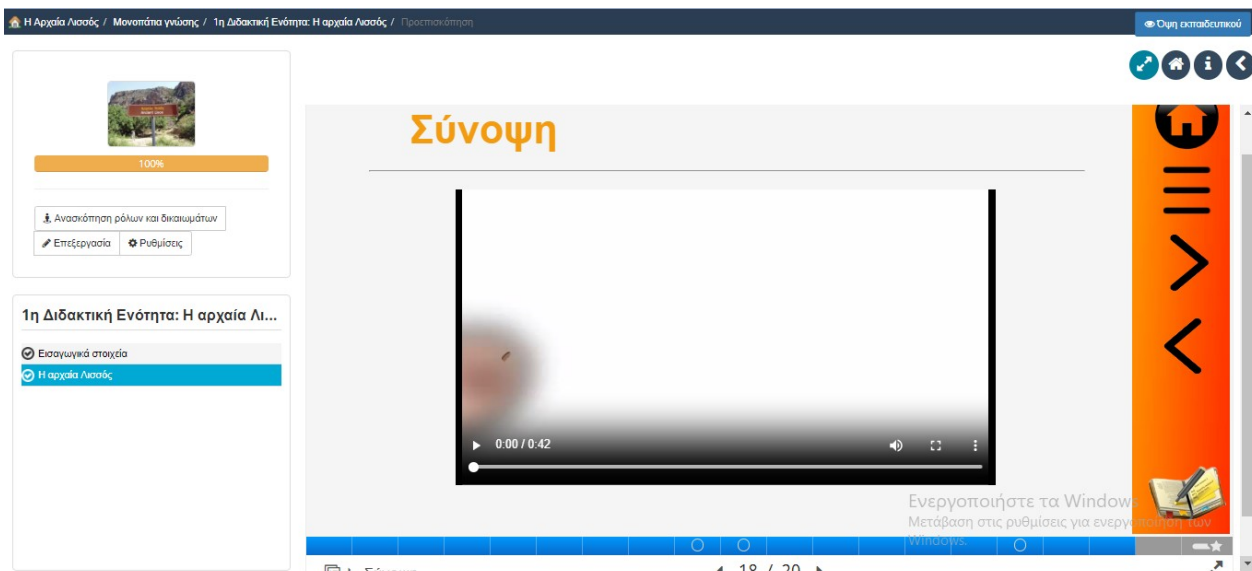
Εικόνα 26: Ασκήσεις ανατροφοδότησης

Επιπλέον, στην επόμενη διαφάνεια υπάρχει ένα βίντεο ξενάγησης όπου ο εκπαιδευόμενος μπορεί να δει την σημερινή εικόνα της αρχαίας πόλης (Εικόνα 27).

Εικόνα 27: Βίντεο ξενάγησης

Στην προτελευταία διαφάνεια της πρώτης διδακτικής ενότητας, με τίτλο «Σύνοψη», υπάρχει ένα βίντεο που σε αυτό αναφέρει συνοπτικά τις πληροφορίες που λαμβάνει ο μαθητής στην ενότητα αυτή (Εικόνα 28). Αυτό επαναλαμβάνεται σε κάθε διδακτική ενότητα του εκπαιδευτικού υλικού. Το βίντεο έχει δημιουργηθεί στο πρόγραμμα Doodly.

Εικόνα 28: Σύνοψη

Τέλος, στην τελευταία διαφάνεια της πρώτης διδακτικής ενότητας βρίσκεται η βιβλιογραφία και οι ιστοσελίδες που χρησιμοποιήθηκαν, αυτό επαναλαμβάνεται και στις άλλες δύο διδακτικές ενότητες (Εικόνα 29).

Εικόνα 29: Βιβλιογραφία

Αντίστοιχα, παρακάτω ακολουθεί συνοπτική παρουσίαση των κύριων παρουσιάσεων και των υπόλοιπων δύο ενοτήτων.

Δεύτερη διδακτική ενότητα «Τα χρόνια στην Αρχαία Λισσό»:

Όπως και στην πρώτη διδακτική ενότητα, έτσι και στη δεύτερη υπάρχει η εισαγωγική διαφάνεια στην οποία ο μαθητής πατώντας στο βέλος που δείχνει δεξιά μπορεί να εισέλθει στο μάθημα (Εικόνα 30). Ακολουθεί η διαφάνεια με τα περιεχόμενα του μαθήματος, στην οποία η πρόσβαση στις επόμενες διαφάνειες γίνεται ομοίως με της πρώτης διδακτικής ενότητας (Εικόνα 31) κι η διαφάνεια με την επεξήγηση των συμβόλων πλοήγησης (Εικόνα 32).

Η Αρχαία Λισσό / Μονοπία γνώσης / 2η Διδακτική Ενότητα: Τα χρόνια στην αρχαία Λισσό / Προσκόμιση

100%

Ανασκόπηση ρόλων και δικαιωμάτων
Επεξεργασία Ρυθμίσεις

2η Διδακτική Ενότητα: Τα χρόνια σ...

Εισαγωγικά στοιχεία
Τα χρόνια στην αρχαία Λισσό

Τα χρόνια στην Αρχαία Λισσό

Ενεργοποιήστε τα Windows
Μεταβείτε στις ρυθμίσεις για ενεργά
Windows

Εικόνα 30: Παρουσίαση διδακτικής ενότητας με τίτλο «Τα χρόνια στην Αρχαία Λισσό»

Η Αρχαία Λισσό / Μονοπία γνώσης / 2η Διδακτική Ενότητα: Τα χρόνια στην αρχαία Λισσό / Προσκόμιση

100%

Ανασκόπηση ρόλων και δικαιωμάτων
Επεξεργασία Ρυθμίσεις

2η Διδακτική Ενότητα: Τα χρόνια σ...

Εισαγωγικά στοιχεία
Τα χρόνια στην αρχαία Λισσό

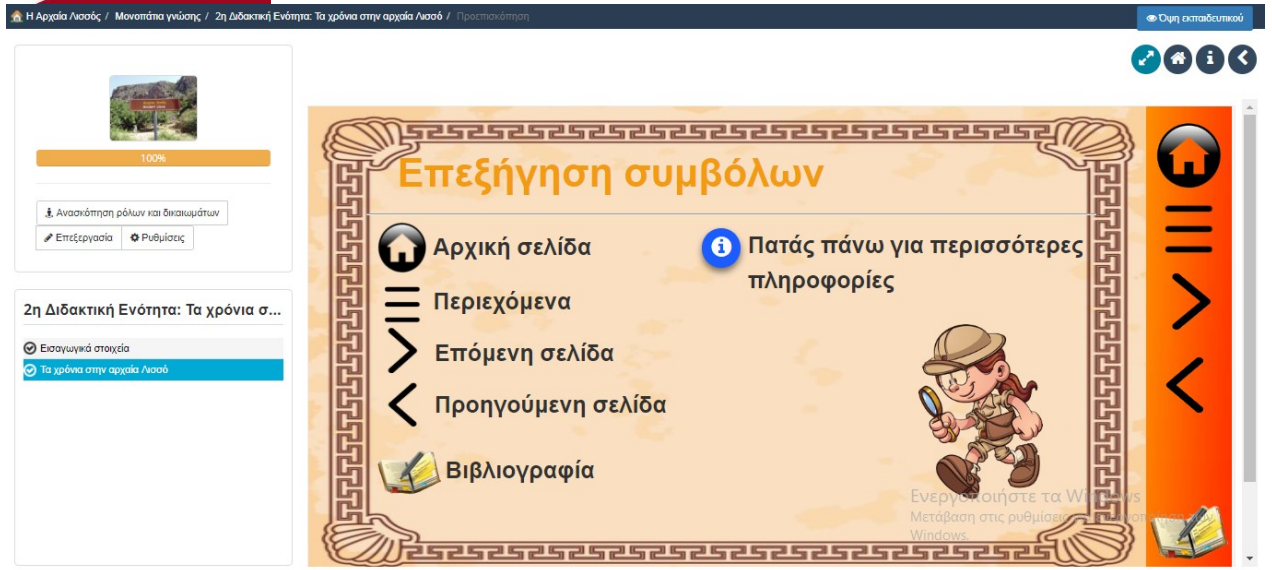
Περιεχόμενα

1. Αρχική σελίδα
2. Περιεχόμενα
3. Επεξήγηση συμβόλων
4. Εισαγωγικό βίντεο
5. Περίοδος κατοίκησης της Λισσού
6. Ο ρόλος της πόλης
7. Το Ασκληπιείο της πόλης
8. Ασκήσεις ανατροφοδότησης
9. Σεισμός
10. Ασκήσεις ανατροφοδότησης
11. Σύνοψη
12. Βιβλιογραφία

Εδώ βλέπεις αναλυτικά τι υπάρχει σε αυτή την ενότητα! Μπορείς να πατήσεις οποιοδήποτε κεφάλαιο και να βρεθείς σε αυτό!

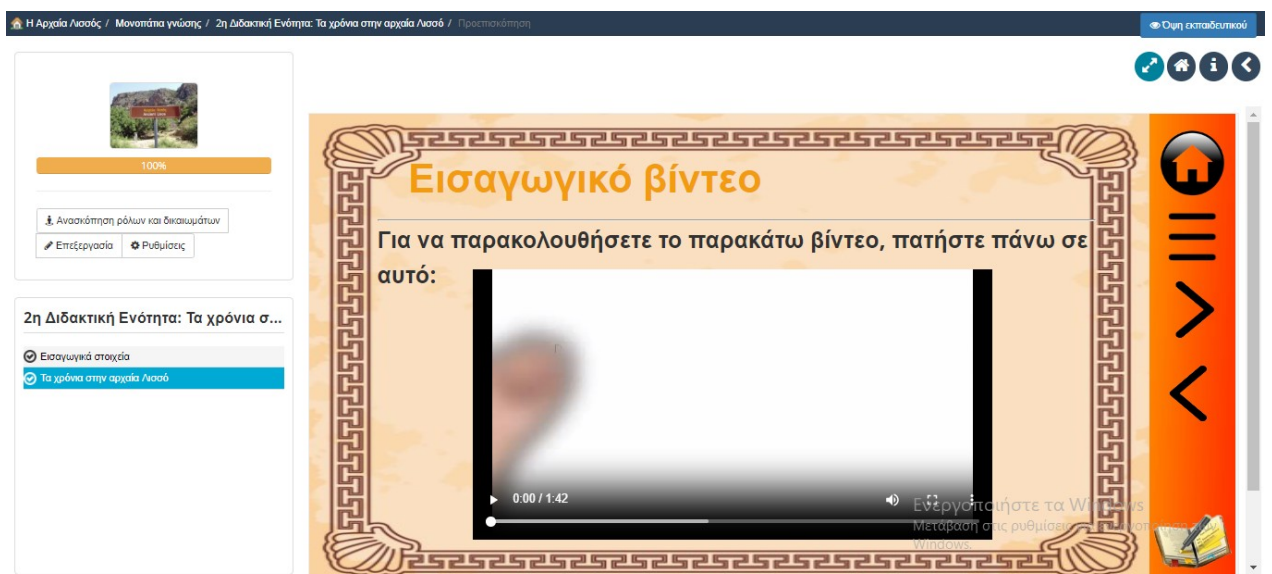
Ενεργοποιήστε τα Windows
Μεταβείτε στις ρυθμίσεις για ενεργά
Windows

Εικόνα 31: Περιεχόμενα

Εικόνα 32: Επεξήγηση συμβόλων

Έπειτα, ακολουθεί η διαφάνεια με το εισαγωγικό βίντεο που αναφέρει τι θα παρακολουθήσει ο εκπαιδευόμενος (Εικόνα 33). Το βίντεο δημιουργήθηκε στο πρόγραμμα Doodly.

Εικόνα 33: Εισαγωγικό βίντεο

Ακολουθούν οι διαφάνειες που αφορούν την περίοδο κατοίκησης τις Λισσού (Εικόνα 34) και τον ρόλο τις πόλης (Εικόνα 35).

100%

Ανασκόπηση ρόλων και δικαιωμάτων
Επεξεργασία Ρυθμίσεις

2η Διδακτική Ενότητα: Τα χρόνια στην αρχαία Λισσό

Εισαγωγικά στοιχεία
Τα χρόνια στην αρχαία Λισσό

Περίοδος κατοίκησης της Λισσού

Η αρχαία Λισσός υπήρξε αυτόνομη με συγκρότηση τουλάχιστον από τους κλασσικούς χρόνους (480 π.Χ. - 323 π.Χ.), αλλά και με διαπιστωμένα επιφανειακά ίχνη κατοίκησης (κεραμικά) από την μινωική εποχή. Το τέλος της προσδιορίζεται γύρω στον 7ο ή 9ο αιώνα μ.Χ..

Ενεργοποιήστε τα Windows
Μεταβείτε στις ρυθμίσεις Windows

https://edivea.a2hosted.com/2017h5p/wp-admin/admin-ajax.php?action=h5p_embed&id=1907#

Εικόνα 34: Περίοδος κατοίκησης τις Λισσού

100%

Ανασκόπηση ρόλων και δικαιωμάτων
Επεξεργασία Ρυθμίσεις

2η Διδακτική Ενότητα: Τα χρόνια στην αρχαία Λισσό

Εισαγωγικά στοιχεία
Τα χρόνια στην αρχαία Λισσό

Ο ρόλος της πόλης

Η Λισσός διέθετε λιμάνι, οπότε είχε κυρίως εμπορικό χαρακτήρα, αφού ήταν κέντρο συνάντησης Λιβύης και Ελύρου. Η πόλη ήταν και θρησκευτικό κέντρο κατά την αρχαιότητα γι' αυτό δεν διέθετε οχύρωση για την προστασία της.

Λιμάνι Λισσού

Ενεργοποιήστε τα Windows
Μεταβείτε στις ρυθμίσεις Windows

https://edivea.a2hosted.com/2017h5p/wp-admin/admin-ajax.php?action=h5p_e...

Εικόνα 35: Ο ρόλος τις πόλης

Τις επόμενες δύο διαφάνειες ο μαθητής μαθαίνει για το Ασκληπιείο τις πόλης, στην πρώτη από τις δύο διαφάνειες η μάθηση επιτυγχάνεται μέσω κειμένου (Εικόνα 36). Ενώ, στην δεύτερη μέσω ανάγνωσης διαδικτυακού βιβλίου, που έχει δημιουργηθεί στο πρόγραμμα Book Creator (Εικόνα 37).

Εικόνα 36: Το Ασκληπιείο τις πόλης

Εικόνα 37: Το Ασκληπιείο τις πόλης Book Creator

Τις επόμενες δύο διαφάνειες ο εκπαιδευόμενος καλείται να απαντήσει σε δύο ερωτήσεις αυτοαξιολόγησης, η πρώτη είναι μία δραστηριότητα αυτοαξιολόγησης μονής επιλογής (Εικόνα 38) και η δεύτερη μία δραστηριότητα αυτοαξιολόγησης όπου πρέπει να συμπληρώσει τα κενά (Εικόνα 39).

Η Αρχαία Λισσός / Μονοπάτια γνώσης / 2η Διδακτική Ενότητα: Τα χρόνια στην αρχαία Λισσό / Πρακτική άσκηση

100%

Ανασκόπηση ρόλων και δικαιωμάτων
Επέξεργασία Ρυθμίσεις

2η Διδακτική Ενότητα: Τα χρόνια σ...

Εισαγωγικά στοιχεία
Τα χρόνια στην αρχαία Λισσό

Ασκήσεις ανατροφοδότησης

Η αρχαία Λισσός είχε:

- Εμπορικό χαρακτήρα και δεν διέθετε οχύρωση
- Κτηνοτροφικό χαρακτήρα και διέθετε οχύρωση
- Κτηνοτροφικό χαρακτήρα και δεν διέθετε οχύρωση
- Εμπορικό χαρακτήρα και διέθετε οχύρωση

Αν χρειάζεσαι βοήθεια, πήγαινε στη διαφάνεια 6

Ενεργοποιήστε τα Windows Defender Security Center
Windows

https://ediveea2hosted.com/2017h5p/wp-admin/admin-ajax.php?action=h5p_embed&id=1907#

Εικόνα 38: Δραστηριότητα αυτοαξιολόγησης μονής επιλογής

Η Αρχαία Λισσός / Μονοπάτια γνώσης / 2η Διδακτική Ενότητα: Τα χρόνια στην αρχαία Λισσό / Πρακτική άσκηση

100%

Ανασκόπηση ρόλων και δικαιωμάτων
Επέξεργασία Ρυθμίσεις

2η Διδακτική Ενότητα: Τα χρόνια σ...

Εισαγωγικά στοιχεία
Τα χρόνια στην αρχαία Λισσό

Συμπλήρωσε τα κενά:

Την αρχαία εποχή τα Ασκληπιεία λειτουργούσαν ως [ ] μονάδες. Ήταν ναοί του [ ] που ήταν θεός της Ιατρικής. Το Ασκληπιείο της Λισσού ήταν γνωστό για την [ ] του. Ο ναός είναι χτισμένος σε [ ] τοπίο. Χρονολογείται ότι κατασκευάστηκε τον [ ] αιώνα π.Χ.

Έλεγχος

Αν χρειάζεστε βοήθεια, πατήστε [εδώ](#)

Ενεργοποιήστε τα Windows Defender Security Center
Μεταβίβαση στις ρυθμίσεις ασφαλείας
Windows

https://ediveea2hosted.com/2017h5p/wp-admin/admin-ajax.php?action=h5p_embed&id=1907#

Εικόνα 39: Δραστηριότητα αυτοαξιολόγησης «Συμπλήρωση κενών»

Έπονται δύο διαφάνειες όπου παρουσιάζεται ο σεισμός που συνέβη και αποτέλεσε την καταστροφή τις πόλης, στην πρώτη από τις δύο διαφάνειες ο μαθητής πληροφορείται μέσω κειμένου (Εικόνα 40). Στην δεύτερη από τις δύο διαφάνειες, ο σεισμός παρουσιάζεται μέσω βίντεο που δημιουργήθηκε με το πρόγραμμα Movie Maker (Εικόνα 41).

Η Αρχαία Λισσό / Μονοπάτια γνώσης / 2η Διδακτική Ενότητα: Τα χρόνια στην αρχαία Λισσό / Προσκόμιση

100%

Ανασκόπηση ρόλων και δικαιωμάτων
Επέξεργασία Ρυθμίσεις

2η Διδακτική Ενότητα: Τα χρόνια σ...
Εισαγωγικά στοιχεία
Τα χρόνια στην αρχαία Λισσό

Σεισμός

Ο μεγάλος σεισμός που συνέβη στις 21 Ιουλίου 365 μ.Χ. προκάλεσε έντονες καταστροφές. Έτσι, οι κάτοικοι εγκατέλειψαν την πόλη αφού τα περισσότερα είχαν καταστραφεί. Μετά από αρκετές προσπάθειες και πολλή δουλειά οι κάτοικοι έκαναν την πόλη ξανά κατοικήσιμη, γιατί δεν ήθελαν να αφήσουν τον ναό και την ιαματική πηγή του.

Ενεργοποιήστε τα Windows
Μετάβαση στις ρυθμίσεις Windows

https://ediveea2hosted.com/2017h5p/wp-admin/admin-ajax.php?action=h5p_embed&id=1907#

Εικόνα 40: Σεισμός κείμενο

Η Αρχαία Λισσό / Μονοπάτια γνώσης / 2η Διδακτική Ενότητα: Τα χρόνια στην αρχαία Λισσό / Προσκόμιση

100%

Ανασκόπηση ρόλων και δικαιωμάτων
Επέξεργασία Ρυθμίσεις

2η Διδακτική Ενότητα: Τα χρόνια σ...
Εισαγωγικά στοιχεία
Τα χρόνια στην αρχαία Λισσό

Σεισμός

Για να παρακολουθήσετε το παρακάτω βίντεο, πάτησε πάνω σε αυτό:

0:00 / 0:50

Ενεργοποιήστε τα Windows
Μετάβαση στις ρυθμίσεις Windows

Εικόνα 41: Σεισμός βίντεο Movie Maker

Έπειτα, ακολουθούν δύο ασκήσεις ανατροφοδότησης, η πρώτη δραστηριότητα αυτοαξιολόγησης είναι μονής επιλογής (Εικόνα 42). Η δεύτερη δραστηριότητα είναι «Σωστό-Λάθος» (Εικόνα 43).

Η Αρχαία Λισσό / Μονοπάτια γνώσης / 2η Διδακτική Ενότητα: Τα χρόνια στην αρχαία Λισσό / Προσπονώπιση

100%

Ανασκόπηση ρόλων και δικαιωμάτων
Επέξεργασία Ρυθμίσεις

2η Διδακτική Ενότητα: Τα χρόνια σ...

Εισαγωγικά στοιχεία
Τα χρόνια στην αρχαία Λισσό

Ασκήσεις Ανατροφοδότησης

Ο μεγάλος σεισμός της Αρχαίας Λισσού συνέβη:

- 21 Ιουνίου 365 μ.Χ.
- 21 Ιουλίου 365 π.Χ.
- 21 Ιουλίου 365 μ.Χ.

Έλεγχος

Ενεργοποιήστε τα Windows
Αν χρειάζεσαι βοήθεια, πήγαινε στη διαφάνεια 11

Windows

https://edivea.a2hosted.com/2017h5p/wp-admin/admin-ajax.php?action=h5p_embed&id=1907#

Εικόνα 42: Άσκηση ανατροφοδότησης «Μονής επιλογής»

Η Αρχαία Λισσό / Μονοπάτια γνώσης / 2η Διδακτική Ενότητα: Τα χρόνια στην αρχαία Λισσό / Προσπονώπιση

100%

Ανασκόπηση ρόλων και δικαιωμάτων
Επέξεργασία Ρυθμίσεις

2η Διδακτική Ενότητα: Τα χρόνια σ...

Εισαγωγικά στοιχεία
Τα χρόνια στην αρχαία Λισσό

Ασκήσεις Ανατροφοδότησης

Μετά τον σεισμό στις 21 Ιουλίου 365 μ.Χ. η Αρχαία Λισσό δεν κατοικήθηκε ποτέ ξανά.

- Σωστό
- Λάθος

Έλεγχος

Ενεργοποιήστε τα Windows
Μετάβαση στις ρυθμίσεις

Windows

Εικόνα 43: Άσκηση ανατροφοδότησης «Σωστό-Λάθος»

Έπειτα, ακολουθεί η διαφάνεια με το βίντεο σύνοψης, που έχει δημιουργηθεί μέσω του προγράμματος Doodly (Εικόνα 44).

Η Αρχαία Λισσός / Μονοπάτια γνώσης / 2η Διδακτική Ενότητα: Τα χρόνια στην αρχαία Λισσό / Προσεκτικότητα

100%

Ανασκόπηση ρόλων και δικαιωμάτων
Επεξεργασία Ρυθμίσεις

2η Διδακτική Ενότητα: Τα χρόνια σ...

Εισαγωγικά στοιχεία
Τα χρόνια στην αρχαία Λισσό

Σύνοψη

0:00 / 0:31

Ενεργοποιήστε τα Windows
Μεταβάστε στα ρυθμίσεις
Windows

Εικόνα 44: Σύνοψη ενότητας

Τέλος, στην τελευταία διαφάνεια τις προαναφέρθηκε και στην πρώτη διδακτική ενότητα υπάρχει η βιβλιογραφία τις ενότητας τις (Εικόνα 45).

Η Αρχαία Λισσός / Μονοπάτια γνώσης / 2η Διδακτική Ενότητα: Τα χρόνια στην αρχαία Λισσό / Προσεκτικότητα

100%

Ανασκόπηση ρόλων και δικαιωμάτων
Επεξεργασία Ρυθμίσεις

2η Διδακτική Ενότητα: Τα χρόνια σ...

Εισαγωγικά στοιχεία
Τα χρόνια στην αρχαία Λισσό

Βιβλιογραφία

ΠΗΓΕΣ

Αρχαία Λισσός, Χανιώτικα Νέα, <https://www.haniotika-nea.gr/archea-lissos/>

Λισσός, Βικιπαίδεια, <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9B%CE%B9%CF%83%CF%83%CF%8C%CF%82>

Ασκληπιείο Λισσού, Αρχαία Ασκληπεία, <https://www.ea.gr/ep/asklipleiaa/lissos.asp>

Για εικόνες πάτα το εικονίδιο

Ενεργοποιήστε τα Windows
Μεταβάστε στα ρυθμίσεις
Windows

Εικόνα 45: Βιβλιογραφία ενότητας

Τρίτη διδακτική ενότητα «Η Αρχαία Λισσός σήμερα»:

Όμοια με την πρώτη και δεύτερη διδακτική ενότητα, η πρώτη διαφάνεια είναι η εισαγωγική διαφάνεια στην οποία ο εκπαιδευόμενος πατώντας το βέλος που δείχνει δεξιά μπορεί να εισέλθει στο μάθημα (Εικόνα 46). Ακολουθεί η διαφάνεια με τα περιεχόμενα του μαθήματος, στην οποία η πρόσβαση τις επόμενες διαφάνειες γίνεται ομοίως με τις προηγούμενες διδακτικές ενότητες (Εικόνα 47) κι η επόμενη διαφάνεια με την επεξήγηση

συμβόλων πλοήγησης (Εικόνα 48).

Η Αρχαία Λισσός / Μονοπάτι γνώσης / 3η Διδακτική Ενότητα: Η αρχαία Λισσός σήμερα / Προσποικίσιση

100%

Ανασύνθεση ρόλων και δικαιωμάτων

Επεξεργασία Ρυθμίσεις

3η Διδακτική Ενότητα: Η αρχαία Λι...

- Εισαγωγικά στοιχεία
- Η αρχαία Λισσός σήμερα
- Πλοήγηση στην αρχαία Λισσό

Η Αρχαία Λισσός σήμερα

Ενεργοποιήστε τα Windows
Μεταβείτε στις ρυθμίσεις για ενεργοποίηση των Windows.

Εικόνα 46: Παρουσίαση διδακτικής ενότητας με τίτλο «Η Αρχαία Λισσός σήμερα»

Η Αρχαία Λισσός / Μονοπάτι γνώσης / 3η Διδακτική Ενότητα: Η αρχαία Λισσός σήμερα / Προσποικίσιση

100%

Ανασύνθεση ρόλων και δικαιωμάτων

Επεξεργασία Ρυθμίσεις

3η Διδακτική Ενότητα: Η αρχαία Λι...

- Εισαγωγικά στοιχεία
- Η αρχαία Λισσός σήμερα
- Πλοήγηση στην αρχαία Λισσό

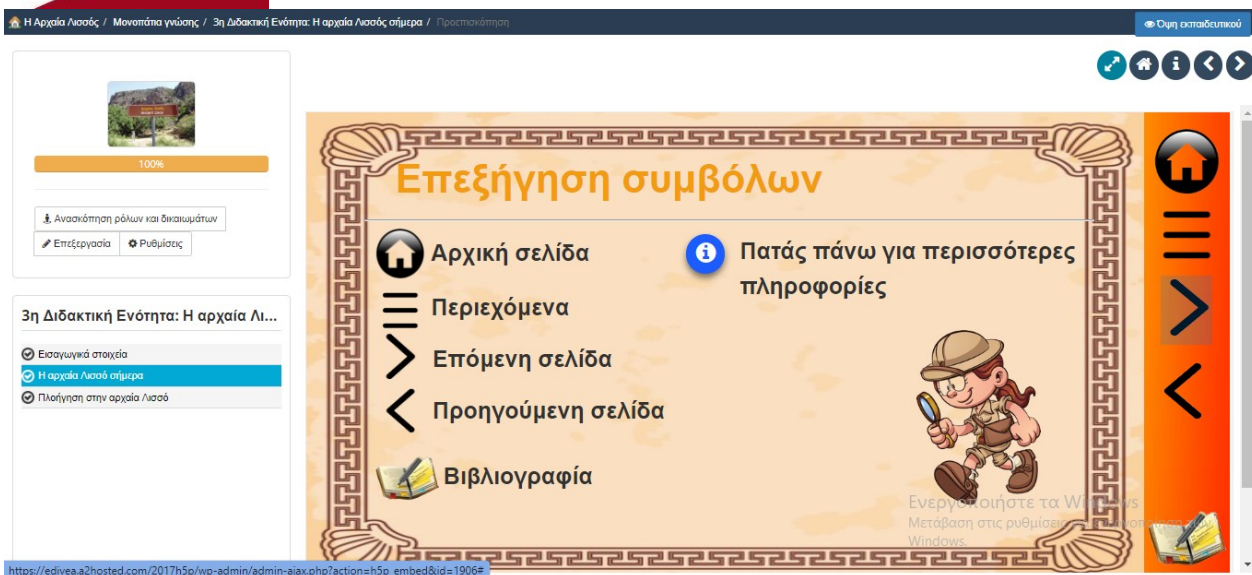
Περιεχόμενα

1. Αρχική σελίδα
2. Περιεχόμενα
3. Επεξήγηση συμβόλων
4. Εισαγωγικό βίντεο
5. Σημερινή εικόνα
6. Ναός Αγίου Κήρυκου
7. Ασκήσεις ανατροφοδότησης
8. Ναός Παναγίας
9. Ασκήσεις ανατροφοδότησης
10. Σύνοψη
11. Βιβλιογραφία

Εδώ βλέπεις αναλυτικά τι υπάρχει σε αυτή την ενότητα! Μπορείς να πατήσεις οποιοδήποτε κεφάλαιο και να βρεθείς σε αυτό!

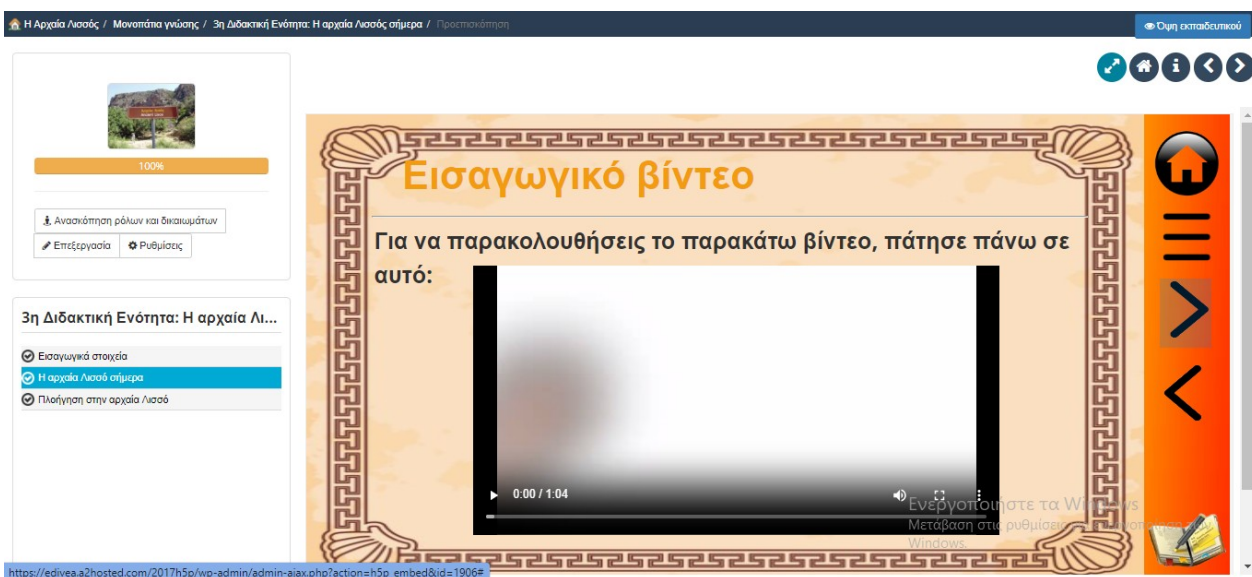
Ενεργοποιήστε τα Windows
Μεταβείτε στις ρυθμίσεις για ενεργοποίηση των Windows.

Εικόνα 47: Περιεχόμενα μαθήματος

Εικόνα 48: Επεξήγηση συμβόλων πλοήγησης

Στη συνέχεια είναι η διαφάνεια με τίτλο «Εισαγωγικό βίντεο», στην οποία υπάρχει ένα βίντεο που αναφέρει τι θα αναλυθεί στην συγκεκριμένη διδακτική ενότητα (Εικόνα 49). Το βίντεο έχει δημιουργηθεί στο πρόγραμμα Doodly.

Εικόνα 49: Εισαγωγικό βίντεο

Ακολουθούν δύο διαφάνειες που δίνουν πληροφορίες για την σημερινή εικόνα τις Αρχαίας Λισσού, αυτό επιτυγχάνεται με τον συνδυασμό εικόνας και κειμένου (Εικόνα 50 και 51).

100%

Ανασκόπηση ρόλων και δικαιωμάτων
Επέκταση Ρυθμίσεις

3η Διδακτική Ενότητα: Η αρχαία Λι...

Εισαγωγικά στοιχεία
Η αρχαία Λισσό σήμερα
Πλοήγηση στην αρχαία Λισσό

Σημερινή εικόνα

Η σημερινή εικόνα της αρχαίας Λισσού θα σε εντυπωσιάσει. Καθώς, η περιοχή είναι διάσπαρτη με αρχαία ερείπια, βάσεις κτιρίων και κομμάτια μαρμάρων.

Αρχαία ερείπια

Ενεργοποιήστε τα Windows
Μετάβαση στις ρυθμίσεις Windows

https://edivea.a2hosted.com/2017h5p/wp-admin/admin-ajax.php?action=h5p_e...

Εικόνα 50: Σημερινή εικόνα (1/2)

100%

Ανασκόπηση ρόλων και δικαιωμάτων
Επέκταση Ρυθμίσεις

3η Διδακτική Ενότητα: Η αρχαία Λι...

Εισαγωγικά στοιχεία
Η αρχαία Λισσό σήμερα
Πλοήγηση στην αρχαία Λισσό

Σημερινή εικόνα

Θα δεις και το ρωμαϊκό νεκροταφείο και απομεινάρια από το ρωμαϊκό θέατρο.

Ρωμαϊκό θέατρο

Ενεργοποιήστε τα Windows
Μετάβαση στις ρυθμίσεις Windows

Εικόνα 51: Σημερινή εικόνα (2/2)

Τις επόμενες τρεις διαφάνειες ο μαθητής ενημερώνεται για τον ναό του Αγίου Κήρυκου, στην πρώτη επιφάνεια υπάρχει κείμενο, εικόνες και το σύμβολο που αν ο εκπαιδευόμενος το πατήσει θα αντλήσει περαιτέρω πληροφορίες (Εικόνα 52). Τις τις δύο επιφάνειες υπάρχει κείμενο συνδυασμένο με εικόνες (Εικόνες 53 και 54).

Η Αρχαία Λισσό / Μονοπάτια γνώσης / 3η Διδακτική Ενότητα: Η αρχαία Λισσό σήμερα / Προσπεκόνιση

100%

Ανασκόπηση ρόλων και δικαιωμάτων
Επέξεργασία Ρυθμίσεις

3η Διδακτική Ενότητα: Η αρχαία Λι...

Εισαγωγικά στοιχεία
Η αρχαία Λισσό σήμερα
Πλοήγηση στην αρχαία Λισσό

Ναός Αγίου Κήρυκου

Κοντά στην θάλασσα υπάρχει η εκκλησία των Αγίων Κήρυκου και Ιουλίτη ή Άη Κήρκος. Βρίσκεται δίπλα στο αρχαίο Ασκληπιείο. Ο ναός έχει κτιστεί στη θέση της μίας από τις δύο βασιλικές που υπήρχαν στην αρχαία Λισσό τον 6ο αιώνα μ.Χ.

Άγιος Κήρυκος

Ενεργοποιήστε τα Windows
Μεταβίση στις ρυθμίσεις

Εικόνα 52: Ναός Αγίου Κήρυκου (1/3)

Η Αρχαία Λισσό / Μονοπάτια γνώσης / 3η Διδακτική Ενότητα: Η αρχαία Λισσό σήμερα / Προσπεκόνιση

100%

Ανασκόπηση ρόλων και δικαιωμάτων
Επέξεργασία Ρυθμίσεις

3η Διδακτική Ενότητα: Η αρχαία Λι...

Εισαγωγικά στοιχεία
Η αρχαία Λισσό σήμερα
Πλοήγηση στην αρχαία Λισσό

Ναός Αγίου Κήρυκου

Ο ναός του 14ου αιώνα αποτελεί τον πολιούχο της Λισσού. Εσωτερικά υπάρχουν μισοκατεστραμμένες τοιχογραφίες, από τις οποίες έχουν διασωθεί οι χρονολογίες 1436, 1437 και 1439. Οι τοιχογραφίες περιλαμβάνουν:

- Σκηνές από τον ευαγγελικό κύκλο
- Δευτέρα Παρουσία
- Διάφορες μορφές αγίων

Τοιχογραφίες

Ενεργοποιήστε τα Windows
Μεταβίση στις ρυθμίσεις

Εικόνα 53: Ναός Αγίου Κήρυκου (2/3)

Η Αρχαία Λισσό / Μονοπάτια γνώσης / 3η Διδακτική Ενότητα: Η αρχαία Λισσό σήμερα / Προσπορεύση

100%

Ανασκόπηση ρόλων και δικαιωμάτων
Επεξεργασία Ρυθμίσεις

3η Διδακτική Ενότητα: Η αρχαία Λι...

Εισαγωγικά στοιχεία
Η αρχαία Λισσό σήμερα
Πλοήγηση στην αρχαία Λισσό

Ναός Αγίου Κήρυκου

Η εκκλησία γιορτάζει 15 Ιουλίου και δεκάδες προσκυνητές διανυκτερεύουν από την προηγούμενη μέρα.

Εσωτερικό ναού

Ενεργοποιήστε τα Windows Defender Firewall ρυθμίσεις για να προστατευτείτε από απειλές.

Εικόνα 54: Ναός Αγίου Κήρυκου (3/3)

Τις επόμενες δύο διαφάνειες υπάρχουν δύο ασκήσεις ανατροφοδότησης, στην πρώτη διαφάνεια υπάρχει η άσκηση «Σωστή επιλογή» (Εικόνα 55). Στην δεύτερη διαφάνεια υπάρχει μία άσκηση «Σύρε τη σωστή απάντηση» (Εικόνα 56).

Η Αρχαία Λισσό / Μονοπάτια γνώσης / 3η Διδακτική Ενότητα: Η αρχαία Λισσό σήμερα / Προσπορεύση

100%

Ανασκόπηση ρόλων και δικαιωμάτων
Επεξεργασία Ρυθμίσεις

3η Διδακτική Ενότητα: Η αρχαία Λι...

Εισαγωγικά στοιχεία
Η αρχαία Λισσό σήμερα
Πλοήγηση στην αρχαία Λισσό

Ασκήσεις ανατροφοδότησης

Εσωτερικά του ναού του Αγίου Κήρυκου υπάρχουν τοιχογραφίες με χρονολογίες:

1436, 1437 και 1439

1437, 1438 και 1439

1537, 1538 και 1539

Έλεγχος

Αν χρειάζεσαι βοήθεια, πήγαινε στη διαφάνεια 8.

Ενεργοποιήστε τα Windows Defender Firewall ρυθμίσεις για να προστατευτείτε από απειλές.

Εικόνα 55: Άσκηση ανατροφοδότησης «Σωστή επιλογή»

Η Αρχαία Λισσό / Μονοπάτια γνώσης / 3η Διδακτική Ενότητα: Η αρχαία Λισσό σήμερα / Προσπονώπιση

100%

Ανασκόπηση ρόλων και δικαιωμάτων
Επεξεργασία Ρυθμίσεις

3η Διδακτική Ενότητα: Η αρχαία Λι...

Εισαγωγικά στοιχεία
Η αρχαία Λισσό σήμερα
Πλοήγηση στην αρχαία Λισσό

Ασκήσεις ανατροφοδότησης

Σύρε τις λέξεις στα σωστά κενά:

Η εκκλησία του αγίου [ ] γιορτάζει [ ]. Οι τοιχογραφίες περιλαμβάνουν σκηνές από τον [ ], την [ ] και διάφορες μορφές [ ].

Δευτέρα Παρουσία ευαγγελικό κύκλο Κήρυκου αγίων 15 Ιουλίου

Έλεγχος

Ενεργοποιήστε τα Windows
Αν χρειάζεσαι βοήθεια, πάτα [εδώ](#).

Εικόνα 56: Άσκηση ανατροφοδότησης «Σύρε τη σωστή επιλογή»

Ακολουθούν τρεις διδακτικές ενότητες όπου αναφέρονται πληροφορίες για τον ναό της Παναγίας και τις τρεις διαφάνειες υπάρχει το μοτίβο κείμενο συνοδευμένο με εικόνες (Εικόνα 57, 58 και 59).

Η Αρχαία Λισσό / Μονοπάτια γνώσης / 3η Διδακτική Ενότητα: Η αρχαία Λισσό σήμερα / Προσπονώπιση

100%

Ανασκόπηση ρόλων και δικαιωμάτων
Επεξεργασία Ρυθμίσεις

3η Διδακτική Ενότητα: Η αρχαία Λι...

Εισαγωγικά στοιχεία
Η αρχαία Λισσό σήμερα
Πλοήγηση στην αρχαία Λισσό

Ναός Παναγίας

Ο ναός της Παναγίας είναι χτισμένος, από τον 14 ο αιώνα, πάνω στα θεμέλια της δεύτερης βασιλικής του 6ου αιώνα που υπήρχε στην Λισσό.

Ναός Παναγίας

Ενεργοποιήστε τα Windows
Μεταβάστε τα Windows
Windows

Εικόνα 57: Ναός Παναγίας (1/3)

Εικόνα 58: Ναός Παναγίας (2/3)

Εικόνα 59: Ναός Παναγίας (3/3)

Τις επόμενες δύο διαφάνειες υπάρχουν δύο ασκήσεις ανατροφοδότησης, στην πρώτη διαφάνεια υπάρχει μία άσκηση «Σωστό-Λάθος» (Εικόνα 60). Στην δεύτερη διαφάνεια υπάρχει μία άσκηση «Σωστή επιλογή» (Εικόνα 61).

Εικόνα 60: Άσκηση ανατροφοδότησης «Σωστό-Λάθος»

Εικόνα 61: Άσκηση ανατροφοδότησης «Σωστή επιλογή»

Έπειτα, είναι η διαφάνεια τις σύνοψης, τις σε κάθε διδακτική ενότητα που αποτελείται από ένα βίντεο. Το βίντεο έχει δημιουργηθεί στο πρόγραμμα Doodly και αναλύει τι έμαθε ο μαθητής σε αυτή την διδακτική ενότητα (Εικόνα 62).

Η Αρχαία Λισσό / Μονοπάτια γνώσης / 3η Διδακτική Ενότητα: Η αρχαία Λισσό σήμερα / Προσπονήση

100%

Ανασκόπηση ρόλων και δικαιωμάτων
Επέξεργασία Ρυθμίσεις

3η Διδακτική Ενότητα: Η αρχαία Λι...

Εισαγωγικά στοιχεία
Η αρχαία Λισσό σήμερα
Πλοήγηση στην αρχαία Λισσό

Σύνοψη

0:00 / 0:37

Ενεργοποιήστε τα Windows
Μεταβείτε στις ρυθμίσεις Windows

Εικόνα 62: Σύνοψη

Τέλος, στη τελευταία διαφάνεια τις σε κάθε διδακτική ενότητα υπάρχει η βιβλιογραφία και οι πηγές που χρησιμοποιήθηκαν για αυτή την διδακτική ενότητα (Εικόνα 63).

Η Αρχαία Λισσό / Μονοπάτια γνώσης / 3η Διδακτική Ενότητα: Η αρχαία Λισσό σήμερα / Προσπονήση

100%

Ανασκόπηση ρόλων και δικαιωμάτων
Επέξεργασία Ρυθμίσεις

3η Διδακτική Ενότητα: Η αρχαία Λι...

Εισαγωγικά στοιχεία
Η αρχαία Λισσό σήμερα
Πλοήγηση στην αρχαία Λισσό

Βιβλιογραφία

ΠΗΓΕΣ ⓘ
ΕΙΚΟΝΕΣ ⓘ

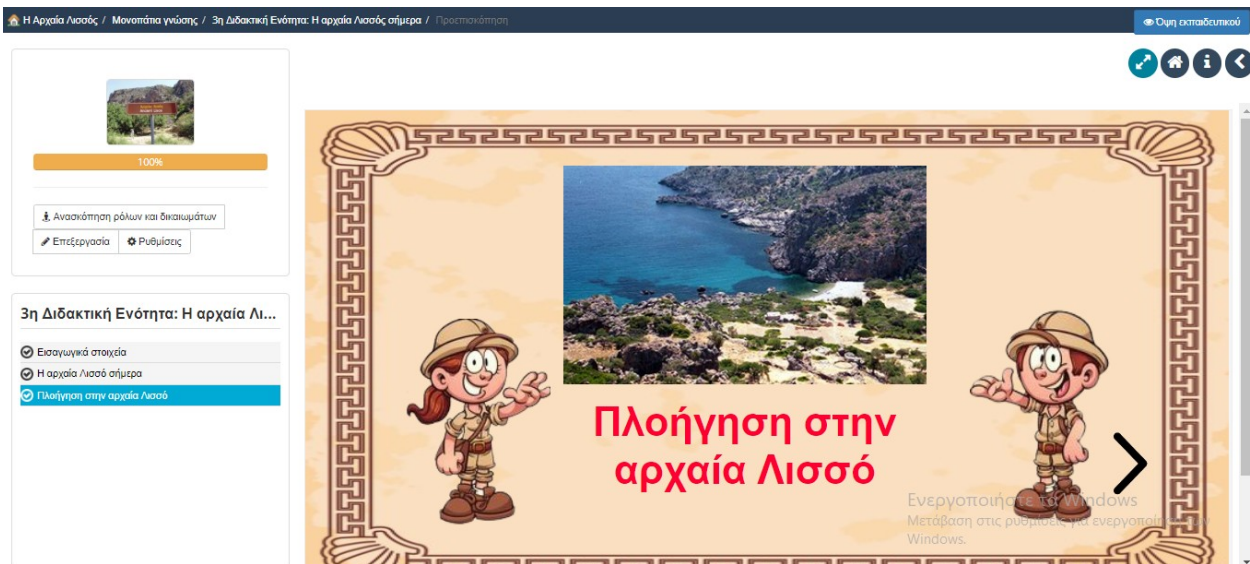
Ενεργοποιήστε τα Windows
Μεταβείτε στις ρυθμίσεις Windows

Εικόνα 63: Βιβλιογραφία διδακτικής ενότητας

Στη Τρίτη διδακτική ενότητα υπάρχει μία ακόμα παρουσίαση με τίτλο «Πλοήγηση στην αρχαία Λισσό». Στη συγκεκριμένη παρουσίαση ο εκπαιδευόμενος όταν επισκεφτεί την αρχαία Λισσό, θα ενημερωθεί ότι έχει την δυνατότητα να χρησιμοποιήσει την εφαρμογή Actionbound που θα τον βοηθήσει στην πλοήγηση του. Στη πρώτη διαφάνεια τις

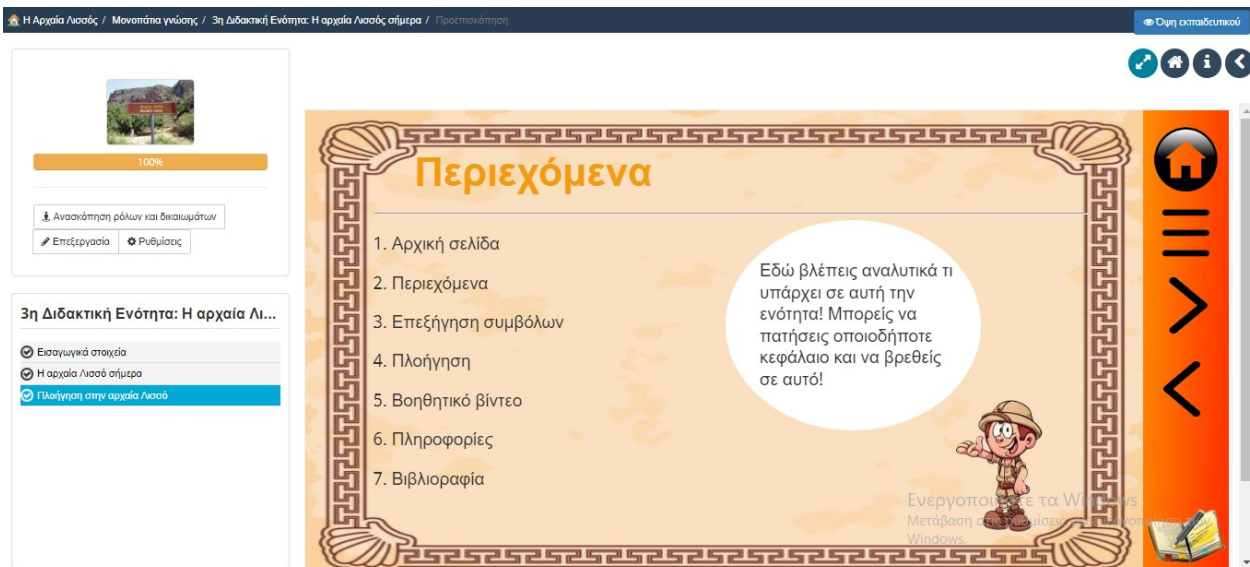

παρουσίασης, τις και σε κάθε διδακτική ενότητα, υπάρχει η εισαγωγική διαφάνεια στην οποία ο μαθητής όταν πατήσει το βέλος που δείχνει την δεξιά κατεύθυνση μπορεί να εισέλθει στο μάθημα (Εικόνα 64).

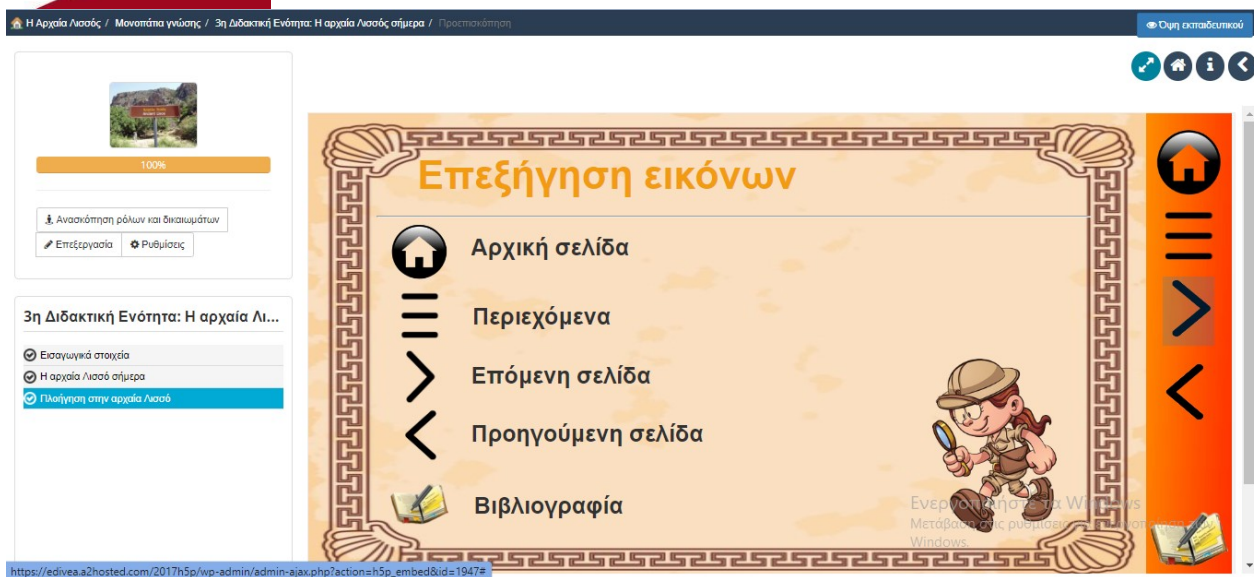

Εικόνα 64: Πλοήγηση στην αρχαία Λισσό

Τις επόμενες δύο διαφάνειες αναπτύσσεται το ίδιο μοτίβο τις και τις υπόλοιπες διδακτικές ενότητες. Στην πρώτη διαφάνεια βρίσκονται τα περιεχόμενα του μαθήματος, στην οποία η πρόσβαση τις επόμενες διαφάνειες είναι δυνατή τις τις προηγούμενες διδακτικές ενότητες (Εικόνα 65). Ακολουθεί η διαφάνεια με την επεξήγηση των συμβόλων πλοήγησης (Εικόνα 66).

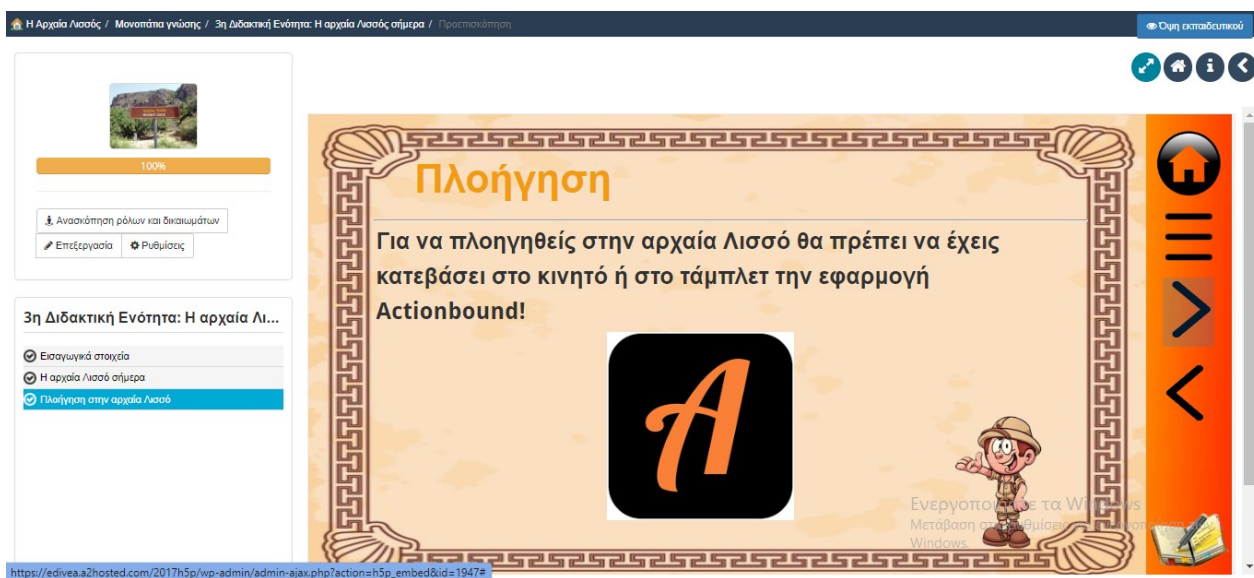

Εικόνα 65: Περιεχόμενα μαθήματος

Εικόνα 66: Επεξήγηση συμβόλων πλοήγησης

Ακολουθεί μία διαφάνεια που ενημερώνει τον εκπαιδευόμενο για το ποια εφαρμογή πρέπει να κατεβάσει στη κινητή του συσκευή, για να επιτύχει τη πλοήγηση του (Εικόνα 67). Τις, υπάρχει και η εικόνα τις εφαρμογής για περισσότερη βοήθεια.

Εικόνα 67: Πλοήγηση

Στην επόμενη διαφάνεια ο μαθητής πρέπει να παρακολουθήσει ένα βίντεο το οποίο θα τον βοηθήσει για να πλοηγηθεί στην αρχαία πόλη (Εικόνα 68).

Η Αρχαία Λισσό / Μονοπάτια γνώσης / 3η Διδακτική Ενότητα: Η αρχαία Λισσό σήμερα / Προσπελάσεις

100%

Ανασκόπηση ρόλων και δικαιωμάτων
Επεξεργασία Ρυθμίσεις

3η Διδακτική Ενότητα: Η αρχαία Λι...

Εισαγωγικά στοιχεία
Η αρχαία Λισσό σήμερα
Πλοήγηση στην αρχαία Λισσό

Βοηθητικό βίντεο

Για να παρακολουθήσεις το παρακάτω βίντεο πάτα πάνω σε αυτό! Θα σε βοηθήσει στην πλοήγηση σου στην αρχαία πόλη!

0:00 / 0:35

Ενεργοποιήστε τα Windows
Μεταβείτε στις ρυθμίσεις Windows

Οδηγός εκπαιδευτικού

Εικόνα 68: Βοηθητικό βίντεο

Ακολουθούν δύο διαφάνειες τις οποίες αναφέρονται περαιτέρω πληροφορίες για την εφαρμογή Actionbound. Αναλύει ότι ο εκπαιδευόμενος μπορεί να βρει το Actionbound τις αρχαίες Λισσού είτε μέσω αναζήτησης, είτε να σκανάρει το QR code που βρίσκεται στην περιοχή. Στην πρώτη από τις δύο διαφάνειες υπάρχει το κείμενο με τις πληροφορίες (Εικόνα 69). Ενώ στη δεύτερη διαφάνεια υπάρχει το QR code που μπορεί να σκανάρει (Εικόνα 70).

Η Αρχαία Λισσό / Μονοπάτια γνώσης / 3η Διδακτική Ενότητα: Η αρχαία Λισσό σήμερα / Προσπελάσεις

100%

Ανασκόπηση ρόλων και δικαιωμάτων
Επεξεργασία Ρυθμίσεις

3η Διδακτική Ενότητα: Η αρχαία Λι...

Εισαγωγικά στοιχεία
Η αρχαία Λισσό σήμερα
Πλοήγηση στην αρχαία Λισσό

Πληροφορίες

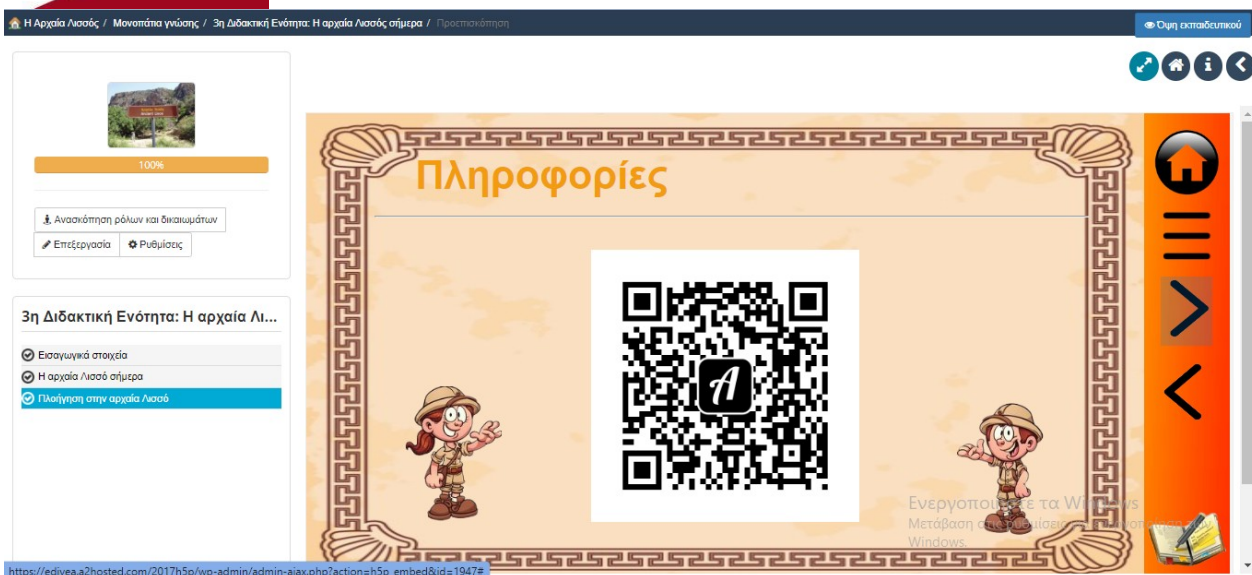
Μπορείς να βρεις το Actionbound της αρχαίας Λισσού είτε από την αναζήτηση, γράφοντας <<Η ΑΡΧΑΙΑ ΛΙΣΣΟΣ>>.

Είτε μπορείς να σκανάρεις το QR code που βρίσκεται στην επόμενη διαφάνεια, καθώς βρίσκεται και στην παραλία της αρχαίας Λισσού.

Ενεργοποιήστε τα Windows
Μεταβείτε στις ρυθμίσεις Windows

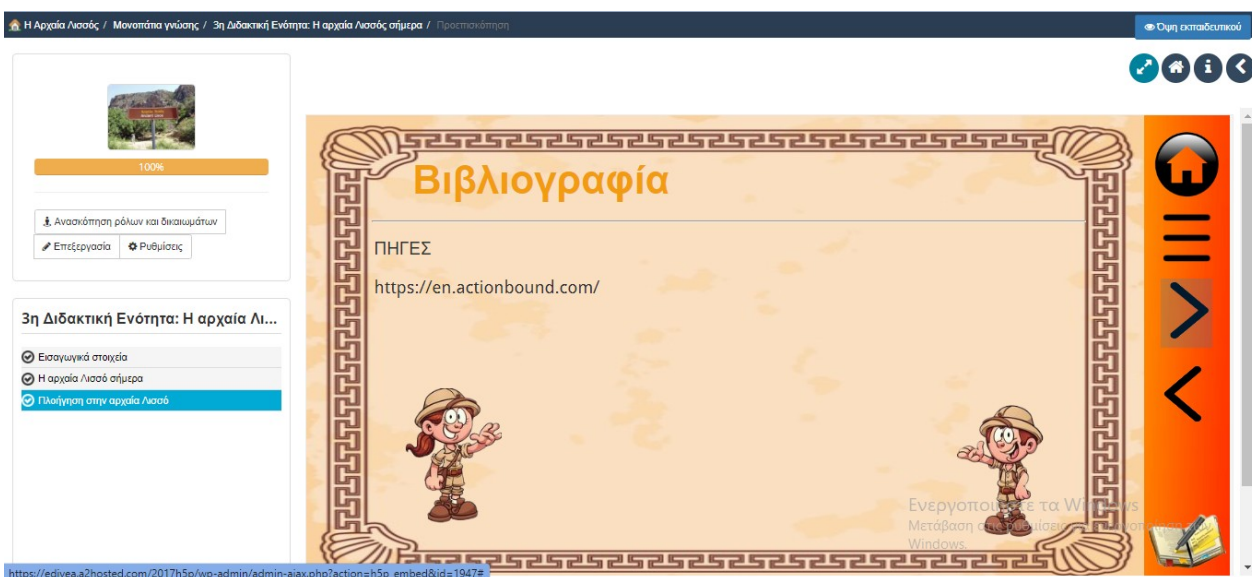
Οδηγός εκπαιδευτικού

Εικόνα 69: Πληροφορίες (1/2)

Εικόνα 70: Πληροφορίες (2/2)

Τέλος, σε κάθε παρουσίαση έτσι και σε αυτή υπάρχει η τελευταία διαφάνεια με την βιβλιογραφία και τις πηγές που χρησιμοποιήθηκαν για την παρουσίαση (Εικόνα 71).

Εικόνα 71: Βιβλιογραφία

3^ο Κεφάλαιο: Μεθοδολογία έρευνας

3.1 Σκοπός της έρευνας

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι ο σχεδιασμός, η υλοποίηση και η αποτίμηση του συμπληρωματικού εκπαιδευτικού υλικού με τίτλο «Η Αρχαία Λισσός ή Λισός», που έχει

δημιουργηθεί σύμφωνα με τις αρχές της τυπολογίας West-Λιοναράκη, στα πλαίσια της συμπληρωματικής Εξ αποστάσεως Εκπαίδευσης για την ένταξη της τοπικής ιστορίας στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Το εκπαιδευτικό υλικό υλοποιήθηκε με την χρήση της πλατφόρμας Chamilo και το εργαλείο H5P καθώς και την εφαρμογή επαυξημένης πραγματικότητας Actionbound. Σε αυτή την έρευνα παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της αποτίμησης των απόψεων ενός δείγματος 3 εξειδικευμένων εκπαιδευτικών στην ΕξΑΕ και 3 εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Τα αποτελέσματα της έρευνας προέκυψαν από το ερωτηματολόγιο που συμπλήρωσαν οι εκπαιδευτικοί. Η επεξεργασία και ανάλυση των δεδομένων των ερωτηματολογίων πραγματοποιήθηκε μέσω του προγράμματος «Atlas-ti».

3.2 Στόχοι της έρευνας

Από τον σκοπό της έρευνας προέκυψε ότι αυτή έπρεπε να υλοποιηθεί σε δύο ξεχωριστές φάσεις: η μία να διερευνά τον σχεδιασμό, τη δημιουργία, την υλοποίηση και την αποτίμηση του ΕΥ ως περιβάλλον ΕξΑΕ και η δεύτερη το κατά πόσο το ΕΥ, έτσι όπως είναι δομημένο, μπορεί να εφαρμοστεί στην παιδαγωγική πράξη. Στόχοι της έρευνας είναι να ελεγχθεί:

1. αν το ΕΥ διέπεται από τις αρχές και τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ,
2. αν το ΕΥ έχει δημιουργηθεί σύμφωνα με τις αρχές της Πολυμεσικής Μάθησης,
3. ποια είναι τα θετικά και ποια τα στοιχεία προς βελτίωση του ΕΥ,
4. αν το ΕΥ κρίνεται κατάλληλο για να χρησιμοποιηθεί στην εκπαιδευτική πράξη στο πλαίσιο της τοπικής Ιστορίας.

3.3 Ερευνητικά ερωτήματα

Με βάση τους προαναφερθέντες στόχους και τον σκοπό της έρευνας, τα ερευνητικά ερωτήματα που διαμορφώθηκαν είναι τα εξής:

Α' φάση έρευνας:

1^ο ερευνητικό ερώτημα: Το εκπαιδευτικό υλικό διέπεται από τις αρχές και τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης;

2^ο ερευνητικό ερώτημα: Το εκπαιδευτικό υλικό έχει δημιουργηθεί σύμφωνα με τις

αρχές της Πολυμεσικής Μάθησης;

3^ο ερευνητικό ερώτημα: Ποια αξιολογούνται ως θετικά στοιχεία και ποια ως στοιχεία προς βελτίωση στο ΕΥ;

B' φάση έρευνας:

1^ο ερευνητικό ερώτημα: Το εκπαιδευτικό υλικό κρίνεται κατάλληλο να χρησιμοποιηθεί στην εκπαιδευτική πράξη στο πλαίσιο της τοπικής Ιστορίας;

2^ο ερευνητικό ερώτημα: Ποια αξιολογούνται ως θετικά στοιχεία και ποια ως στοιχεία προς βελτίωση στο ΕΥ;

3.4 Μεθοδολογική προσέγγιση Είδος έρευνας

Η παρούσα έρευνα αποτελεί μια έρευνα ποιοτικής αξιολόγησης και πιο συγκεκριμένα διαμορφωτικής αξιολόγησης περιεχομένου. Η διαμορφωτική αξιολόγηση εφαρμόζεται για την ενδυνάμωση ή τη βελτίωση του υπό αξιολόγηση αντικειμένου, συνεισφέρει στη διαμόρφωση του και μπορεί να εφαρμοστεί σε διάφορα στάδια πριν τη δημιουργία της τελικής έκδοσής του (Trochim, 2005).

Χρονική περίοδος διενέργειας της έρευνας

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε από τις 9 Οκτωβρίου 2023 έως τις 29 Νοεμβρίου του 2023.

Οι συμμετέχοντες στην έρευνα

Το πρώτο στάδιο στη διαδικασία συγκέντρωσης των στοιχείων στην ποιοτική μέθοδο είναι η επιλογή των ατόμων, οι οποίοι θα συμμετέχουν στην έρευνα και θα βοηθήσουν στην επιτέλεση συμπερασμάτων. Σε αυτήν την ποιοτική έρευνα εφαρμόστηκε η δειγματοληψία σκοπιμότητας. Η ομάδα των συμμετεχόντων αποτελεί δείγμα ευκολίας, καθώς συμμετείχαν στην έρευνα τρεις ειδικοί εκπαιδευτικοί ΕξΑΕ καθώς και πέντε εκπαιδευτικοί Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, στους οποίους η ερευνήτρια είχε άμεση πρόσβαση. Επίσης, η δειγματοληψία που εφαρμόστηκε χαρακτηρίζεται και ως δειγματοληψία κριτηρίου, αφού από το σύνολο των άμεσα διαθέσιμων αξιολογητών προτιμήθηκαν όσοι πληρούσαν συγκεκριμένα κριτήρια που είχε θέσει η ερευνήτρια. Πιο αναλυτικά, οι εκπαιδευτικοί Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης που ήταν ειδικοί στη

μεθοδολογία της ΕξΑΕ, συμμετείχαν στο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Κρήτης με τίτλο «Επιστήμες της Αγωγής - Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση με την χρήση των ΤΠΕ (e - Learning)» και οι εκπαιδευτικοί της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης ήταν εκπαιδευτικοί με επαρκή εμπειρία στην εκπαίδευση και βασικές γνώσεις ΤΠΕ.

Επομένως, οι συμμετέχοντες στην έρευνα ήταν τόσο άτομα που γνώριζαν τόσο τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ, αλλά και το διδακτικό αντικείμενο, για το οποίο είχε δημιουργηθεί το ΕΥ, αλλά και άτομα τα οποία δεν είχαν γνώσεις μεθοδολογίας της ΕξΑΕ, αλλά γνώριζαν το διδακτικό αντικείμενο κι είχαν διδακτική εμπειρία. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα η επιλογή των συγκεκριμένων συμμετεχόντων να προσδίδει στην έρευνα εγκυρότητα και αξιοπιστία. Η εγκυρότητα δείχνει κατά πόσο το ψυχομετρικό μέσο και κατά συνέπεια οι μετρήσεις που μας δίνει μετράει αυτό το οποίο προορίζεται να μετρήσει (Παρασκευόπουλος, 1993). Αξιοπιστία σημαίνει η σταθερότητα της μέτρησης, δηλαδή έλλειψη διακυμάνσεων στο αποτέλεσμα της μέτρησης σε επαναλαμβανόμενες μετρήσεις με το ίδιο όργανο μέτρησης κάτω από τις ίδιες συνθήκες (Παρασκευόπουλος, 1993). Άλλωστε, ο σκοπός των διαφόρων μεθόδων συλλογής στοιχείων είναι η επίτευξη ακριβών και αξιόπιστων πληροφοριών που να είναι σε συνάφεια με τα ερευνητικά ερωτήματα (Φίλιας, 2003).

Για λόγους εχεμύθειας και εμπιστευτικότητας, αλλά και για να ξεχωρίζουν οι διαφορετικές απόψεις, στις ειδικούς της ΕξΑΕ δόθηκε ένας κωδικός που προκύπτει από το γράμμα Ε από την λέξη «Ειδικός» και από έναν αύξοντα αριθμό από το 1 έως το 3, ενώ οι εκπαιδευτικοί Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης κωδικοποιήθηκαν με έναν κωδικό που προκύπτει από το γράμμα Δ από την λέξη Δάσκαλος και έναν αύξοντα αριθμό από το 1 έως το 5. Αναλυτικά το προφίλ των συμμετεχόντων φαίνεται στους Πίνακες 2 και 3.

Πίνακας 2. Προφίλ ειδικών αξιολογητών της ΕξΑΕ

Κωδικός ειδικών Αξιολογητών	Φύλο	Ηλικία	Χρόνια Προϋπηρεσίας
E1	Γυναίκα	31-40	5-10
E2	Γυναίκα	22-30	0-4

E3	Άνδρας	31-40	11-20
----	--------	-------	-------

Πίνακας 3. Προφίλ εκπαιδευτικών Προτοβάθμιας Εκπαίδευσης

Κωδικός εκπαιδευτικών-αξιολογητών	Φύλο	Ηλικία	Χρόνια Προϋπηρεσίας
Δ1	Γυναίκα	>51	>20
Δ2	Άνδρας	31-40	5-10
Δ3	Άνδρας	22-30	5-10

Ακόμη, όπως φαίνεται στον πίνακα 4, και οι τρεις ειδικοί της ΕξΑΕ - αξιολογητές του ΕΥ δήλωσαν ότι :

- είναι εξοικειωμένοι με τις ΤΠΕ,
- χρησιμοποιούν τις ΤΠΕ στην εκπαιδευτική πράξη,
- είναι εξοικειωμένοι με την ΕξΑΕ,
- είναι εξοικειωμένοι με τη μελέτη ΕΥ που έχει σχεδιαστεί σύμφωνα με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ.

Κλήθηκαν να απαντήσουν σε τέσσερις σχετικές ερωτήσεις και να διαβαθμίσουν τις απαντήσεις τους από το 1 έως το 5 (κλίμακα Lickert), όπου το 1 αντιστοιχεί στο Διαφωνώ απόλυτα και το 5 στο Συμφωνώ απόλυτα.

Πίνακας 4. Εξοικείωση ειδικών αξιολογητών της ΕξΑΕ με τις ΤΠΕ

Κωδικός ειδικών Αξιολογητών	E1	E2	E3
Είστε εξοικειωμένοι με τις Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (ΤΠΕ);	5	4	4
Χρησιμοποιείτε τις Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (ΤΠΕ) στην εκπαιδευτική πράξη;	4	4	4

Είστε εξοικειωμένοι με τη μέθοδο της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης (ΕξΑΕ) με τη χρήση των ΤΠΕ;	4	4	4
Είστε εξοικειωμένοι με τη μελέτη του εκπαιδευτικού υλικού το οποίο έχει σχεδιαστεί με τη μέθοδο της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης (ΕξΑΕ);	4	4	4

Αντιθέτως, και οι τρεις εκπαιδευτικοί - αξιολογητές του ΕΥ δήλωσαν ότι :

- είναι αρκετά έως πολύ εξοικειωμένοι με τις ΤΠΕ,
- χρησιμοποιούν κάποιες φορές έως πολύ συχνά τις ΤΠΕ στην εκπαιδευτική πράξη,
- δεν είναι όλοι εξοικειωμένοι με την ΕξΑΕ σε μεγάλο βαθμό,
- δεν είναι όλοι εξοικειωμένοι με τη μελέτη ΕΥ που έχει σχεδιαστεί σύμφωνα με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ.

Κλήθηκαν να απαντήσουν σε τέσσερις σχετικές ερωτήσεις και να διαβαθμίσουν τις απαντήσεις τους από το 1 έως το 5 (κλίμακα Lickert), όπου το 1 αντιστοιχεί στο Διαφωνώ απόλυτα και το 5 στο Συμφωνώ απόλυτα.

Πίνακας 5. Εξοικείωση εκπαιδευτικών Προτοβάθμιας Εκπαίδευσης με τις ΤΠΕ

Κωδικός ειδικών Αξιολογητών	Δ 1	Δ2	Δ3
Είστε εξοικειωμένοι με τις Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (ΤΠΕ);	4	3	3
Χρησιμοποιείτε τις Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (ΤΠΕ) στην εκπαιδευτική πράξη;	4	3	3
Είστε εξοικειωμένοι με τη μέθοδο της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης (ΕξΑΕ) με τη χρήση των ΤΠΕ;	3	2	2
Είστε εξοικειωμένοι με τη μελέτη του εκπαιδευτικού υλικού το οποίο έχει σχεδιαστεί με τη μέθοδο της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης (ΕξΑΕ);	3	2	1

Μέθοδος Έρευνας

Για την υλοποίηση της επιλέχθηκε η Ποιοτική Ανάλυση Περιεχομένου (Qualitative

Content Analysis), καθώς όπως επισημαίνει ο Patton (1990, όπ. αναφ. στους Ίσαρη & Πουρκός, 2015) κατά τη χρήση της ποιοτικής μεθόδου γίνεται προσπάθεια να διερευνηθεί μια δυναμική και ρευστή διαδικασία για την αξιολόγηση ενός εκπαιδευτικού προγράμματος ή φαινομένου. Ο Krippendorff (2018) την αναφέρει ως «μια τεχνική επιστημονικής έρευνας που δίνει ως αποτέλεσμα έγκυρα συμπεράσματα από τα κείμενα και τα συμφραζόμενά τους». Στην προκειμένη περίπτωση, επιλέχθηκε η ποιοτική μεθοδολογία έρευνας, γιατί μπορούμε να μελετήσουμε λεπτομερώς τις απόψεις των εκπαιδευτικών στην έρευνα για το συγκεκριμένο ΕΥ και να καταλήξουμε στα αντίστοιχα συμπεράσματα για το ΕΥ.

Η συλλογή δεδομένων πραγματοποιήθηκε σε αντιστοιχία με τα ερευνητικά ερωτήματα σε δύο φάσεις:

Η πρώτη έλαβε χώρα αμέσως μετά τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου με ανοιχτού τύπου ερωτήσεις, το οποίο στάλθηκε μέσω του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου σε τρεις ειδικούς της ΕξΑΕ, οι οποίοι έχουν ολοκληρώσει το Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών του Πανεπιστημίου Κρήτης με τίτλο «Επιστήμες της Αγωγής - Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση με την χρήση των ΤΠΕ (e-Learning)». Επιλέχθηκαν με τη μέθοδο της σκόπιμης δειγματοληψίας. Κριτήριο ήταν το γεγονός ότι έχουν γνώσεις της ΕξΑΕ και είναι σε θέση να αξιολογήσουν αν το ΕΥ έχει σχεδιαστεί σύμφωνα με την μεθοδολογία της ΕξΑΕ (τυπολογία West & Λιοναράκη) και τις αρχές της Πολυμεσικής Μάθησης, καθώς και να κάνουν κάποιες γενικές επισημάνσεις για το ΕΥ, όπως προτάσεις για τη βελτίωση του ή να κρίνουν ποια είναι τα δυνατά σημεία, αφού όλοι είναι και εκπαιδευτικοί Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης.

Η δεύτερη φάση υλοποιήθηκε μετά τη συμπλήρωση του αντίστοιχου ερωτηματολογίου με ανοιχτού τύπου ερωτήσεις, το οποίο στάλθηκε σε τρεις εκπαιδευτικούς Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου. Επιλέχθηκαν επίσης με τη μέθοδο της σκόπιμης δειγματοληψίας. Βασικό κριτήριο επιλογής ήταν να έχουν επαρκή εμπειρία αλλά και να εργάζονται στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, αφού είναι αυτοί οι οποίοι λόγω της εμπειρίας τους θα μπορούν να κρίνουν και την ευχρηστία του ΕΥ, αλλά και την δυνατότητα ή μη εφαρμογής του στο πλαίσιο της Τοπικής Ιστορίας στο δημοτικό σχολείο.

Μέσα συλλογής δεδομένων

Για τη βαθύτερη κατανόηση και ανάλυση των ερευνητικών ερωτημάτων της συγκεκριμένης έρευνας χρησιμοποιήθηκαν ως μέσα συλλογής δεδομένων δύο ερωτηματολόγια αποτίμησης του ΕΥ με ανοιχτού τύπου ερωτήσεις, ένα για κάθε φάση της έρευνας.

1. Το ερωτηματολόγιο αποτίμησης του ΕΥ από τους ειδικούς της ΕξΑΕ

Για τις ανάγκες της έρευνας, δημιουργήθηκε από το Πανεπιστήμιο Κρήτης και συγκεκριμένα από το εργαστήριο του Ε.ΔΙ.Β.Ε.Α ένα ερωτηματολόγιο αξιολόγησης του ΕΥ με ανοιχτού τύπου ερωτήσεις, σύμφωνα με το 1ο, το 2ο και το 3ο ερευνητικό ερώτημα της πρώτης φάσης. Το συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο δόθηκε προς συμπλήρωση στους ειδικούς της ΕξΑΕ, δηλαδή σε τρεις Εκπαιδευτικούς Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, οι οποίοι διέθεταν γνώσεις για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Το συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο στάλθηκε στους ειδικούς μέσω του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.

Το ερωτηματολόγιο, όπως παρουσιάζεται στο παράρτημα της συγκεκριμένης διπλωματικής εργασίας, αποτελείται από την λήψη δημογραφικών στοιχείων και από ερωτήσεις ανοιχτού τύπου. Για τη διεξαγωγή της παρούσας έρευνας, οι αξιολογητές του ΕΥ έπρεπε να συμπληρώσουν τα δημογραφικά στοιχεία και να απαντήσουν σε κάθε ερώτηση και να αιτιολογήσουν τις απαντήσεις τους. Αφού, για την υλοποίηση της έρευνας και την εξαγωγή συμπερασμάτων αξιοποιήθηκε η ποιοτική μέθοδος έρευνας. Το ερωτηματολόγιο χωρίζεται σε τέσσερα μέρη και η δομή του έχει ως εξής:

- 1. Πρώτο μέρος (δημογραφικά στοιχεία):** το πρώτο μέρος αποτελείται από 7 ερωτήσεις, που σκοπό έχουν να καταγράψουν τα ατομικά στοιχεία των συμμετεχόντων (φύλο, ηλικία, χρόνια προϋπηρεσίας), αλλά και το βαθμό εξοικειώσής τους με τις ΤΠΕ και τη μέθοδο της ΕξΑΕ.
- 2. Δεύτερο μέρος (1^ο Ερευνητικό ερώτημα):** το δεύτερο μέρος απαρτίζεται από 39 ερωτήσεις και ελέγχει αν το ΕΥ διέπεται από τις αρχές και τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ. Εδώ κατατάσσονται οι πρώτοι επτά ερευνητικοί άξονες, όπως αναφέρονται στον Πίνακα 6.
- 3. Τρίτο μέρος (2^ο Ερευνητικό ερώτημα):** το τρίτο μέρος περιέχει 15 ερωτήσεις, οι οποίες διερευνούν αν το ΕΥ διέπεται από τις αρχές της Πολυμεσικής Μάθησης. Αυτό το ερευνητικό ερώτημα αντιστοιχεί στον 8^ο ερευνητικό άξονα, όπως

φαίνεται στον Πίνακα 6.

- 4. Τέταρτο μέρος (3ο ερευνητικό ερώτημα):** στο τέταρτο μέρος του ερωτηματολογίου οι αξιολογητές πρέπει να επισημάνουν τα θετικά σημεία του ΕΥ, αλλά και να προτείνουν αλλαγές ως προς τη βελτίωσή του. Το ερευνητικό ερώτημα σχετίζεται με τον 9^ο και τον 10^ο ερευνητικό άξονα, όπως αναφέρεται στον Πίνακα 6.

Πίνακας 6. Ερευνητικοί άξονες ανά ερευνητικό ερώτημα για την αποτίμηση του ΕΥ κατά την Α' φάση

1^ο ερευνητικό ερώτημα: Το εκπαιδευτικό υλικό διέπεται από τις αρχές και τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης;
1^ο άξονας: Επιστημονική συνοχή / Τεκμηρίωση ΕΥ
2^ο άξονας: Απλή και κατανοητή παρουσίαση του Γνωστικού Αντικειμένου
3^ο άξονας : Ευχρηστία του ΕΥ
4^ο άξονας: Υποστήριξη – καθοδήγηση εκπαιδευόμενου στη μελέτη του
5^ο άξονας: Υποστήριξη της αλληλεπίδρασης με τον εκπαιδευόμενο στη μελέτη του
6^ο άξονας: Παροχή δυνατότητας αναστοχασμού - αυτοαξιολόγησης στον μαθητή
7^ο άξονας: Σαφήνεια σκοπού και προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων
2ο ερευνητικό ερώτημα: Το εκπαιδευτικό υλικό έχει δημιουργηθεί σύμφωνα με τις αρχές της Πολυμεσικής Μάθησης;
8^ο άξονας: Εφαρμογή αρχών της Γνωστικής Θεωρίας Πολυμεσικής Μάθησης
3ο ερευνητικό ερώτημα: Ποια αξιολογούνται ως θετικά στοιχεία και ποια ως στοιχεία προς βελτίωση στο ΕΥ;
9^ο άξονας: Δυνατά σημεία ΕΥ
10^ο άξονας: Προτάσεις βελτίωσης ΕΥ

Στον παρακάτω πίνακα (Πίνακας 7) γίνεται αντιστοίχιση των ερωτήσεων του ερωτηματολογίου με τους ερευνητικούς άξονες στους οποίους αντιστοιχούν.

Πίνακας 7. Ερωτήσεις ερωτηματολογίου ανά ερευνητικό άξονα για την αποτίμηση του ΕΥ κατά την Α' φάση

1^{ος} άξονας: Επιστημονική συνοχή / Τεκμηρίωση ΕΥ

Βιβλιογραφική Τεκμηρίωση

Χρήση διαφορετικών πηγών

Συγκριτική ανάλυση πληροφοριών

Κριτική συζήτηση πληροφοριών

Δυνατότητα περαιτέρω μελέτης

2^{ος} άξονας: Απλή και κατανοητή παρουσίαση του

Γνωστικού Αντικειμένου

Ύφος γραφής ΕΥ

Χρήση αντωνυμιών

Απλή γλώσσα

Ευανάγνωστη γραφή ΕΥ

Πυκνότητα πληροφοριών

Τμηματική παρουσίαση υλικού στο μέγεθος οθόνης

Χρήση μόνο κειμένου

Χρήση κειμένου & εικόνας

Χρήση κειμένου, εικόνας, βίντεο

Χρώματα ΕΥ

3^{ος} άξονας : Ευχρηστία του ΕΥ

Κατανοητά κουμπιά ΕΥ

Εύχρηστα εικονίδια ΕΥ

Εύκολη πλοήγηση ΕΥ

Υπερσύνδεσμοι ΕΥ

4^{ος} άξονας: Υποστήριξη – καθοδήγηση εκπαιδευόμενου στη μελέτη του

Παροχή συμβουλών/επεξηγηματικών σχολίων
Έντονη γραφή/όπαρξη πλαισίων
Υπαρξη επεξηγηματικών σχολίων
5^{ος} άξονας: Υποστήριξη της αλληλεπίδρασης με τον εκπαιδευόμενο στη μελέτη του
Δραστηριότητες Κριτικής σκέψης
Δραστηριότητες που ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να διατυπώνει τις ερωτήσεις του
Δραστηριότητες που σχετίζονται με τα προσωπικά ενδιαφέροντα του εκπαιδευόμενου
Δραστηριότητες αλληλεπίδρασης μεταξύ των εκπαιδευομένων
Δραστηριότητες που ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να θεωρήσει τον εαυτό του ως μέλος μιας ομάδας
Δραστηριότητες που ενσωματώνουν απόψεις του εκπαιδευομένου στο ΕΥ
6^{ος} άξονας: Παροχή δυνατότητας αναστοχασμού - αυτοαξιολόγησης στον μαθητή
Δραστηριότητες αυτοαξιολόγησης εκπαιδευομένου
Δραστηριότητες ανάπτυξης αυτόνομης κριτικής σκέψης
Δραστηριότητες ανατροφοδότησης
Δραστηριότητες συσχέτισης νέων δεδομένων με την πραγματικότητα του Εκπαιδευομένου
Δραστηριότητες εφαρμογής νέας γνώσης από τον εκπαιδευόμενο στη δική του
Πραγματικότητα
7^{ος} άξονας: Σαφήνεια σκοπού και προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων
Σαφής σκοπός
Σαφή προσδοκώμενα αποτελέσματα
Παρακίνηση σε επίπεδο γνώσεων

Παρακίνηση σε επίπεδο δεξιοτήτων
Παρακίνηση σε επίπεδο στάσεων
Έλεγχος προόδου με βάση τα προσδοκώμενα αποτελέσματα
8^{ος} άξονας: Εφαρμογή αρχών της Γνωστικής Θεωρίας Πολυμεσικής Μάθησης
Πολυμεσική αρχή
Αρχή της Τροπικότητας
Αρχή της Συνοχής
Αρχή της Προσωποποίησης
Αρχή της Φωνής
Αρχή της Εικόνας
Αρχή της Κατάτμησης
Αρχή της Σηματοδότησης
Αρχή της Προπαίδευσης
9^{ος} άξονας: Δυνατά σημεία ΕΥ
Δυνατά σημεία ΕΥ
10^{ος} άξονας: Προτάσεις βελτίωσης ΕΥ
Προτάσεις για βελτίωση ΕΥ

Αξιοπιστία και εγκυρότητα ερωτηματολογίου

Το ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήθηκε για τη διεξαγωγή της συγκεκριμένης έρευνας ήταν ανώνυμο, ώστε να διασφαλισθεί η αξιοπιστία στις απαντήσεις που έδωσαν οι αξιολογητές-ειδικοί της ΕξΑΕ. Τέλος, οι ερωτήσεις και οι προτάσεις του ερωτηματολογίου είναι σύντομες, απλές, κατανοητές, με σαφείς οδηγίες συμπλήρωσης, διατυπωμένες σε προσωπικό τόνο και δεν ωθούν σε συγκεκριμένη απάντηση ώστε οι απαντήσεις να μη φέρνουν σε δύσκολη θέση τον ερωτώμενο (Βάμβουκας, 1993· Κελπανίδης, 1999).

2. Το ερωτηματολόγιο αποτίμησης του ΕΥ από τους εκπαιδευτικούς Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης

Στην δεύτερη φάση της έρευνας, δημιουργήθηκε από την ερευνήτρια ένα ερωτηματολόγιο αξιολόγησης του ΕΥ με ανοιχτού τύπου ερωτήσεις, σύμφωνα με το 1ο ερευνητικό ερώτημα της φάσης αυτής. Το ερωτηματολόγιο στάλθηκε στους τρεις εκπαιδευτικούς Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, όπως προαναφέρθηκε, οι οποίοι διέθεταν τουλάχιστον πέντε έτη εμπειρίας και βασικές γνώσεις ΤΠΕ. Το συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο στάλθηκε μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.

Το ερωτηματολόγιο, όπως αυτό παρουσιάζεται στο παράρτημα της διπλωματικής εργασίας, αποτελείται από ερωτήσεις ανοιχτού τύπου. Οι εκπαιδευτικοί που αξιολόγησαν το ΕΥ έπρεπε να απαντήσουν σε κάθε ερώτηση και να δικαιολογήσουν τις απαντήσεις τους. Το ερωτηματολόγιο, λοιπόν, χωρίζεται σε τρία μέρη και η δομή του έχει ως εξής:

- 1 Πρώτο μέρος (δημογραφικά στοιχεία):** το πρώτο μέρος αποτελείται από 7 ερωτήσεις, που καταγράφουν τα ατομικά στοιχεία των εκπαιδευτικών (φύλο, ηλικία, χρόνια προϋπηρεσίας), αλλά και το βαθμό εξοικείωσής τους με τις ΤΠΕ και τη μέθοδο της ΕξΑΕ, όπως και στο πρώτο ερωτηματολόγιο.
- 2 Δεύτερο μέρος (1^ο Ερευνητικό ερώτημα):** το δεύτερο μέρος απαρτίζεται από 6 ερωτήσεις και αξιολογεί αν το ΕΥ είναι κατάλληλο να χρησιμοποιηθεί στην εκπαιδευτική πράξη στο πλαίσιο της τοπικής Ιστορίας. Εδώ εντάσσονται ο 1^{ος}, ο 2^{ος}, ο 3^{ος}, ο 4^{ος}, ο 5^{ος} κι ο 6^{ος} ερευνητικός άξονας όπως αυτοί καταγράφονται στον Πίνακα 8.
- 3 Τρίτο μέρος (2^ο Ερευνητικό ερώτημα):** το τρίτο μέρος περιέχει 2 ερωτήσεις, κατά την απάντηση των οποίων, δίνεται η δυνατότητα στους αξιολογητές να επισημάνουν τρία θετικά σημεία του ΕΥ, αλλά και να προτείνουν έως τρεις αλλαγές ως προς τη βελτίωσή του. Το ερευνητικό ερώτημα αυτό σχετίζεται με τον 7^ο και τον 8^ο ερευνητικό άξονα, όπως αναφέρεται στον Πίνακα 8.

Πίνακας 8. Ερευνητικοί άξονες ανά ερευνητικό ερώτημα για την αποτίμηση του ΕΥ κατά την Β' φάση

1^ο ερευνητικό ερώτημα: Κατά πόσο το εκπαιδευτικό υλικό κρίνεται κατάλληλο να αξιοποιηθεί στην εκπαιδευτική πράξη στο πλαίσιο της τοπικής Ιστορίας;

1^{ος} άξονας: Παρουσίαση ΕΥ

2 ^{ος} άξονας: Ύψος γραφής ΕΥ
3 ^{ος} άξονας : Επάρκεια ΕΥ
4 ^{ος} άξονας: Ανταπόκριση ΕΥ σε προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα
5 ^{ος} άξονας: Αποτελεσματικότητα ασκήσεων ανατροφοδότησης
6 ^{ος} άξονας: Χρήση ΕΥ στην εκπαιδευτική πράξη
2ο ερευνητικό ερώτημα: Ποια αξιολογούνται ως θετικά στοιχεία και ποια ως στοιχεία προς βελτίωση στο ΕΥ;
7 ^{ος} άξονας: Δυνατά σημεία ΕΥ
8 ^{ος} άξονας: Προτάσεις βελτίωσης ΕΥ

Στον Πίνακα 9 που ακολουθεί αντιστοιχίζονται οι ερωτήσεις του ερωτηματολογίου με τους ερευνητικούς άξονες στους οποίους αντιστοιχούν.

Πίνακας 9. Ερωτήσεις ερωτηματολογίου ανά ερευνητικό άξονα για την αποτίμηση του ΕΥ κατά την Β' φάση

1^{ος} άξονας: Παρουσίαση ΕΥ
Παρουσίαση ΕΥ
2^{ος} άξονας: Ύψος γραφής ΕΥ
Ύψος γραφής ΕΥ
3^{ος} άξονας: Επάρκεια ΕΥ
Επάρκεια πληροφοριών ΕΥ
4^{ος} άξονας: Ανταπόκριση σε προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα
Ανταπόκριση σε προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα
5^{ος} άξονας: Αποτελεσματικότητα ασκήσεων ανατροφοδότησης
Αποτελεσματικότητα ασκήσεων ανατροφοδότησης
6^{ος} άξονας: Αξιοποίηση στην Εκπαιδευτική Πράξη
Αξιοποίηση στην εκπαιδευτική πράξη

7^{ος} άξονας: Δυνατά σημεία ΕΥ

Δυνατά σημεία ΕΥ

8^{ος} άξονας: Προτάσεις βελτίωσης

Προτάσεις βελτίωσης ΕΥ

Αξιοπιστία και εγκυρότητα ερωτηματολογίου

Το ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήθηκε για τη διεξαγωγή της συγκεκριμένης έρευνας ήταν ανώνυμο, ώστε να διασφαλισθεί η αξιοπιστία των απαντήσεων των συμμετεχόντων. Στα πλαίσια του σχεδιασμού του ερωτηματολογίου, έγινε η προσπάθεια οι ερωτήσεις να είναι διατυπωμένες με σαφήνεια, χωρίς πολύπλοκα ερωτήματα ή ερωτήσεις που θα μπορούσαν να κατευθύνουν τις απαντήσεις τους.

Κωδικοποίηση των δεδομένων

Η μεθοδολογική προσέγγιση επεξεργασίας των δεδομένων, που χρησιμοποιήθηκε, ήταν η ποιοτική ανάλυση περιεχομένου, καθώς η συγκεκριμένη μέθοδος έχει θεωρηθεί ως μία από τις καλύτερες τεχνικές επεξεργασίας των δεδομένων. Στόχος της είναι η αντικειμενική, συστηματική και ποσοτική περιγραφή του περιεχομένου του γραπτού λόγου, μέσω μιας τεχνικής «συμπίεσης – μετατροπής» όπου το κείμενο αποδομείται σε τμήματα και κατηγοριοποιείται επιτρέποντας στους ερευνητές να μελετήσουν μεγάλους όγκους δεδομένων μέσω μιας συστηματικής μεθοδολογίας. Τελικός στόχος είναι η επιδίωξη εξαγωγής έγκυρων συμπερασμάτων, αφού κατά την επεξεργασία των δεδομένων χρησιμοποιούνται συγκεκριμένοι κοινοί κανόνες, που προσφέρουν στην έρευνα εγκυρότητα και αξιοπιστία. Για τους λόγους αυτούς, αξιοποιήθηκε η συγκεκριμένη μεθοδολογική προσέγγιση επεξεργασίας των δεδομένων.

Για να επιτευχθεί αυτή η ανάλυση περιεχομένου αξιοποιήθηκαν οι απαντήσεις που έδωσαν οι τρεις ειδικοί της ΕξΑΕ στο ερωτηματολόγιο που τους δόθηκε, αλλά και οι απαντήσεις των τριών εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης στο ερωτηματολόγιο που τους στάλθηκε για συμπλήρωση.

Τα στοιχεία που συλλέχθηκαν είχαν διαχωριστεί σε κατηγορίες, σύμφωνα με τον αρχικό σχεδιασμό του ερωτηματολογίου. Έπειτα, έγινε η κωδικοποίηση των δεδομένων. Ως μονάδα ανάλυσης θεωρήθηκε η πρόταση, είτε κύρια, είτε δευτερεύουσα, ή η φράση με ολοκληρωμένο νόημα.

Περιορισμοί της έρευνας

Στους περιορισμούς της έρευνας μπορούμε να εντάξουμε ότι το ΕΥ δεν αξιολογήθηκε από μαθητές δημοτικού, οι οποίοι είναι και το κοινό στο οποίο απευθύνεται και έτσι δεν μπορεί να κριθεί εάν είναι απολύτως αποτελεσματικό.

Ένας ακόμη περιορισμός της έρευνας είναι ο μικρός αριθμός των συμμετεχόντων, καθώς δεν είναι αντιπροσωπευτικός του συνόλου του πληθυσμού των εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Άρα, δεν είναι εφικτό να γίνουν γενικεύσεις στον σύνολο των εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης.

Επιπλέον, υπάρχει το ενδεχόμενο οι τρεις ειδικοί αξιολογητές, παρότι τα ερωτηματολόγια ήταν ανώνυμα, να ήταν υποκειμενικοί ως προς την αξιολόγηση του ΕΥ λόγω της γνωριμίας τους με την ερευνήτρια.

Ζητήματα δεοντολογίας της έρευνας

Κατά τη διεξαγωγή της έρευνας δεν προέκυψαν οποιαδήποτε ηθικά διλήμματα ή προβλήματα για την εφαρμογή των κανόνων δεοντολογίας της έρευνας. Στη διαδικασία επεξεργασίας των δεδομένων τηρήθηκαν απόλυτα η ανωνυμία των συμμετεχόντων και η ακέραια καταγραφή των απαντήσεων.

4ο Κεφάλαιο: Παρουσίαση αποτελεσμάτων

Σε αυτό το κεφάλαιο παρουσιάζονται τα ευρήματα της έρευνας, όπως προκύπτουν από τις απαντήσεις των συμμετεχόντων σε αυτήν. Η παρουσίαση γίνεται ανά ερευνητικό ερώτημα και ανά ερευνητικό άξονα. Η παρουσίαση των αποτελεσμάτων γίνεται σε δύο φάσεις σε αντιστοιχία με τις δύο φάσεις υλοποίησης της έρευνας.

4.1 1^η ΦΑΣΗ ΕΡΕΥΝΑΣ – ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΑΠΟ ΕΙΔΙΚΟΥΣ ΤΗΣ ΕΞΑΕ

Στη συγκεκριμένη ενότητα παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της πρώτης φάσης της έρευνας που προέκυψαν από τις απαντήσεις των τριών ειδικών της ΕΞΑΕ.

4.1.1 1^ο Ερευνητικό Ερώτημα: Το εκπαιδευτικό υλικό διέπεται από τις αρχές και τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης;

4.1.1.1 1^{ος} ερευνητικός άξονας: Επιστημονική Συνοχή/Τεκμηρίωση ΕΥ

Ο συγκεκριμένος ερευνητικός άξονας διερευνάται μέσω πέντε διαφορετικών αντικείμενων, τα οποία αφορούν:

Την βιβλιογραφική τεκμηρίωση του ΕΥ

Στο Ε.Υ. γίνεται παράθεση πληροφοριών / απόψεων με την σχετική βιβλιογραφική τεκμηρίωση.

E1: Οι πληροφορίες/απόψεις που παρατίθενται είναι βιβλιογραφικά τεκμηριωμένες.

E2: Κάθε ενότητα περιέχει πλούσιο περιεχόμενο που είναι τεκμηριωμένο με την σχετική βιβλιογραφία.

E3: Κάθε ενότητα περιέχει πλούτο πληροφοριών και είναι τεκμηριωμένο με την σχετική βιβλιογραφία.

Την χρήση διαφορετικών πηγών στο ΕΥ

Στο Ε.Υ. γίνεται αναφορά σε διαφορετικές πηγές πληροφοριών (Βιβλία, επιστημονικά περιοδικά, επιστημονικά συνέδρια κλπ).

E1: Γίνεται επαρκής αναφορά σε διαφορετικές πηγές πληροφοριών.

E2: Με βάση το Ε.Υ. χρησιμοποιήθηκαν όσο το δυνατόν περισσότερες διαφορετικές πηγές γινόνταν.

E3: Υπάρχει ικανοποιητική αναφορά σε πολλές σχετικές πηγές.

Την συγκριτική ανάλυση πληροφοριών στο ΕΥ

Στο Ε.Υ. γίνεται συγκριτική ανάλυση των πληροφοριών / απόψεων.

E1: Γίνεται συγκριτική ανάλυση των πληροφοριών/απόψεων.

E2: Στο Ε.Υ. δεν γίνεται συγκριτική ανάλυση των πληροφοριών/απόψεων αλλά κυρίως η αναφορά τους.

E3: Στο Ε.Υ. γίνεται η αναφορά των πληροφοριών.

Την κριτική συζήτηση πληροφοριών στο ΕΥ

Το Ε.Υ. είναι εμπλουτισμένο με την ερμηνεία / κριτική συζήτηση των πληροφοριών.

E1: Αρκετές φορές.

E2: Ναι, είναι εμπλουτισμένο με την ερμηνεία των πληροφοριών. Καθώς το Ε.Υ. θέλει να μας διδάξει την νέα γνώση και το πετυχαίνει με το πλούτο των πληροφοριών που έχει συλλέξει για κάθε ιστορική περίοδο.

E3: Ναι, είναι εμπλουτισμένο με την ερμηνεία των πληροφοριών.

Την δυνατότητα περαιτέρω μελέτης σε διαφορετικές πηγές μέσα στο ΕΥ

Το Ε.Υ. παρέχει τη δυνατότητα στον εκπαιδευόμενο για περαιτέρω μελέτη σε διαφορετικές πηγές.

E1: Δίνεται σε μεγάλο βαθμό η δυνατότητα για περαιτέρω μελέτη σε διαφορετικές πηγές.

E2: Παρέχει την δυνατότητα σε μικρό ποσοστό.

E3: Παρέχει την δυνατότητα για περαιτέρω μελέτη σε ορισμένα σημεία.

Σχολιασμός ευρημάτων 1^{ου} ερευνητικού άξονα:

Οι ειδικοί αξιολογητές διαπιστώνουν ότι οι πληροφορίες που παρατίθενται στο Ε.Υ διαθέτουν τη σχετική βιβλιογραφική τεκμηρίωση, ότι παρέχεται αναφορά σε διαφορετικές πηγές και δυνατότητα μελέτης αυτών, με συγκριτική ανάλυση των πληροφοριών περιεχομένου σε ορισμένα σημεία, ενώ και οι τρεις παρατηρούν ότι σε αρκετά σημεία οι πληροφορίες δίνονται με μία κριτική ερμηνεία. Τέλος, και οι τρεις αξιολογητές διαπιστώνουν ότι σε ορισμένα σημεία του Ε.Υ. δίνεται η δυνατότητα για περαιτέρω μελέτη σε διαφορετικές πηγές.

4.1.1.2 2^{ος} ερευνητικός άξονας: Απλή και κατανοητή παρουσίαση του Γνωστικού Αντικειμένου

Ο συγκεκριμένος ερευνητικός άξονας διερευνάται μέσω δέκα διαφορετικών αντικείμενων, τα οποία αφορούν:

Το ύφος γραφής του ΕΥ

Το ύφος γραφής του Ε.Υ. είναι φιλικό για τον αναγνώστη.

E1: Το ύφος είναι φιλικό προς τον αναγνώστη.

E2: Ναι είναι αρκετά φιλικό και κατανοητό.

E3: Ναι είναι φιλικό και κατανοητό.

Την χρήση αντωνυμιών στο ΕΥ

Στο Ε.Υ. γίνεται χρήση προσωπικών και κτητικών αντωνυμιών.

E1: Χρησιμοποιούνται προσωπικές και κτητικές αντωνυμίες.

E2: Ναι γίνεται χρήση έτσι ώστε να κάνει τον αναγνώστη να νιώθει πιο άνετα κατά την χρήση του Ε.Υ...

E3: Η χρήση των προσωπικών και κτητικών αντωνυμιών είναι εμφανής σε όλο το ΕΥ.

Την χρήση απλής γλώσσας στο ΕΥ

Στο Ε.Υ. γίνεται κατά το δυνατόν χρήση της καθομιλούμενης γλώσσας.

E1: Η γλώσσα που χρησιμοποιείται είναι η καθομιλούμενη, κάτι το οποίο συμβάλλει στην καλύτερη κατανόηση του ΕΥ.

E2: Είναι γραμμένο όλο σε αρκετά λιτή γλώσσα έτσι ώστε να είναι πιο προσιτό για όλες τις ηλικίες.

E3: Είναι γραμμένο όλο σε αρκετά λιτή γλώσσα.

Την ευανάγνωστη γραφή του ΕΥ

Η γραφή του Ε.Υ. είναι ευανάγνωστη.

E1: Είναι ευανάγνωστη.

E2: Είναι ευανάγνωστη και κατανοητή.

E3: Είναι ευανάγνωστη.

Την πυκνότητα των πληροφοριών στο ΕΥ

Η πυκνότητα των πληροφοριών του Ε.Υ. είναι ικανοποιητική.

E1: Είναι, καθώς δεν υπάρχει πολύ μεγάλος όγκος πληροφοριών σε κάθε διαφάνεια. Οι πληροφορίες είναι χωρισμένες τμηματικά ώστε να μην κουράζουν τον εκπαιδευόμενο.

E2: Πιστεύω ότι δεν υπάρχουν κενά στο κομμάτι των πληροφοριών του Ε.Υ.. Κάθε ενότητα έχει πληθώρα πληροφοριών και πλούσιο οπτικοακουστικό υλικό.

E3: Η πληθώρα πληροφοριών είναι ικανοποιητική.

Την τμηματική παρουσίαση υλικού στο μέγεθος της οθόνης

Το Ε.Υ. παρουσιάζεται τμηματικά στο μέγεθος της οθόνης.

E1: Το EY Παρουσιάζεται τμηματικά στο μέγεθος της οθόνης.

E2: Ναι έτσι ώστε να φαίνονται και οι υπόλοιπες ενότητες.

E3: Ναι το E.Y. παρουσιάζεται τμηματικά στο μέγεθος της οθόνης.

Την χρήση μόνο κειμένου στο EY

Το E.Y. περιέχει μόνο κείμενο.

E1: Το EY δεν περιέχει μόνο κείμενο, αλλά και εικόνες και βίντεο.

E2: Το E.Y. είναι πλούσιο σε πληροφορίες που παρουσιάζονται μέσω κειμένων, εικόνων και οπτικοακουστικών μέσων.

E3: Το E.Y. είναι πλούσιο σε κείμενα, εικόνες και οπτικοακουστικά μέσα.

Την χρήση κειμένου κι εικόνας στο EY

Το E.Y. περιέχει κείμενο και εικόνες.

E1: Περιέχει και κείμενο και εικόνες.

E2: Ναι, περιέχει.

E3: Ναι, περιέχει κείμενο και εικόνες.

Την χρήση κειμένου, εικόνας και βίντεο στο EY

Το E.Y περιέχει κείμενο, εικόνες και video.

E1: Όντως περιέχει κείμενο, εικόνες και βίντεο.

E2: Ναι, περιέχει.

E3: Ναι, περιέχει κείμενο, εικόνες και βίντεο.

Τα χρώματα του EY

Οι χρωματικές συνθέσεις του E.Y. συμβάλλουν στην άνετη αλληλεπίδραση.

E1: Οι χρωματικές συνθέσεις δεν κουράζουν οπτικά τον εκπαιδευόμενο καθώς ταιριάζουν αρμονικά μεταξύ τους.

E2: Όλη η εικόνα του E.Y. σε κινητοποιεί να αλληλεπιδράσεις με το υλικό, άρα κατά συνέπεια και η επιλογή των χρωματικών συνθέσεων.

E3: Η εικόνα του E.Y. σε παροτρύνει να αλληλεπιδράσεις με το υλικό.

Σχολιασμός ευρημάτων 2^{ου} ερευνητικού άξονα:

Οι ειδικοί αξιολογητές κρίνουν ότι το ύφος γραφής του EY είναι φιλικό προς τον αναγνώστη. Επίσης, παρατηρούν ότι χρησιμοποιούνται προσωπικές και κτητικές αντωνυμίες, για να νιώθει άνετα ο αναγνώστης κατά την χρήση του E.Y.. Συμφωνούν ότι γίνεται η χρήση της καθομιλουμένης γλώσσας για να είναι κατανοητό σε όλες τις ηλικίες.

Επιπλέον, και οι τρεις ειδικοί αξιολογητές αναφέρουν ότι η γραφή του Ε.Υ. είναι ευανάγνωστη. Κρίνουν ότι η πυκνότητα των πληροφοριών το Ε.Υ. είναι ικανοποιητική και ότι το Ε.Υ. παρουσιάζεται τμηματικά στο μέγεθος της οθόνης για να φαίνονται και οι υπόλοιπες ενότητες. Τονίζουν και οι τρεις ότι το Ε.Υ. αποτελείται από κείμενα, εικόνες και βίντεο. Τέλος, αναφέρουν ότι οι χρωματικές συνθέσεις δεν κουράζουν τον αναγνώστη και ότι τον βοηθούν να αλληλεπιδράσει με το Ε.Υ..

4.1.1.3 3^{ος} ερευνητικός άξονας: Ευχρηστία του ΕΥ

Ο συγκεκριμένος ερευνητικός άξονας διερευνάται μέσω τεσσάρων διαφορετικών αντικείμενων, τα οποία αφορούν:

Την χρήση κατανοητών κουμπιών στο ΕΥ

Τα κουμπιά που χρησιμοποιήθηκαν στο Ε.Υ. (εμπρός, πίσω κλπ) είναι κατανοητά και αναγνωρίσιμα.

E1: Τα κουμπιά είναι πολύ κατανοητά κι αναγνωρίσιμα.

E2: Ναι, είναι κατανοητά και υπενθυμίζονται καθ' όλη την διάρκεια του Ε.Υ..

E3: Ναι, είναι κατανοητά και υπενθυμίζονται σε κάθε διδακτική ενότητα.

Την χρήση εύχρηστων εικονιδίων στο ΕΥ

Τα εικονίδια που χρησιμοποιήθηκαν στο Ε.Υ. (πρόσθετες πηγές, δραστηριότητες κλπ) είναι κατανοητά και αναγνωρίσιμα.

E1: Τα εικονίδια είναι κατανοητά κι αναγνωρίσιμα.

E2: Ναι, είναι πλήρως κατανοητά.

E3: Ναι, είναι κατανοητά και αναγνωρίσιμα.

Την εύκολη πλοήγηση στο ΕΥ

Η πλοήγηση στο Ε.Υ. είναι εύκολη.

E1: Η πλοήγηση στο ΕΥ είναι εύκολη.

E2: Ναι, είναι αρκετά εύκολη αφού έχουν δοθεί και οι απαραίτητες πληροφορίες.

E3: Ναι, είναι αρκετά εύκολη.

Την χρήση υπερσυνδέσμων στο ΕΥ

Οι υπερσύνδεσμοι του Ε.Υ. οδηγούν στο αναμενόμενο περιεχόμενο.

E1: Οι υπερσύνδεσμοι του ΕΥ όντως οδηγούν στο αναμενόμενο περιεχόμενο.

E2: Ναι, οδηγούν.

E3: Ναι, οδηγούν στο αναμενόμενο περιεχόμενο.

Σχολιασμός εισηγημάτων 3^{ου} ερευνητικού άξονα:

Οι τρεις ειδικοί αξιολογητές συμφωνούν προς την ευχρηστία του Ε.Υ. . Τονίζουν ότι τα κουμπιά και τα εικονίδια που χρησιμοποιήθηκαν στο Ε.Υ. είναι κατανοητά και αναγνωρίσιμα. Επιπλέον, αναφέρουν ότι η πλοήγηση στο Ε.Υ. είναι εύκολη καθώς έχουν δοθεί οι απαραίτητες πληροφορίες. Τέλος, διαπιστώνουν ότι οι υπερσύνδεσμοι όντως οδηγούν στο αναμενόμενο περιεχόμενο.

4.1.1.4 4^{ος} ερευνητικός άξονας: Υποστήριξη – καθοδήγηση εκπαιδευόμενου στη μελέτη του

Ο συγκεκριμένος ερευνητικός άξονας διερευνάται μέσω τριών διαφορετικών αντικείμενων, τα οποία αφορούν:

Την παροχή συμβουλών ή επεξηγηματικών σχολίων στο ΕΥ

Παρέχονται συμβουλές για το πώς να μελετηθεί το εκπαιδευτικό υλικό.

E1: Παρέχονται συμβουλές για τη μελέτη του ΕΥ.

E2: Ναι στην περιγραφή του μαθήματος.

E3: Βρίσκονται στην περιγραφή του μαθήματος στο Chamilo.

Την έντονη γραφή ή ύπαρξη πλαισίων στο ΕΥ

Το Ε.Υ. υποστηρίζει τον εκπαιδευόμενο προκειμένου να δώσει έμφαση σε συγκεκριμένα σημεία (Υπάρχουν πλαίσια ή έντονη γραφή (σήμανση) ώστε να τονίζονται σημαντικές έννοιες).

E1: Υπάρχουν σημεία στα οποία δίνεται έμφαση με τρόπους πιο έντονης σήμανσης.

E2: Όχι σε έντονο βαθμό.

E3: Σε ορισμένα σημεία.

Την ύπαρξη επεξηγηματικών σχολίων στο ΕΥ

Στο Ε.Υ. υπάρχουν επεξηγηματικά σχόλια τα οποία υποστηρίζουν τον σπουδαστή στη μελέτη του.

E1: Υπάρχουν επεξηγηματικά σχόλια που υποστηρίζουν τον εκπαιδευόμενο στη μελέτη του ΕΥ.

E2: Ναι υπάρχουν σε μικρό ποσοστό.

E3: Ναι υπάρχουν οι παραπάνω πληροφορίες που μπορεί ο αναγνώστης να πατήσει ένα σύμβολο για να τις μελετήσει.

Σχολιασμός εισηγημάτων 4^{ου} ερευνητικού άξονα:

Οι ειδικοί αξιολογητές θεωρούν ότι το ΕΥ παρέχει υποστήριξη και καθοδήγηση στον εκπαιδευόμενο κατά τη μελέτη του. Επιπλέον, συμφωνούν ότι παρέχονται πληροφορίες για τον τρόπο μελέτης του Ε.Υ. και κυρίως στην περιγραφή του μαθήματος. Αναφέρουν ότι σε ορισμένα σημεία του Ε.Υ. δίνεται έμφαση με τρόπους πιο έντονης σήμανσης. Τέλος, ο Ε1 και Ε3 συμφωνούν ότι υπάρχουν επεξηγηματικά σχόλια που στηρίζουν τον εκπαιδευόμενο στη μελέτη του, ενώ ο Ε2 θεωρεί ότι υπάρχουν σε μικρό ποσοστό.

4.1.1.5 5^{ος} ερευνητικός άξονας: Υποστήριξη της αλληλεπίδρασης με τον εκπαιδευόμενο στη μελέτη του

Ο συγκεκριμένος ερευνητικός άξονας διερευνάται μέσω έξι διαφορετικών αντικείμενων, τα οποία αφορούν:

Τις δραστηριότητες κριτικής σκέψης στο ΕΥ

Το Ε.Υ. εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να εκφράσει τις δικές απόψεις (κρίσεις) πάνω σε σημαντικά ζητήματα.

Ε1: Υπάρχουν δραστηριότητες που ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να εκφράσει τις απόψεις του.

Ε2: Κυρίως οι δραστηριότητες που χρησιμοποιούνται λειτουργούν σαν επαναληπτικές δραστηριότητες για την πλήρη κατανόηση της νέας πληροφορίας.

Ε3: Οι δραστηριότητες που χρησιμοποιούνται λειτουργούν επαναληπτικά.

Τις δραστηριότητες που ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να διατυπώνει τις ερωτήσεις του

Το Ε.Υ. εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να διατυπώνει τις δικές του ερωτήσεις πάνω σε σημαντικά ζητήματα.

Ε1: Δεν υπάρχουν τέτοιες δραστηριότητες.

Ε2: Όχι.

Ε3: Όχι δεν εμπεριέχει.

Τις δραστηριότητες που σχετίζονται με τα προσωπικά ενδιαφέροντα του εκπαιδευόμενου

Το Ε.Υ. εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να εμπλακεί συναισθηματικά με βάση τα προσωπικά του ενδιαφέροντα.

Ε1: Όχι, δεν εμπεριέχει δραστηριότητες αλληλεπίδρασης.

Ε2: Ναι κυρίως όταν γίνεται η χρήση κινητών συσκευών.

Ε3: Μόνο στη χρήση κινητών συσκευών

Τις δραστηριότητες αλληλεπίδρασης μεταξύ των εκπαιδευομένων

Το Ε.Υ. εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να ανταλλάξει απόψεις με τους άλλους εκπαιδευόμενους.

E1: Όχι, δεν εμπεριέχει δραστηριότητες αλληλεπίδρασης.

E2: Δεν είδα κάποια τέτοια δραστηριότητα.

E3: Όχι.

Τις δραστηριότητες που ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να θεωρήσει τον εαυτό του ως μέλος μιας ομάδας

Το Ε.Υ. εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να θεωρήσει τον εαυτό του ως μέλος μιας κοινωνικής ομάδας που έχει συγκεκριμένες ανάγκες και προσδοκίες.

E1: Όχι οι δραστηριότητες δεν εστιάζουν σε αυτό τον τομέα.

E2: Οι δραστηριότητες επικεντρώνονται στις γνώσεις του εκπαιδευόμενου.

E3: Οι δραστηριότητες είναι δημιουργημένες μονάχα για τις γνώσεις του εκπαιδευόμενου.

Τις δραστηριότητες που ενσωματώνουν απόψεις του εκπαιδευομένου στο ΕΥ

Το Ε.Υ. εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να ενσωματώσει ή εμπλουτίσει τις απόψεις του σε αυτό.

E1: Δεν υπάρχουν κάποιες δραστηριότητες που να ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να ενσωματώσει τις απόψεις του στο Ε.Υ..

E2: Όχι.

E3: Όχι, δεν υπάρχουν.

Σχολιασμός ευρημάτων 5^{ου} ερευνητικού άξονα:

Οι ειδικοί αξιολογητές εκτιμούν ότι το ΕΥ δεν υποστηρίζει επαρκώς την αλληλεπίδραση με τον εκπαιδευόμενο κατά τη μελέτη του. Αυτό συμβαίνει διότι οι δραστηριότητες λειτουργούν επαναληπτικά και δεν υπάρχουν δραστηριότητες που να παροτρύνουν τον εκπαιδευόμενο να εκφράσει τις δικές του απόψεις για κάποιο ζήτημα. Επιπλέον, δεν μπορεί ούτε να διατυπώσει τις ερωτήσεις του. Δεν δίνεται η ευκαιρία στον εκπαιδευόμενο να αλληλεπιδράσει με τους υπόλοιπους εκπαιδευόμενους, ούτε με τον εκπαιδευτή του. Τέλος, λόγω της έλλειψης αυτών των δραστηριοτήτων, ο εκπαιδευόμενος δεν εντάσσεται σε ομάδα, ούτε μπορεί να εκφράσει τις απόψεις του.

4.1.1.6 6^{ος} ερευνητικός άξονας: Παροχή δυνατότητας αναστοχασμού -

αυτοαξιολόγησης στον μαθητή

Ο συγκεκριμένος ερευνητικός άξονας διερευνάται μέσω πέντε διαφορετικών αντικείμενων, τα οποία αφορούν:

Τις δραστηριότητες αυτοαξιολόγησης εκπαιδευόμενου στο ΕΥ

Το Ε.Υ. εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν την αυτοαξιολόγηση του εκπαιδευόμενου.

E1: Υπάρχουν δραστηριότητες που ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να αυτοαξιολογηθεί.

E2: Ναι, καθώς όλες οι δραστηριότητες λειτουργούν επαναληπτικά. Με αυτό τον τρόπο μπορεί ο εκπαιδευόμενος να αυτοαξιολογήσει τον εαυτό του.

E3: Ναι, καθώς συμπληρώνει τις γνώσεις που έχει ήδη μάθει.

Τις δραστηριότητες ανάπτυξης αυτόνομης κριτικής σκέψης στο ΕΥ

Το Ε.Υ. εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν την ανάπτυξη της αυτόνομης κριτικής σκέψης του εκπαιδευόμενου.

E1: Υπάρχουν δραστηριότητες που ενθαρρύνουν την ανάπτυξη της αυτόνομης κριτικής σκέψης του εκπαιδευόμενου.

E2: Σε μέτριο βαθμό.

E3: Δεν εμπεριέχει σε μεγάλο βαθμό.

Τις δραστηριότητες ανατροφοδότησης στο ΕΥ

Το Ε.Υ. εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν την ανάπτυξη διάυλων επικοινωνίας με στόχο την ανατροφοδότηση του εκπαιδευόμενου.

E1: Υπάρχουν λίγες δραστηριότητες που ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να αναπτύξει διάυλους επικοινωνίας με στόχο την ανατροφοδότηση του .

E2: Δεν αναπτύσσουν διάυλους επικοινωνίας αλλά στις περισσότερες δραστηριότητες υπάρχουν ανατροφοδοτήσεις.

E3: Όχι, το μόνο που συμβαίνει είναι ότι κατά την ολοκλήρωση της δραστηριότητας στην περίπτωση λάθους δίνεται ανατροφοδότηση.

Τις δραστηριότητες συσχέτισης νέων δεδομένων με την πραγματικότητα του εκπαιδευόμενου

Το Ε.Υ. εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να συσχετίσει τα νέα δεδομένα με τη δική του πραγματικότητα.

E1: Υπάρχουν δραστηριότητες που ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να συσχετίσει τα νέα

δεδομένα με τη δική του πραγματικότητα.

E2: Ναι κατά την χρήση των κινητών συσκευών.

E3: Ναι, με την χρήση των φορητών συσκευών.

Τις δραστηριότητες εφαρμογής νέας γνώσης από τον εκπαιδευόμενο στη δική του πραγματικότητα

Το Ε.Υ. εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να εφαρμόσει τη νέα γνώση στη δική του πραγματικότητα.

E1: Υπάρχουν δραστηριότητες που ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να εφαρμόσει τη νέα γνώση στη δική του πραγματικότητα .

E2: Ναι.

E3: Ναι, με την χρήση των φορητών συσκευών.

Σχολιασμός ευρημάτων 6^{ου} ερευνητικού άξονα:

Οι ειδικοί αξιολογητές αναφέρουν ότι το ΕΥ δίνει τη δυνατότητα αναστοχασμού και αυτοαξιολόγησης στον εκπαιδευόμενο. Πιο συγκεκριμένα αναφέρουν ότι υπάρχουν δραστηριότητες αυτοαξιολόγησης, αφού λειτουργούν επαναληπτικά. Συμφωνούν ότι σε μικρό βαθμό υπάρχουν δραστηριότητες που ενθαρρύνουν την ανάπτυξη αυτόνομης κριτικής σκέψης. Όπως, αναφέρθηκε και στον προηγούμενο ερευνητικό άξονα, δεν υπάρχουν δίαυλοι επικοινωνίας και η ανατροφοδότηση επιτυγχάνεται κατά την ολοκλήρωση της δραστηριότητας σε περίπτωση λάθους απάντησης. Επίσης, οι ειδικοί αξιολογητές παρατηρούν, ότι κατά την χρήση των φορητών συσκευών και των δραστηριοτήτων που εμπλέκονται με αυτές, ο εκπαιδευόμενος μπορεί να συσχετίσει και να εφαρμόσει την νέα γνώση στη δική του πραγματικότητα.

4.1.1.7 7^{ος} ερευνητικός άξονας: Σαφήνεια σκοπού και προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων

Ο συγκεκριμένος ερευνητικός άξονας διερευνάται μέσω έξι διαφορετικών αντικείμενων, τα οποία αφορούν:

Τον σαφή σκοπό της κάθε ενότητας

Στο Ε.Υ. διατυπώνεται σαφώς ο σκοπός της κάθε διδακτικής ενότητας.

E1: Ο σκοπός της κάθε ενότητας διατυπώνεται με σαφήνεια.

E2: Ναι.

E3: Ναι, διατυπώνεται σαφώς ο σκοπός της κάθε διδακτικής ενότητας.

Τα σαφή προσδοκώμενα αποτελέσματα σε κάθε ενότητα

Στο Ε.Υ. διατυπώνονται σαφώς τα προσδοκώμενα αποτελέσματα σε κάθε διδακτική ενότητα.

E1: Ναι, σε επίπεδο γνώσεων, δεξιοτήτων και στάσεων τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα διατυπώνονται σαφώς σε κάθε διδακτική ενότητα.

E2: Τα προσδοκώμενα αποτελέσματα κάθε Δ.Ε. διατυπώνεται σαφώς και διαχωρίζονται σε επίπεδο γνώσεων, δεξιοτήτων και στάσεων.

E3: Ναι, διατυπώνονται σαφώς τα προσδοκώμενα αποτελέσματα σε κάθε διδακτική ενότητα.

Την παρακίνηση σε επίπεδο γνώσεων στο ΕΥ

Τα προσδοκώμενα αποτελέσματα παρακινούν τον εκπαιδευόμενο σε επίπεδο γνώσεων.

E1: Τα προσδοκώμενα αποτελέσματα παρακινούν τον εκπαιδευόμενο σε επίπεδο γνώσεων.

E2: Ναι καθώς δείχνουν και το θέμα της ενότητας.

E3: Ναι.

Την παρακίνηση σε επίπεδο δεξιοτήτων στο ΕΥ

Τα προσδοκώμενα αποτελέσματα παρακινούν τον εκπαιδευόμενο σε επίπεδο δεξιοτήτων.

E1: Τα προσδοκώμενα αποτελέσματα παρακινούν τον εκπαιδευόμενο σε επίπεδο δεξιοτήτων

E2: Εν μέρει.

E3: Ναι, τα προσδοκώμενα αποτελέσματα παρακινούν τον εκπαιδευόμενο σε επίπεδο δεξιοτήτων.

Την παρακίνηση σε επίπεδο στάσεων στο ΕΥ

Τα προσδοκώμενα αποτελέσματα παρακινούν τον εκπαιδευόμενο σε επίπεδο στάσεων.

E1: Τα προσδοκώμενα αποτελέσματα παρακινούν τον εκπαιδευόμενο σε επίπεδο στάσεων.

E2: Ναι, σε αρκετά μεγάλο βαθμό.

E3: Ναι.

Τον έλεγχο προόδου με βάση τα προσδοκώμενα αποτελέσματα

Ο εκπαιδευόμενος ελέγχει την πρόοδό του με βάση τα προσδοκώμενα αποτελέσματα.

E1: Ο εκπαιδευόμενος ελέγχει την πρόοδο του με βάση τα προσδοκώμενα αποτελέσματα εφόσον το επιθυμεί.

E2: Ναι, παρακολουθώντας το ποσοστό επιτυχίας του μπορεί να καταλάβει και το ποσοστό κατανόησης των προσδοκώμενων αποτελεσμάτων.

E3: Ναι, μπορεί να καταλάβει το ποσοστό κατανόησης των προσδοκώμενων αποτελεσμάτων.

Σχολιασμός ευρημάτων 7^{ου} ερευνητικού άξονα:

Οι ειδικοί αξιολογητές θεωρούν ότι υπάρχει σαφήνεια στη διατύπωση σκοπού και προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων, τα οποία παρακινούν τον εκπαιδευόμενο σε επίπεδο γνώσεων, στάσεων και δεξιοτήτων και με βάση τα οποία μπορεί ο εκπαιδευόμενος να ελέγχει την πρόοδο του. Επιπλέον, παρατηρούν ότι ο εκπαιδευόμενος μπορεί να ελέγχει την πρόοδο του, συγκρίνοντας τις γνώσεις που εξέλαβε, με τα προσδοκώμενα αποτελέσματα της κάθε διδακτικής ενότητας. Βέβαια, μπορεί να ενημερωθεί για την πρόοδο του κατά την ολοκλήρωση της κάθε διδακτικής ενότητας.

4.1.2 2^ο ερευνητικό ερώτημα: Το εκπαιδευτικό υλικό έχει δημιουργηθεί σύμφωνα με τις αρχές της Πολυμεσικής Μάθησης;

4.1.2.1 8^{ος} ερευνητικός άξονας: Εφαρμογή αρχών της Γνωστικής Θεωρίας Πολυμεσικής Μάθησης

Ο συγκεκριμένος ερευνητικός άξονας διερευνάται μέσω εννιά διαφορετικών αντικείμενων, τα οποία αφορούν:

Την Πολυμεσική αρχή

Στο Ε.Υ. υπάρχει συνδυασμός κείμενου και εικόνας για την παρουσίαση του γνωστικού αντικείμενου.

E1: Γίνεται συνδυασμός εικόνας και κειμένου.

E2: Ναι όλο το Ε.Υ. είναι στηριγμένο στην Πολυμεσική αρχή.

E3: Ναι υπάρχει συνδυασμός κείμενου και εικόνας για την παρουσίαση του γνωστικού αντικείμενου.

Στο Ε.Υ. η χρήση των εικόνων σας βοηθάει να κατανοήσετε το γνωστικό αντικείμενο.

E1: Η χρήση των εικόνων σαφώς βοηθάει στην κατανόηση του γνωστικού αντικείμενου.

E2: Ναι η χρήση τους είναι αρκετά βοηθητική.

E3: Ναι, είναι αρκετά βοηθητικές.

Την Αρχή της Τροπικότητας

Στο Ε.Υ. υπάρχουν στοιχεία αφήγησης (μονόλογος, διάλογος, περιγραφή, σχόλια κ.ά.).

E1: Υπάρχουν στοιχεία αφήγησης.

E2: Ναι υπάρχουν στοιχεία αφήγησης.

E3: Ναι υπάρχουν στοιχεία αφήγησης.

Την Αρχή της Συνοχής

Στο Ε.Υ. συμπεριλαμβάνονται μη σχετικές πληροφορίες (λέξεις, εικόνες, ήχοι) με το γνωστικό αντικείμενο.

E1: Δεν συμπεριλαμβάνονται μη σχετικές με το γνωστικό αντικείμενο πληροφορίες.

E2: Ναι υπάρχουν αλλά λειτουργούν για την ενεργοποίηση του ενδιαφέροντος του εκπαιδευόμενου .

E3: Όχι, δεν υπάρχουν.

Την Αρχή της Προσωποποίησης

Στο Ε.Υ. γίνεται χρήση φιλικής γλώσσας.

E1: Γίνεται χρήση φιλικής γλώσσας.

E2: Ναι για να έρθει πιο κοντά στον εκπαιδευόμενο.

E3: Ναι.

Στο Ε.Υ. γίνεται χρήση δεύτερου προσώπου.

E1: Γίνεται χρήση β προσώπου.

E2: Ναι κατά την περιγραφή των οδηγιών.

E3: Ναι, γίνεται χρήση.

Στο Ε.Υ. γίνεται ηχητική παρουσίαση του γνωστικού αντικειμένου.

E1: Γίνεται ηχητική παρουσίαση του γνωστικού αντικειμένου σε διαφορά σημεία.

E2: Ναι γίνεται.

E3: Ναι σε μερικά μέρη.

Στο Ε.Υ. υπάρχουν διαδραστικές δραστηριότητες που παρέχουν ανατροφοδότηση στους εκπαιδευόμενους.

E1: Υπάρχουν διαδραστικές δραστηριότητες ανατροφοδότησης

E2: Ναι υπάρχουν σε κάθε ενότητα.

E3: Ναι υπάρχουν σε κάθε ενότητα δραστηριότητες που παρέχουν ανατροφοδότηση.

Την Αρχή της Φωνής

Στο Ε.Υ. το ύφος της ηχητικής παρουσίασης είναι φιλικό για τον εκπαιδευόμενο.

E1: Το ύφος της ηχητικής παρουσίασης είναι φιλικό προς τον εκπαιδευόμενο.

E2: Ναι γίνεται.

E3: Ναι.

Την Αρχή της Εικόνας

Στο Ε.Υ. εμφανίζεται ένας φιλικός χαρακτήρας (Avatar) που ενισχύει τη διαδικασία μάθησης των εκπαιδευόμενων.

E1: Εμφανίζεται αβαταρ που βοηθάει στη διαδικασία μάθησης

E2: Ναι.

E3: Ναι, είναι δύο.

Την Αρχή της Κατάτμησης

Στο Ε.Υ. η παρουσίαση του γνωστικού αντικειμένου γίνεται τμηματικά.

E1: Γίνεται τμηματική παρουσίαση του γνωστικού αντικειμένου.

E2: Ναι για την καλύτερη κατανόηση της νέας πληροφορίας.

E3: Ναι γίνεται τμηματικά.

Στο Ε.Υ. υπάρχουν μακροσκελή κείμενα για την παρουσίαση του γνωστικού αντικειμένου.

E1: Δεν υπάρχουν μακροσκελή κείμενα για την παρουσίαση του γνωστικού αντικειμένου.

E2: Όχι, γίνεται χρήση μικρών κειμένων για να μην κουράζεται ο εκπαιδευόμενος.

E3: Όχι, γίνεται χρήση μικρών κειμένων.

Την Αρχή της Σηματοδότησης

Το Ε.Υ. παρέχει σαφείς οδηγίες στους εκπαιδευόμενους για την υλοποίηση των δραστηριοτήτων και εργασιών.

E1: Παρέχονται σαφείς οδηγίες για την υλοποίηση των δραστηριοτήτων.

E2: Ναι κάθε δραστηριότητα έχει και την αναλυτική εκφώνηση της.

E3: Ναι κάθε δραστηριότητα έχει και την αναλυτική εκφώνηση της.

Στο Ε.Υ. υπάρχουν στοιχεία επισήμανσης (έντονη γραφή, υπογράμμιση, χρωματισμός κ.ά.).

E1: Υπάρχουν στοιχεία επισήμανσης.

E2: Ναι, υπάρχουν για να δώσουν έμφαση σε κάποια πληροφορία.

E3: Ναι, σε μερικά μέρη.

Την Αρχή της Προπαίδευσης

Στο Ε.Υ. υπάρχουν εισαγωγικές δραστηριότητες που βοηθούν στη μελέτη του γνωστικού αντικειμένου.

E1: Δεν υπάρχουν κάποιες εισαγωγικές δραστηριότητες.

E2: Όχι πρώτα δίνεται η πληροφορία και μετά η δραστηριότητα..

E3: Όχι πρώτα δίνεται το απαραίτητο κείμενο και μετά η δραστηριότητα.

Σχολιασμός ευρημάτων 8^{ου} ερευνητικού άξονα:

Οι ειδικοί αξιολογητές εκτιμούν ότι οι αρχές της Γνωστικής Θεωρίας Πολυμεσικής Μάθησης εφαρμόζονται στο EY. Δηλαδή, πιστεύουν ότι, σύμφωνα με την Πολυμεσική Αρχή, υπάρχει συνδυασμός κειμένου και εικόνας που αυτό έχει ως αποτέλεσμα ο εκπαιδευόμενος να κατακτήσει πιο εύκολα το γνωστικό αντικείμενο. Επίσης, υπάρχουν στοιχεία αφήγησης, σύμφωνα με την Αρχή της Τροπικότητας. Στο E.Y. δεν συμπεριλαμβάνονται πληροφορίες μη σχετικές με το γνωστικό αντικείμενο, άρα τηρείται η Αρχή της Συνοχής. Σύμφωνα με την Αρχή της Προσωποποίησης, γίνεται χρήση φιλικής γλώσσας, δεύτερου προσώπου, ηχητική παρουσίαση του γνωστικού αντικειμένου σε ορισμένα σημεία και υπάρχουν διαδραστικές δραστηριότητες που παρέχουν ανατροφοδότηση στους εκπαιδευόμενους. Το ύφος της ηχητικής παρουσίασης είναι φιλικό για τον εκπαιδευόμενο, σύμφωνα με την Αρχή της Φωνής. Επίσης, στο E.Y. εμφανίζονται δύο φιλικόι χαρακτήρες (Avatar) που ενισχύουν τη διαδικασία μάθησης, όπως αναφέρεται στην Αρχή της Εικόνας. Σύμφωνα με την Αρχή της Κατάτμησης, στο E.Y. γίνεται τμηματικά η παρουσίαση του γνωστικού αντικειμένου και δεν υπάρχουν μακροσκελή κείμενα έτσι ώστε να μην κουράζεται ο εκπαιδευόμενος. Οι τρεις ειδικοί αξιολογητές, σύμφωνα με την Αρχή της Σηματοδότησης, αναφέρουν ότι στο E.Y. παρέχονται σαφείς οδηγίες στους εκπαιδευόμενους για την υλοποίηση των δραστηριοτήτων και ότι υπάρχουν μερικά στοιχεία επισήμανσης. Τέλος, σύμφωνα με την Αρχή της Προπαίδευσης, στο E.Y. δεν υπάρχουν εισαγωγικές δραστηριότητες που βοηθούν στη μελέτη του γνωστικού αντικειμένου.

4.1.3 3^ο ερευνητικό ερώτημα: Ποια αξιολογούνται ως θετικά στοιχεία και ποια ως στοιχεία προς βελτίωση στο EY;

4.1.3.1 9^{ος} ερευνητικός άξονας: Δυνατά σημεία EY

Ο συγκεκριμένος ερευνητικός άξονας διερευνάται μέσω ενός αντικειμένου, το οποίο αφορά:

Τα δυνατά σημεία του EY

Ποια πιστεύετε ότι είναι τα τρία πιο δυνατά στοιχεία του εκπαιδευτικού υλικού;

E1: Τα εκπαιδευτικά βίντεο, η χρήση του άβαταρ και οι δραστηριότητες εμπέδωσης.

E2: Οπτικοακουστικά μέσα, οργάνωση E.Y. και φιλικό ύφος γραφής.

E3: Σπάνιες πληροφορίες, οργάνωση Ε.Υ. και φιλικό ύφος γραφής

Σχολιασμός ευρημάτων 9^{ου} ερευνητικού άξονα:

Οι ειδικοί αξιολογητές ως δυνατά σημεία του ΕΥ αναφέρουν το φιλικό ύφος, την οργάνωση του Ε.Υ., τις σπάνιες πληροφορίες του γνωστικού αντικειμένου, τα οπτικοακουστικά μέσα, τις δραστηριότητες εμπέδωσης, τα εκπαιδευτικά βίντεο και την χρήση του φιλικού χαρακτήρα (Avatar).

4.1.3.2 10^{ος} ερευνητικός άξονας: Προτάσεις βελτίωσης ΕΥ

Ο συγκεκριμένος ερευνητικός άξονας διερευνάται μέσω ενός αντικειμένου, το οποίο αφορά:

Τις προτάσεις βελτίωσης του ΕΥ

2. *Γράψτε έως τρεις αλλαγές που προτείνετε προκειμένου να βελτιωθεί το εκπαιδευτικό υλικό.*

E1: Δεν έχω κάποιες αλλαγές να προτείνω.

E2: Περισσότερη αλληλεπίδραση εκπαιδευόμενων.

E3: Αλληλεπίδραση εκπαιδευόμενων.

Σχολιασμός ευρημάτων 10^{ου} ερευνητικού άξονα:

Οι ειδικοί αξιολογητές ως προτάσεις βελτίωσης του ΕΥ αναφέρουν οι δύο από τους τρεις την αλληλεπίδραση των εκπαιδευόμενων. Ενώ, ο άλλος ειδικός δεν έχει να προτείνει κάποια αλλαγή.

4.2 2^η ΦΑΣΗ ΕΡΕΥΝΑΣ – ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΑΠΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Στη συγκεκριμένη ενότητα παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της δεύτερης φάσης της έρευνας, όπως αυτά προέκυψαν από τις απαντήσεις των τριών εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης.

4.2.1 1^ο Ερευνητικό Ερώτημα: Κατά πόσο το εκπαιδευτικό υλικό κρίνεται κατάλληλο να αξιοποιηθεί στην εκπαιδευτική πράξη στο πλαίσιο της τοπικής Ιστορίας;

4.2.1.1 1^{ος} ερευνητικός άξονας: Παρουσίαση ΕΥ

Ο συγκεκριμένος ερευνητικός άξονας διερευνάται μέσω ενός αντικειμένου, το οποίο αφορά:

Την παρουσίαση του ΕΥ

Ποια η γνώμη σας για τον τρόπο παρουσίασης του εκπαιδευτικού υλικού που

μελετήσατε;

Δ1: Το ΕΥ έχει ενδιαφέρουσα παρουσίαση και είναι αρκετά βατό προς τους μαθητές.

Δ2: Έξυπνος τρόπος παρουσίασης, ειδικά η χρήση των δύο χαρακτήρων.

Δ3: Ο τρόπος της παρουσίασης του εκπαιδευτικού υλικού είναι πολύ θελκτικός στον αναγνώστη.

Σχολιασμός ευρημάτων 1^{ου} ερευνητικού άξονα:

Σύμφωνα με τους αξιολογητές ο τρόπος παρουσίασης χαρακτηρίζεται ως ενδιαφέρων, βατός, έξυπνος λόγω την χρήση των φιλικών χαρακτήρων (Avatar) και θελκτικός.

4.2.1.2 2^{ος} ερευνητικός άξονας: Ύφος γραφής ΕΥ

Ο συγκεκριμένος ερευνητικός άξονας διερευνάται μέσω ενός αντικειμένου, το οποίο αφορά:

Το ύφος γραφής του ΕΥ

Πώς θα κρίνατε το ύφος γραφής του εκπαιδευτικού υλικού που μελετήσατε;

Δ1: Το ύφος του ΕΥ είναι αρκετά φιλικό προς τον αναγνώστη.

Δ2: Αρκετά κατανοητό.

Δ3: Είναι ξεκάθαρο χωρίς να περιέχει πολλά να μπερδεύουν τον αναγνώστη.

Σχολιασμός ευρημάτων 2^{ου} ερευνητικού άξονα:

Σύμφωνα με τους αξιολογητές το ύφος γραφής του ΕΥ είναι φιλικό, κατανοητό και ξεκάθαρο χωρίς να περιέχει πολλές πληροφορίες που να μπερδεύει τον αναγνώστη.

4.2.1.3 3^{ος} ερευνητικός άξονας: Επάρκεια ΕΥ

Ο συγκεκριμένος ερευνητικός άξονας διερευνάται μέσω ενός αντικειμένου, το οποίο αφορά:

Την επάρκεια του ΕΥ

Πόσο επαρκείς και τεκμηριωμένες θεωρείτε τις πληροφορίες που περιέχονται στο εκπαιδευτικό υλικό;

Δ1: Οι πληροφορίες του ΕΥ είναι σε μεγάλο βαθμό επαρκείς και τεκμηριωμένες, συγκριτικά με το μικρό ποσοστό βιβλιογραφίας που παρέχεται για αυτό το θέμα.

Δ2: Θεωρώ ότι οι πληροφορίες είναι επαρκείς, για να ενημερωθούμε για το θέμα του εκπαιδευτικού υλικού.

Δ3: Αρκετά.

Σχολιασμός ευρημάτων 3^{ου} ερευνητικού άξονα:

Οι αξιολογητές θεωρούν ότι οι πληροφορίες που περιέχονται στο ΕΥ είναι επαρκείς και προέρχονται από πηγές που τεκμηριώνονται στην βιβλιογραφία του μαθήματος.

4.2.1.4 4^{ος} ερευνητικός άξονας: Ανταπόκριση ΕΥ σε προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Ο συγκεκριμένος ερευνητικός άξονας διερευνάται μέσω ενός αντικειμένου, το οποίο αφορά:

Την ανταπόκριση του ΕΥ στα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Σε τι βαθμό το εκπαιδευτικό υλικό εξυπηρετεί τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα που έχουν τεθεί από τον εκπαιδευτικό στην αρχή κάθε ενότητας;

Δ1: Το ΕΥ εξυπηρετεί σε υψηλό βαθμό τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα σε κάθε ενότητα.

Δ2: Το εκπαιδευτικό υλικό καλύπτει πλήρως όλα αυτά που αναφέρονται στα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα της κάθε ενότητας.

Δ3: Σε μεγάλο βαθμό το εκπαιδευτικό υλικό εξυπηρετεί τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα.

Σχολιασμός ευρημάτων 4^{ου} ερευνητικού άξονα:

Οι αξιολογητές αναφέρουν ότι το ΕΥ εξυπηρετεί σε μεγάλο βαθμό τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα που έχει θέσει ο εκπαιδευτικός σε κάθε ενότητα.

4.2.1.5 5^{ος} ερευνητικός άξονας: Αποτελεσματικότητα ασκήσεων ανατροφοδότησης

Ο συγκεκριμένος ερευνητικός άξονας διερευνάται μέσω ενός αντικειμένου, το οποίο αφορά:

Την αποτελεσματικότητα των ασκήσεων ανατροφοδότησης

Σε ποιο βαθμό κρίνετε ότι οι ασκήσεις ανατροφοδότησης συμβάλλουν στην εμπέδωση της νέας γνώσης;

Δ1: Σε μεγάλο βαθμό, καθώς οι ασκήσεις ανατροφοδότησης λειτουργούν επαναληπτικά. Δηλαδή συμβάλλουν στην εμπέδωση της νέας γνώσης.

Δ2: Σε μεγάλο βαθμό, καθώς κάνουν επανάληψη των πληροφοριών που διάβασε ο μαθητής.

Δ3: Ο βαθμός που συμβάλλουν οι ασκήσεις είναι πολύ μεγάλος, γιατί είναι επαναληπτικές.

Σχολιασμός ευρημάτων 5^{ου} ερευνητικού άξονα:

Σύμφωνα με τους αξιολογητές οι ασκήσεις ανατροφοδότησης είναι αποτελεσματικές και συμβάλλουν στην εμπέδωση της νέας γνώσης. Καθώς αυτές παρέχονται μετά την παρουσίαση του γνωστικού αντικείμενου, άρα λειτουργούν επαναληπτικά.

4.2.1.6 6^{ος} ερευνητικός άξονας: Χρήση ΕΥ στην εκπαιδευτική πράξη

Ο συγκεκριμένος ερευνητικός άξονας διερευνάται μέσω ενός αντικείμενου, το οποίο αφορά:

Την χρήση του ΕΥ στην εκπαιδευτική πράξη

Κατά πόσο θα χρησιμοποιούσατε το συγκεκριμένο εκπαιδευτικό υλικό στην εκπαιδευτική σας πράξη;

Δ1: Σίγουρα θα χρησιμοποιούσα αυτό το ΕΥ, όταν θα ήθελα να διδάξω την τοπική Ιστορία και την δραστηριότητα πλοήγησης όταν θα επισκεπτόμασταν τον χώρο.

Δ2: Θα το χρησιμοποιούσα κατά την διάρκεια της εκμάθησης της τοπικής Ιστορίας και σίγουρα αν πηγαίναμε εκδρομή στην αρχαία Λισσό.

Δ3: Σε πολύ μεγάλο βαθμό.

Σχολιασμός ευρημάτων 6^{ου} ερευνητικού άξονα:

Αναφορικά με το κατά πόσο θα χρησιμοποιούσαν το ΕΥ στην εκπαιδευτική τους πράξη, οι αξιολογητές δηλώνουν ότι θα μπορούσαν να το εντάξουν σε αυτήν κατά την διάρκεια της εκμάθησης της τοπικής Ιστορίας ή και να το συνδύαζαν με μία εκπαιδευτική εκδρομή στην αρχαία Λισσό.

4.2.2 2^ο Ερευνητικό Ερώτημα: Ποια αξιολογούνται ως θετικά στοιχεία και ποια ως στοιχεία προς βελτίωση στο ΕΥ;

4.2.2.1 7^{ος} ερευνητικός άξονας: Δυνατά σημεία ΕΥ

Ο συγκεκριμένος ερευνητικός άξονας διερευνάται μέσω ενός αντικείμενου, το οποίο αφορά:

Τα δυνατά σημεία του ΕΥ

Ποια πιστεύετε ότι είναι τα τρία πιο δυνατά στοιχεία του εκπαιδευτικού υλικού;

Δ1: Ενδιαφέρον θέμα συζήτησης, πλούσιο σε πληροφορίες, εικόνες και οπτικοακουστικά μέσα και σωστός διαχωρισμός ενοτήτων

Δ2: Κατανοητό στον μαθητή, διαδραστικό και ωραία παρουσίαση

Δ3: Ενδιαφέροντα βίντεο, κατανοητός τρόπος γραφής και είναι αρκετά δραστήριο.

Σχολιασμός ευρημάτων 7^{ου} ερευνητικού άξονα:

Όταν ρωτήθηκαν για τα τρία πιο δυνατά σημεία του ΕΥ, οι αξιολογητές εστίασαν στο ενδιαφέρον γνωστικό αντικείμενο, ότι είναι πλούσιο σε πληροφορίες, εικόνες και οπτικοακουστικά μέσα, τον διαχωρισμό ενοτήτων, ότι είναι κατανοητό στον μαθητή, ότι είναι διαδραστικό, έχει ωραία παρουσίαση, ενδιαφέροντα βίντεο, ότι ο τρόπος γραφής είναι κατανοητός και ότι είναι αρκετά δραστήριο.

4.2.2.2 8^{ος} ερευνητικός άξονας: Προτάσεις βελτίωσης ΕΥ

Ο συγκεκριμένος ερευνητικός άξονας διερευνάται μέσω ενός αντικειμένου, το οποίο αφορά:

Τις προτάσεις βελτίωσης του ΕΥ

Γράψτε έως τρεις αλλαγές που προτείνετε προκειμένου να βελτιωθεί το εκπαιδευτικό υλικό.

Δ1: Περισσότερες δραστηριότητες

Δ2: Περισσότερες δραστηριότητες κατά την δραστηριότητα της πλοήγησης.

Δ3: Δεν έχω να προσθέσω κάτι.

Σχολιασμός εισημάτων 8^{ου} ερευνητικού άξονα:

Όταν ζητήθηκε από τους αξιολογητές να προτείνουν έως τρεις αλλαγές που θα μπορούσαν να βελτιώσουν το ΕΥ, αυτοί ανέφεραν ότι θα ήθελαν περισσότερες δραστηριότητες στο Ε.Υ. και στην εφαρμογή της πλοήγησης. Τέλος, υπάρχει και ένας αξιολογητής που δεν έχει να προσθέσει κάτι.

5ο Κεφάλαιο: Συμπεράσματα-Συζήτηση

4

5

5.1 Συμπεράσματα-Συζήτηση των εισημάτων

Αρχικά, όπως έχει ήδη αναφερθεί, σκοπός της συγκεκριμένης έρευνας ήταν ο σχεδιασμός, η υλοποίηση και η αποτίμηση του συμπληρωματικού εκπαιδευτικού υλικού με τίτλο «Η Αρχαία Λισσός ή Λισός», σύμφωνα με τις αρχές της Εξ αποστάσεως Εκπαίδευσης για εφαρμογή στο πλαίσιο της τοπικής Ιστορίας.

Στο κεφάλαιο που ακολουθεί παρουσιάζονται συγκεντρωτικά και συνοπτικά τα συμπεράσματα της έρευνας της παρούσας διπλωματικής εργασίας, οι περιορισμοί της έρευνας, η πρακτική εφαρμογή της καθώς και προτάσεις για περαιτέρω έρευνα. Θα παρουσιαστούν τα συμπεράσματα για κάθε ένα από τα ερευνητικά ερωτήματα που είχαν

τεθεί, όπως αυτά προέκυψαν από την αποτίμηση του εκπαιδευτικού υλικού από τις δύο ομάδες αξιολογητών:

- τους 3 Ειδικούς της ΕξΑΕ
- τους 3 Εκπαιδευτικούς Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης

5.1.1 Α' φάση: Αξιολόγηση του ΕΥ από τους τρεις ειδικούς αξιολογητές

5.1.1.1 1^ο Ερευνητικό Ερώτημα: Το εκπαιδευτικό υλικό διέπεται από τις αρχές και τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης;

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας που παρουσιάστηκαν στην προηγούμενη ενότητα, οι τρεις ειδικοί αξιολογητές αποτίμησαν στο σύνολό τους θετικά το εκπαιδευτικό υλικό αναφορικά με το 1^ο ερευνητικό ερώτημα που διερευνούσε αν το συγκεκριμένο ΕΥ είχε σχεδιαστεί σύμφωνα με τις αρχές και τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ.

Πιο συγκεκριμένα στον 1^ο ερευνητικό άξονα κι οι αξιολογητές αποτίμησαν κυρίως θετικά το ΕΥ, καθώς όπως ανέφεραν στο συγκεκριμένο ΕΥ:

- υπάρχει η σχετική βιβλιογραφική τεκμηρίωση, αφού χρησιμοποιούνται βιβλιογραφικές πηγές,
- επιτυγχάνεται η συγκριτική ανάλυση των πληροφοριών του περιεχομένου σε ορισμένα σημεία,
- σε αρκετά σημεία οι πληροφορίες δίνονται με μία κριτική ερμηνεία και
- διαπιστώνουν ότι σε ορισμένα σημεία δίνεται η δυνατότητα για περαιτέρω μελέτη σε διάφορες πηγές.

Στη συνέχεια στον 2^ο ερευνητικό άξονα, οι αξιολογητές σε σχέση με το αν το ΕΥ συμβάλλει στην απλή και κατανοητή παρουσίαση του γνωστικού αντικειμένου διατύπωσαν θετικές απόψεις, καθώς συμφώνησαν ότι:

- το ύφος της γραφής του ΕΥ είναι φιλικό προς τον αναγνώστη,
- γίνεται χρήση κτητικών και προσωπικών αντωνυμιών για να νιώθει άνετα ο αναγνώστης κατά την χρήση του ΕΥ,
- χρησιμοποιείται απλή, καθημερινή γλώσσα για να είναι κατανοητό σε όλες τις ηλικίες,

- η γραφή του ΕΥ είναι ευανάγνωστη,
- η πυκνότητα των πληροφοριών του ΕΥ είναι ικανοποιητική,
- το ΕΥ παρουσιάζεται τμηματικά στο μέγεθος της οθόνης για να φαίνονται και οι υπόλοιπες ενότητες
- το ΕΥ αποτελείται από κείμενα, εικόνες και βίντεο και
- οι χρωματικές συνθέσεις δεν κουράζουν τον αναγνώστη και ότι τον βοηθούν να αλληλεπιδράσει με το ΕΥ.

Τα παραπάνω συμπεράσματα επιβεβαιώνουν ότι η σαφήνεια και η κατανοησιμότητα οφείλουν να διέπουν το εκπαιδευτικό υλικό (Σπανακά & Λιοναράκης, 2017). Κατά την Σκαράκη (2018) η οποία συμπέρανε ότι η χρήση των πολυμέσων (κείμενο, εικόνα, ήχος, βίντεο, γραφικά) όχι μόνο κινητοποιεί αλλά και βοηθάει πολύ στην κατανόηση και αλληλεπίδραση του μαθητή με το εκπαιδευτικό υλικό. Ακόμη, όπως υποστηρίζουν οι Αναστασιάδης & Σπαντιδάκης (2007) η κατάτμηση της ύλης συμβάλλει στην ορθή μελέτη του υλικού.

Σε σχέση με την ευχρηστία του ΕΥ όπως αναλύεται στον 3^ο ερευνητικό άξονα οι τρεις ειδικοί αξιολογητές συμφώνησαν ότι:

- τα κουμπιά και τα εικονίδια που χρησιμοποιούνται είναι κατανοητά και αναγνωρίσιμα,
- η πλοήγηση στο ΕΥ είναι εύκολη καθώς έχουν δοθεί και οι απαραίτητες πληροφορίες και
- οι υπερσύνδεσμοι οδηγούν στο αναμενόμενο περιεχόμενο.

Τα παραπάνω επιβεβαιώνονται από την έρευνα της Καπριδάκη (2019) η οποία συμπέρανε ότι υπήρχε ευκολία στη χρήση του Ε.Υ. αφού τα κουμπιά και εικονίδια του Ε.Υ. είναι σταθερά και εύκολα αναγνωρίσιμα και οι υπερσύνδεσμοι του Ε.Υ. οδηγούν στο αναμενόμενο περιεχόμενο.

Στον 4^ο ερευνητικό άξονα, που αναλύει αν το ΕΥ καθοδηγεί-υποστηρίζει τον εκπαιδευόμενο απάντησαν θετικά, καθώς επεσήμαναν ότι:

- παρέχει υποστήριξη και καθοδήγηση στον εκπαιδευόμενο κατά την μελέτη του,
- παρέχει πληροφορίες για τον τρόπο μελέτης του ΕΥ και κυρίως στην περιγραφή του μαθήματος,

- σε ορισμένα σημεία του ΕΥ δίνεται έμφαση με τρόπους πιο έντονης σήμανσης και
- υπάρχουν επεξηγηματικά σχόλια που υποστηρίζουν τον εκπαιδευόμενο στη μελέτη του.

Τα παραπάνω επιβεβαιώνονται από τον Holmberg (1995) ότι ο ρόλος του εκπαιδευτικού υλικού είναι να διευκολύνει την ανακαλυπτική μάθηση, την αυτοαξιολόγηση, την ανατροφοδότηση και τη διερεύνηση, καθώς και να καθοδηγεί και να εμπνυχώνει.

Όταν ερωτήθηκαν για το αν το ΕΥ υποστηρίζει τον εκπαιδευόμενο στην αλληλεπίδρασή του με αυτό, όπως αναφέρεται στο 5^ο ερευνητικό άξονα, εκτιμούν ότι δεν συμβαίνει αυτό.

Ειδικότερα αναφέρουν ότι:

- δεν εμπεριέχονται δραστηριότητες που να παροτρύνουν τον εκπαιδευόμενο να εκφράσει τις δικές του απόψεις για κάποιο ζήτημα.
- ο εκπαιδευόμενος δεν μπορεί να διατυπώσει τις τυχόν απορίες του,
- δεν δίνεται η ευκαιρία στον εκπαιδευόμενο να αλληλεπιδράσει ούτε με τους υπόλοιπους εκπαιδευόμενους ούτε με τον εκπαιδευτή του και αυτό έχει ως αποτέλεσμα ο εκπαιδευόμενος να μην εντάσσεται σε κάποια ομάδα, ούτε να μπορεί να εκφράσει τις απόψεις του.

Το ίδιο ακριβώς συνέβη όταν ρωτήθηκαν για τη δυνατότητα αναστοχασμού- αυτοαξιολόγησης του ΕΥ, που αναφέρονται στον 6^ο ερευνητικό άξονα. Ανέφεραν ότι:

- σε μικρό βαθμό υπάρχουν δραστηριότητες που ενθαρρύνουν την ανάπτυξη της αυτόνομης κριτικής σκέψης
- δεν υπάρχουν διάλογοι επικοινωνίας και η ανατροφοδότηση επιτυγχάνεται κατά την ολοκλήρωση της δραστηριότητας, σε περίπτωση λάθους απάντησης και
- κατά την χρήση των φορητών συσκευών και των δραστηριοτήτων που εμπλέκονται με αυτές, ο εκπαιδευόμενος μπορεί να συσχετίσει και να εφαρμόσει την νέα γνώση στη δική του πραγματικότητα.

Στον 7^ο ερευνητικό άξονα, που αναφέρεται η σχέση με τη σαφήνεια του σκοπού και των προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων του ΕΥ και οι τρεις αξιολογητές ανέφεραν ότι:

- ο εκπαιδευόμενος μπορεί να ελέγχει την πρόοδο του συγκρίνοντας τις γνώσεις που εξέλαβε με τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα της κάθε διδακτικής ενότητας

και

- ο εκπαιδευόμενος μπορεί να ενημερωθεί και για την πρόοδο του κατά την ολοκλήρωση της κάθε διδακτικής ενότητας.

Συνοψίζοντας, το ΕΥ, στο μεγαλύτερο βαθμό, διέπεται από τις αρχές και τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ, σύμφωνα με τον Mayer (2001).

5.1.1.2 2^ο Ερευνητικό Ερώτημα: Το εκπαιδευτικό υλικό έχει δημιουργηθεί σύμφωνα με τις αρχές της Πολυμεσικής Μάθησης:

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, οι ειδικοί αξιολογητές αποτίμησαν θετικά το ΕΥ και ως προς το 2ο ερευνητικό ερώτημα, ή τον 8^ο ερευνητικό άξονα, που διερευνούσε αν το συγκεκριμένο υλικό είχε δημιουργηθεί σύμφωνα με τις αρχές της Πολυμεσικής Μάθησης (Mayer, 2017).

Ειδικότερα, εκτιμούν ότι το ΕΥ διέπεται από:

- την Πολυμεσική αρχή, αφού υπάρχει συνδυασμός κειμένου και εικόνας, που έχει ως αποτέλεσμα ο εκπαιδευόμενος να κατακτήσει πιο εύκολα το γνωστικό αντικείμενο,
- την αρχή της Τροπικότητας, αφού στο ΕΥ υπάρχουν στοιχεία αφήγησης, περιγραφή, αφήγηση, μονόλογος κ.α.,
- την αρχή της Συνοχής, δεδομένου ότι στο ΕΥ δεν συμπεριλαμβάνονται πληροφορίες μη σχετικές με το γνωστικό αντικείμενο,
- την αρχή της Προσωποποίησης, αφού στο ΕΥ γίνεται χρήση φιλικής γλώσσας, δεύτερου προσώπου, υπάρχει ηχητική παρουσίαση του γνωστικού αντικειμένου σε ορισμένα σημεία και περιέχονται διαδραστικές δραστηριότητες που παρέχουν ανατροφοδότηση στον εκπαιδευόμενο,
- την αρχή της Φωνής, αφού σύμφωνα με τους αξιολογητές το ύφος της ηχητικής παρουσίασης του υλικού είναι φιλικό προς τους εκπαιδευομένους,
- την αρχή της Εικόνας, καθώς στο ΕΥ εμφανίζονται δύο φιλικοί χαρακτήρες (Avatar) που ενισχύουν τη διαδικασία μάθησης,
- την αρχή της Κατάτμησης, αφού στο ΕΥ γίνεται τμηματικά η παρουσίαση του γνωστικού αντικειμένου και δεν υπάρχουν μακροσκελή κείμενα για να μην

κουράζεται ο εκπαιδευόμενος,

- την αρχή της Σηματοδότησης, καθώς στο ΕΥ παρέχονται σαφείς οδηγίες στους εκπαιδευόμενους για την υλοποίηση των δραστηριοτήτων και υπάρχουν μερικά στοιχεία επισήμανσης και
- την αρχή της Προπαίδευσης, καθώς στο ΕΥ δεν υπάρχουν εισαγωγικές δραστηριότητες που βοηθούν στη μελέτη του γνωστικού αντικείμενου.

5.1.1.3 3^ο Ερευνητικό Ερώτημα: Ποια είναι τα δυνατά σημεία του εκπαιδευτικού υλικού και ποιες προτάσεις υπάρχουν ως προς τη βελτίωσή του;

Ως προς το 3ο ερευνητικό ερώτημα, ή τον 9^ο και 10^ο ερευνητικό άξονα, που διερευνούσε τα δυνατά σημεία του υλικού, αλλά και αν υπάρχουν προτάσεις ως προς τη βελτίωσή του, δήλωσαν τα εξής:

- ως δυνατά σημεία του ΕΥ αναφέρουν το φιλικό ύφος, την οργάνωση του Ε.Υ., τις σπάνιες πληροφορίες του γνωστικού αντικείμενου, τα οπτικοακουστικά μέσα, τις δραστηριότητες εμπέδωσης, τα εκπαιδευτικά βίντεο και την χρήση του φιλικού χαρακτήρα (Avatar),,
- ως προτάσεις βελτίωσης του ΕΥ ενδεικτικά αναφέρουν την αλληλεπίδραση των εκπαιδευομένων. Αυτή η πρόταση βελτίωσης έχει αναφερθεί, γιατί στο συγκεκριμένο ΕΥ δεν υπάρχουν πλατφόρμες επικοινωνίας (forum) ή δραστηριότητες που να προωθούν την αλληλεπίδραση με τον εκπαιδευτή ή τους άλλους εκπαιδευόμενους. Ενώ, ένας ειδικός δεν έχει να προτείνει κάποια αλλαγή.

Συνοψίζοντας, το ΕΥ περιέχει επιστημονική συνοχή, συμβάλλει στην απλή και κατανοητή παρουσίαση του γνωστικού αντικείμενου και είναι εύχρηστο. Επίσης, καθοδηγεί τον εκπαιδευόμενο στη μελέτη του, περιέχει τον σκοπό και τα προσδοκώμενα αποτελέσματα και έχει δημιουργηθεί σύμφωνα με τις αρχές της πολυμεσικής μάθησης. Το χωρο-ευαίσθητο παιχνίδι επαυξημένης πραγματικότητας είναι εύκολο και χρήσιμο ως εργαλείο μάθησης της τοπικής Ιστορίας. Όλα τα παραπάνω συμφωνούν με τον αρχικό σχεδιασμό του εκπαιδευτικού υλικού που στηρίχτηκε στις βασικές αρχές της ΕξΑΕ όπως

αναφέρονται από τον Holmberg (1995) ότι δηλαδή το εκπαιδευτικό υλικό θα πρέπει να καθοδηγεί τον εκπαιδευόμενο στη μελέτη του, να επεξηγεί δύσκολα σημεία, να διευκολύνει την ανακαλυπτική μάθηση, να παρέχει διάφορα είδη ασκήσεων και δραστηριοτήτων για συνεχή ανατροφοδότηση και διερεύνηση, να εμπνέει, να ενθαρρύνει, ενώ παράλληλα θα πρέπει να επιτρέπει την ελεύθερη επιλογή του τόπου, του χρόνου αλλά και του ρυθμού μελέτης. Από τα παραπάνω, συμπεραίνουμε ότι το Ε.Υ. έχει δημιουργηθεί ακολουθώντας τις αρχές της πολυμεσικής μάθησης του Mayer (2001) και μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να παρουσιάσει την τοπική Ιστορία με διάφορους τρόπους, με διασκεδαστικό τρόπο, δίνοντας κίνητρα για μάθηση και παρέχοντας καθοδήγηση και ανατροφοδότηση στον εκπαιδευόμενο.

5.1.2 Β' φάση: Αξιολόγηση του ΕΥ από τους τρεις εκπαιδευτικούς Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης

5.1.2.1 1^ο Ερευνητικό Ερώτημα: Κατά πόσο το εκπαιδευτικό υλικό κρίνεται κατάλληλο να αξιοποιηθεί στην εκπαιδευτική πράξη στο πλαίσιο της Τοπικής Ιστορίας;

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας που παρουσιάστηκαν στην προηγούμενη ενότητα, οι τρεις εκπαιδευτικοί Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης αξιολόγησαν στο σύνολό τους θετικά το εκπαιδευτικό υλικό αναφορικά με το 1^ο ερευνητικό ερώτημα που διερευνούσε το κατά πόσο το εκπαιδευτικό υλικό κρίνεται κατάλληλο να αξιοποιηθεί στην εκπαιδευτική πράξη στο πλαίσιο της τοπικής Ιστορίας.

Ειδικότερα δήλωσαν ότι:

- ο τρόπος παρουσίασης χαρακτηρίζεται ως ενδιαφέρον, βατός, έξυπνος λόγω την χρήση των φιλικών χαρακτήρων (Avatar) και θελκτικός.
- το ύφος γραφής του ΕΥ είναι φιλικό, κατανοητό και ξεκάθαρο χωρίς να περιέχει πολλές πληροφορίες που να μπερδεύει τον αναγνώστη,
- οι πληροφορίες που περιέχονται στο ΕΥ είναι επαρκείς και προέρχονται από πηγές που τεκμηριώνονται στην βιβλιογραφία του μαθήματος,
- το ΕΥ εξυπηρετεί σε μεγάλο βαθμό τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα που έχει θέσει ο εκπαιδευτικός σε κάθε ενότητα,
- οι ασκήσεις ανατροφοδότησης είναι αποτελεσματικές και συμβάλλουν στην εμπέδωση της νέας γνώσης. Καθώς αυτές παρέχονται μετά την παρουσίαση του γνωστικού

αντικειμένου, άρα λειτουργούν επαναληπτικά και

- θα μπορούσαν να εντάξουν το συγκεκριμένο ΕΥ στη διδασκαλία τους, κατά την διάρκεια της εκμάθησης της τοπικής Ιστορίας ή και να το συνδύαζαν με μία εκπαιδευτική εκδρομή στην αρχαία Λισσό.

Τα παραπάνω συμπεράσματα επιβεβαιώνουν ότι η σαφήνεια και η κατανοησιμότητα οφείλουν να διέπουν το εκπαιδευτικό υλικό (Σπανακά & Λιοναράκης, 2017). Κατά την Σκαράκη (2018) η οποία συμπέρανε ότι η χρήση των πολυμέσων (κείμενο, εικόνα, ήχος, βίντεο, γραφικά) όχι μόνο κινητοποιεί αλλά και βοηθάει πολύ στην κατανόηση και αλληλεπίδραση του μαθητή με το εκπαιδευτικό υλικό. Ακόμη, όπως υποστηρίζουν οι Αναστασιάδης & Σπαντιδάκης (2007) η κατάτμηση της ύλης συμβάλλει στην ορθή μελέτη του υλικού. Επίσης, επιβεβαιώνονται και από την έρευνα της Καπριδάκη (2019) η οποία συμπέρανε ότι υπήρχε ευκολία στη χρήση του Ε.Υ. αφού τα κουμπιά και εικονίδια του Ε.Υ. είναι σταθερά και εύκολα αναγνωρίσιμα και οι υπερσύνδεσμοι του Ε.Υ. οδηγούν στο αναμενόμενο περιεχόμενο.

5.1.2.2 2^ο Ερευνητικό Ερώτημα: Ποια είναι τα δυνατά σημεία του εκπαιδευτικού υλικού και ποιες προτάσεις υπάρχουν ως προς τη βελτίωσή του;

Επιπλέον, οι τρεις αξιολογητές αποτίμησαν στο σύνολό τους θετικά το εκπαιδευτικό υλικό αναφορικά με το 2^ο ερευνητικό ερώτημα που διερευνούσε τα δυνατά σημεία του υλικού, αλλά και αν υπάρχουν προτάσεις ως προς τη βελτίωσή του, δήλωσαν τα εξής:

- ως δυνατά σημεία του ΕΥ, εστίασαν στο ενδιαφέρον γνωστικό αντικείμενο, ότι είναι πλούσιο σε πληροφορίες, εικόνες και οπτικοακουστικά μέσα, τον διαχωρισμό ενοτήτων, ότι είναι κατανοητό στον μαθητή, ότι είναι διαδραστικό, έχει ωραία παρουσίαση, ενδιαφέροντα βίντεο, ότι ο τρόπος γραφής είναι κατανοητός και ότι είναι αρκετά δραστήριο,
- ως προτάσεις βελτίωσης του ΕΥ ανέφεραν ότι θα ήθελαν περισσότερες δραστηριότητες στο Ε.Υ. και στην εφαρμογή της πλοήγησης. Τέλος, υπάρχει και ένας αξιολογητής που δεν έχει να προσθέσει κάτι.

Συνοψίζοντας, το ΕΥ περιέχει επιστημονική συνοχή, συμβάλλει στην απλή και κατανοητή παρουσίαση του γνωστικού αντικειμένου και είναι εύχρηστο. Επίσης, καθοδηγεί τον

εκπαιδευόμενο στη μελέτη του, περιέχει τον σκοπό και τα προσδοκώμενα αποτελέσματα και έχει δημιουργηθεί σύμφωνα με τις αρχές της πολυμεσικής μάθησης. Το χωροευαίσθητο παιχνίδι επαυξημένης πραγματικότητας είναι εύκολο και χρήσιμο ως εργαλείο μάθησης της τοπικής Ιστορίας. Όλα τα παραπάνω συμφωνούν με τον αρχικό σχεδιασμό του εκπαιδευτικού υλικού που στηρίχτηκε στις βασικές αρχές της ΕξΑΕ όπως αναφέρονται από τον Holmberg (1995) ότι δηλαδή το εκπαιδευτικό υλικό θα πρέπει να καθοδηγεί τον εκπαιδευόμενο στη μελέτη του, να επεξηγεί δύσκολα σημεία, να διευκολύνει την ανακαλυπτική μάθηση, να παρέχει διάφορα είδη ασκήσεων και δραστηριοτήτων για συνεχή ανατροφοδότηση και διερεύνηση, να εμπυγχώνει, να ενθαρρύνει, ενώ παράλληλα θα πρέπει να επιτρέπει την ελεύθερη επιλογή του τόπου, του χρόνου αλλά και του ρυθμού μελέτης. Από τα παραπάνω, συμπεραίνουμε ότι το Ε.Υ. έχει δημιουργηθεί ακολουθώντας τις αρχές της πολυμεσικής μάθησης του Mayer (2001) και μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να παρουσιάσει την τοπική Ιστορία με διάφορους τρόπους, με διασκεδαστικό τρόπο, δίνοντας κίνητρα για μάθηση και παρέχοντας καθοδήγηση και ανατροφοδότηση στον εκπαιδευόμενο.

5.2 Συνεισφορά της εργασίας

Η παρούσα διπλωματική εργασία αποτελεί μία πρωτότυπη διδακτική πρόταση για τη διδασκαλία της τοπικής Ιστορίας. Η οποία επιτρέπει στους μαθητές να μάθουν την ιστορία της αρχαίας Λισσού με διασκεδαστικό τρόπο, πολυμεσικά και πολυμορφικά με τη μέθοδο της ΕξΑΕ, αξιοποιώντας παιδαγωγικά τις ΤΠΕ. Από την άλλη, επιτρέπει την περιήγηση στον αρχαιολογικό χώρο της αρχαίας Λισσού για εκμάθηση της ιστορίας βιωματικά με κινητές συσκευές παίζοντας το χωροευαίσθητο παιχνίδι επαυξημένης πραγματικότητας «Η Αρχαία Λισσός».

Μία ακόμη σημαντική συνεισφορά της διπλωματικής εργασίας είναι ότι μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να εμπλουτίσει την υπάρχουσα βιβλιογραφία προτείνοντας την ΕξΑΕ ως μεθοδολογία διδασκαλίας της τοπικής Ιστορίας στην Πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Μπορεί να αποτελέσει σημείο αναφοράς και άντλησης πληροφοριών για μελλοντικούς ερευνητές καθώς το θεωρητικό πλαίσιο περιλαμβάνει ορισμούς και έρευνες που

ενδεχομένως να εξυπηρετήσουν παρόμοιες έρευνες. Τέλος, η παρούσα έρευνα μπορεί να δώσει το έναυσμα ώστε να υιοθετηθεί η ΕξΑΕ ως μεθοδολογία διδασκαλίας στην Πρωτοβάθμια εκπαίδευση και σε άλλα γνωστικά αντικείμενα μετατρέποντας τη μαθησιακή διαδικασία σε μια συναρπαστική εμπειρία, ένα υπέροχο ταξίδι στη γνώση που θέτει στο επίκεντρο τον μαθητή.

5.3 Περιορισμοί της έρευνας

Όπως έχει προαναφερθεί στο 4ο κεφάλαιο της συγκεκριμένης έρευνας, στους περιορισμούς της μπορούμε να εντάξουμε τον μικρό αριθμό των συμμετεχόντων, καθώς δεν είναι αντιπροσωπευτικός του συνόλου του πληθυσμού των εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να μην μπορούν να γίνουν γενικεύσεις στον ευρύτερο πληθυσμό των εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης.

Ένας ακόμη περιορισμός της έρευνας είναι ότι το ΕΥ δεν αξιολογήθηκε από μαθητές δημοτικού, οι οποίοι είναι και το κοινό στο οποίο απευθύνεται και έτσι δεν μπορεί να κριθεί εάν είναι απολύτως αποτελεσματικό.

Επιπλέον, υπάρχει το ενδεχόμενο οι τρεις ειδικοί αξιολογητές, παρότι τα ερωτηματολόγια ήταν ανώνυμα, να ήταν υποκειμενικοί ως προς την αξιολόγηση του ΕΥ λόγω του ότι γνώριζαν προσωπικά την ερευνήτρια. Το ίδιο ισχύει και για τους τρεις εκπαιδευτικούς της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης.

5.4 Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα

Η βασική πρόταση για μελλοντική έρευνα είναι το συγκεκριμένο ΕΥ να εφαρμοστεί στην πράξη από εκπαιδευτικούς Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης στο πλαίσιο της τοπικής Ιστορίας, ως συμπληρωματικό υλικό ΕξΑΕ, το οποίο θα μελετηθεί από τους ίδιους τους μαθητές στο δικό τους χώρο και χρόνο, ή να συνδυαστεί με μία εκπαιδευτική εκδρομή στον χώρο της αρχαίας Λισσού καθώς το ΕΥ εμπεριέχει δραστηριότητες σε εφαρμογή επαυξημένης πραγματικότητας. Έτσι, ο εν λόγω εκπαιδευτικός-ερευνητής, χρησιμοποιώντας ως αφετηρία την εφαρμογή του ΕΥ στην πράξη, θα έχει τη δυνατότητα να διερευνήσει την αποτελεσματικότητά του, μέσα από την αποτίμηση της πληρότητας

περιεχομένου, του τρόπου παρουσίασης και της ευχρηστίας του από τους ίδιους τους μαθητές.

Μία ακόμη πρόταση για έρευνα είναι να διερευνηθεί εκ νέου με μεγαλύτερο αριθμό συμμετεχόντων το ΕΥ από ειδικούς της ΕξΑΕ αναφορικά με τα τρία ερευνητικά ερωτήματα της Α' φάσης ώστε να βελτιωθεί όσο το δυνατόν περισσότερο.

Αντίστοιχα, προτείνεται να εκπονηθεί εκ νέου έρευνα με μεγαλύτερο αριθμό συμμετεχόντων, οι οποίοι θα είναι εκπαιδευτικοί Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, με στόχο την βελτίωση του ΕΥ με βάση τα δύο ερευνητικά ερωτήματα της Β' φάσης.

Στο πλαίσιο αυτό τα αποτελέσματα θα μπορούσαν να βοηθήσουν τους εκπαιδευτικούς να υιοθετήσουν και να αναπτύξουν εκείνες τις διδακτικές προσεγγίσεις που απαιτούνται για να δημιουργηθεί ένα σχολικό κλίμα που θα διευκολύνει τη μάθηση προβαίνοντας σε διδακτικές παρεμβάσεις με υλικό ειδικά σχεδιασμένο με τη μέθοδο της ΕξΑΕ και την παιδαγωγική αξιοποίηση των ΤΠΕ.

Το θεωρητικό μέρος μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως σημείο αναφοράς από μελλοντικούς ερευνητές σε θέματα ΕξΑΕ, Τ.Π.Ε, διδασκαλίας της τοπικής Ιστορίας, ανεστραμμένης τάξης, QR κωδικών και ψηφιακής αφήγησης αφού περιλαμβάνει ορισμούς και έρευνες που έχουν διεξαχθεί. Άρα η παρούσα εργασία μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να εμπλουτίσει την υπάρχουσα βιβλιογραφία.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

Ελληνόγλωσσες

- Αναστασιάδης, Π. (2005). Νέες Τεχνολογίες και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση στην υπηρεσία της Δια Βίου Μάθησης: Προς μια νέα «Κοινωνική Συμφωνία» για την άρση των συνεπειών του Ψηφιακού Δυϊσμού». Στο Α. Λιοναράκης (Επιμ) *Πρακτικά 3ου Διεθνούς Συνεδρίου Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης Παιδαγωγικές και Τεχνολογικές Εφαρμογές, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Ελληνικό Δίκτυο Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης. 11 -13 Νοεμβρίου 2005*. Πάτρα.
- Αναστασιάδης, Π. & Σπαντιδάκης, Γ. (2007). Ζητήματα Σχεδιασμού Εκπαιδευτικού Υλικού σε Υπερμεσικά Περιβάλλοντα Μάθησης με έμφαση στην ανάπτυξη μεταγνωστικών δεξιοτήτων. Στο Α. Λιοναράκης (επιμ.) *Πρακτικά του 4ου Διεθνούς Συνεδρίου Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Ελληνικό Δίκτυο Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης. 23-25 Νοεμβρίου 2007*. Αθήνα.
- Αναστασιάδης, Π. (2008). Ζητήματα παιδαγωγικού σχεδιασμού για τη Διδακτική Αξιοποίηση της Διαδραστικής Τηλεδιάσκεψης σε Περιβάλλον Μικτής-Πολυμορφικής Μάθησης. Στο Π. Αναστασιάδης (Επιμ.). *Η Τηλεδιάσκεψη στην υπηρεσία της Δια Βίου Μάθησης και της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης* (σελ. 17-91). Αθήνα: Gutenberg.
- Αναστασιάδης Π., Σπαντιδάκης Γ. (2013). Διαδικτυακά Περιβάλλοντα για τους μαθητές της Ελληνόγλωσσας Εκπαίδευσης στη Διασπορά: Βασικές αρχές σχεδιασμού. Στο Α.Λιοναράκης (Επιμ) *Πρακτικά του 5ου Διεθνούς Συνεδρίου Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Ελληνικό Δίκτυο Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης*. Αθήνα Νοέμβριος 2013.
- Αναστασιάδης, Π. (2014). Η έρευνα για την ΕξΑΕ με τη χρήση των ΤΠΕ (e-learning) στο Ελληνικό Τυπικό Εκπαιδευτικό Σύστημα. Ανασκόπηση και προοπτικές για την Πρωτοβάθμια, Δευτεροβάθμια και Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. *Open Education - The Journal for Open and Distance Education and Educational Technology* Volume 10, Number 1, 2014, Section One.
- Αναστασιάδης Π., (2017). «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2000-2015»: Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση με την χρήση των ΤΠΕ στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Μια αποτίμηση της ερευνητικής συνεισφοράς. *Open Education - The Journal for Open and Distance Education and Educational Technology* Special Edition two “school distance

education” Volume 13, Number 1

Αναστασιάδης, Π. Σ., & Κωτσίδης, Κ. Μ. (2017). Παιδαγωγικός Σχεδιασμός και Υλοποίηση Εξ αποστάσεως προγράμματος επιμόρφωσης εκπαιδευτικών: Η Αξιοποίηση του web 2.0 στο Σύγχρονο Σχολείο» με έμφαση στη συνεργασία και την δημιουργικότητα. *Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*, 9(1A), 116-137.

Αναστασιάδης, Π. (Επιμ.) (2018). ΤΠΕ και Συνεργατική Δημιουργικότητα στο Σύγχρονο Σχολείο. Ρέθυμνο: Εκδόσεις Πανεπιστήμιο Κρήτης, Π.Τ.Δ.Ε - Ε.Δ.Ι.Β.Ε.Α.
Αναστασιάδης Π., (2020). Η Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση στην εποχή του Κορωνοϊού COVID-19: το παράδειγμα της Ελλάδας και η πρόκληση της μετάβασης στο «Ανοικτό Σχολείο της Διερευνητικής Μάθησης, της Συνεργατικής Δημιουργικότητας και της Κοινωνικής Αλληλεγγύης». *Open Education - The Journal for Open and Distance Education and Educational Technology* Volume 16, Number 2

Αναστασιάδης, Π. (2020). Η Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση στην εποχή του Κορωνοϊού COVID-19: το παράδειγμα της Ελλάδας και η πρόκληση της μετάβασης στο «Ανοικτό Σχολείο της Διερευνητικής Μάθησης, της Συνεργατικής Δημιουργικότητας και της Κοινωνικής Αλληλεγγύης». *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 16(2), 20-48. doi:

<https://doi.org/10.12681/jode.25506>

Αποστολίδου, Α. & Hartofylaka, Α.Μ. (2017). Προσαρμογή εκπαιδευτικού υλικού για ενήλικες πρόσφυγες: βασικά ζητήματα σχεδιασμού & ανάπτυξης υλικού. *Πρακτικά του 9ου Διεθνούς Συνεδρίου Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης*,

Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Ελληνικό Δίκτυο Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης, 23-26 Νοεμβρίου 2017 (σσ. 305-312). doi: <http://dx.doi.org/10.12681>

Βάμβουκας, Μ. (1998). Εισαγωγή στην Ψυχοπαιδαγωγική Έρευνα και Μεθοδολογία. Αθήνα: Γρηγόρης.

Βάμβουκας, Μ. (2002). *Εισαγωγή στην ψυχοπαιδαγωγική έρευνα και μεθοδολογία*. Αθήνα: Γρηγόρης.

Βασάλα, Π. (2005). Εξ Αποστάσεως Σχολική Εκπαίδευση. Στο: Α. Λιοναράκης (Επιμ.). *Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση. Παιδαγωγικές και*

Τεχνολογικές Εφαρμογές.

- Βασιλάκης, Α. (2000). *Οι 147 πόλεις της αρχαίας Κρήτης ιστορία, μυθολογία, αρχαιολογία, εικόνες*. Ηράκλειο: Καίρατος, 2000.
- Γκιόσος, Ι. & Κουτσούμπα, Μ. (2004). Θεωρητικές προσεγγίσεις στο σχεδιασμό και την ανάπτυξη εκπαιδευτικού υλικού στην ΑεξΑΕ. Στο Λιοναράκης Α. (επιμ.), *Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση. Παιδαγωγικές και Τεχνολογικές Εφαρμογές, Τόμος Δ*, (σσ. 39-52). Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Γκελαμέρης, (2015). Πώς οι νέες Διαδικτυακές Τεχνολογίες διαμορφώνουν την Ανοικτή και εξ αποστάσεως Εκπαίδευση στο άμεσο μέλλον. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 11(1), 51-71. doi: <https://doi.org/10.12681/jode.9820>
- Ίσαρη, Φ. & Πουρκός, Μ. (2015). *Ποιοτική Μεθοδολογία Έρευνας Εφαρμογές στην Ψυχολογία και στην Εκπαίδευση*. Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα. Ανακτήθηκε 30 Μαρτίου, 2021, από: <https://repository.kallipos.gr/handle/11419/5818>
- Καβακλή, Β. & Μπακογιάννη, Σ. (2002). Αξιολόγηση Ευχρηστίας Δικτυακών Τόπων Μουσείων: Αποτελέσματα Έρευνας στους Φοιτητές του ΤΠΤΕ, Πρακτικά Επιστημονικής Δημερίδας του ΤΠΤΕ, «Μουσείο, Επικοινωνία και Νέες Τεχνολογίες», Μυτιλήνη. Π. Τ. Ε.. στο Μουσείο, *Επικοινωνία και νέες Τεχνολογίες, Πρώτο διεθνές συνέδριο Μουσειολογίας, Μυτιλήνη, 31 Μαΐου–2 Ιουνίου 2002* (σσ. 141-153). Ανακτήθηκε 31 Μαρτίου, 2021, από: <http://www.makebelieve.gr>
- Κακουλάκης, Κ. & Παναγιωτακόπουλος, Χ. & Κουστουράκη, Γ. (2019). Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού για διαδικτυακή ασύγχρονη επιμόρφωση εκπαιδευτικών στο πεδίο «Εισαγωγή στη Διαφοροποιημένη Διδασκαλία». *Πρακτικά του 10ου Διεθνούς Συνεδρίου Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Ελληνικό Δίκτυο Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης, 22-24 Νοεμβρίου 2019* (σσ. 164-177). doi: <http://dx.doi.org/10.12681/icodl.2335>
- Καμπύλης, Ν. (2017). Εφαρμογή και αξιολόγηση του μαθήματος με τίτλο «Μαθαίνω

πως να μαθαίνω να αθλούμαι» που υλοποιήθηκε με τη μέθοδο της εξ αποστάσεως διδασκαλίας στο πλαίσιο ενός ομίλου αριστείας στο Πρότυπο Πειραματικό Γυμνάσιο Πατρών. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 13(1), 38-53. doi: <https://doi.org/10.12681/jode.13911>

Καπριδάκη, Μ. (2019). Σχεδιασμός, ανάπτυξη και αποτίμηση συμπληρωματικού εκπαιδευτικού υλικού με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ στην τοπική Ιστορία της ΣΤ΄ τάξης με θέμα: «Μάχη της Κρήτης. Αντίσταση και αντίποινα». Πανεπιστήμιο Κρήτης. Παιδαγωγικό τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης (μεταπτυχιακή εργασία). https://edivea.a2hosted.com/repo/sites/default/files/webform/ypoboli_diplomatikis_ergasia_s/65/_kapridaki_maria.pdf

Κατσαντώνη, Ε. Α. (2017). Σχεδιασμός και Ανάπτυξη Διαδραστικού Διαθεματικού Εκπαιδευτικού Ψηφιακού Υλικού “Κατοχή & Εμφύλιος” για τη διδασκαλία της Ιστορίας Στ΄ Δημοτικού. *Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*, 9(3Α), 52-65.

Κελπανίδης, Μ. (1999). Μεθοδολογία της Παιδαγωγικής Έρευνας με Στοιχεία Στατιστικής. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Κώδικας.

Κόκκος, Α. (2005), *Εκπαίδευση Ενηλίκων: Ανιχνεύοντας το πεδίο*, Αθήνα: Μεταίχιμο.

Κολιάδης, Ε. (1997). *Θεωρίες μάθησης και εκπαιδευτική πράξη: Συμπεριφοριστικές θεωρίες*. Αθήνα: Αυτοέκδοση.

Κολιόπουλος, Ι. & Μιχαηλίδης, Ι. & Καλλιανιώτης, Α. & Μανάογλου, Χ. (2015). *Ιστορία του νεότερου και σύγχρονου κόσμου. Βιβλίο δασκάλου*. Αθήνα: ΥΠ.Π.Ε.Θ./

I.T.Y.E.-ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.

Κουτσούμπα, Μ. (2014). «Χορεύοντας τις γνωστικές δεξιότητες»: Ανάπτυξη γνωστικών δεξιοτήτων μέσα από τη διδασκαλία του χορού. Στο Α. Λιοναράκης (Επιμ.), *Καινοτόμες διδακτικές τεχνικές-Γραπτός επιστημονικός λόγος* (σσ. 105-119). Αθήνα: Ελληνικό Δίκτυο Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης (ΕΔΑΕ). Ανακτήθηκε 4 Μαρτίου, 2021, από:

<http://www.slideshare.net/antonislionarakis/ss-40580123>

- Κουτσούμπα, Μ. (2016). Χορευτικός, κριτικός και πολιτισμικός γραμματισμός μέσα από το παράδειγμα της διδασκαλίας του ποντιακού χορού. Στο Μουσική- Χορός- Ενδυμασία, *Πρακτικά 1ου Επιστημονικού Συμποσίου Ποντιακού Πολιτισμού* (σσ. 283-304). Αθήνα: Πρωτοβάθμια Ποντιακά Σωματεία Λεκανοπεδίου Αττικής.
- Λιοναράκης, Α. (2001). Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση και διαδικασίες μάθησης. *Απόψεις και Προβληματισμοί για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*.
- Λιοναράκης, Α. (2001α). Ανοικτή και εξ αποστάσεως πολυμορφική εκπαίδευση. Προβληματισμοί για μια ποιοτική προσέγγιση σχεδιασμού εκπαιδευτικού Ε.Α.Π. υλικού. Στο Α. Λιοναράκης (Επιμ.), *Απόψεις και Προβληματισμοί για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση* (σσ. 33-77). Αθήνα: Προπομπός.
- Λιοναράκης, Α. (2005). Ανοικτά Πανεπιστήμια και εξ Αποστάσεως Πανεπιστήμια στην Ευρώπη. Δύο διαφορετικές εκπαιδευτικές θεωρήσεις σε αναζήτηση ταυτότητας. *Συγκριτική και Διεθνής Εκπαιδευτική Επιθεώρηση της Ελληνικής Εταιρείας Συγκριτικής Εκπαίδευσης, Τεύχος 5ο*, 91 – 115. Αθήνα ISSN 1109-8678.
- Λιοναράκης, Α. (2006). Η θεωρία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και η πολυπλοκότητα της πολυμορφικής της διάστασης. Στο Α. Λιοναράκης (Επιμ.). *Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης-Στοιχεία θεωρίας και πράξης*.
- Μανούσου, Ε. (2008). Προδιαγραφές παιδαγωγικού πλαισίου για την εφαρμογή πολυμορφικής, συμπληρωματικής εξ αποστάσεως περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, σε μαθητές πρωτοβάθμιας, ολιγοθέσιων και απομακρυσμένων σχολείων της Ελλάδας. Διδακτορική Διατριβή, ΕΑΠ. doi: <http://hdl.handle.net/10442/hedi/15961>
- Μανούσου, Ε. (2009). Σχεδιασμός και Δημιουργία Παιδαγωγικού Υλικού για εξ αποστάσεως εκπαίδευση και Διαδραστικές Τηλεδιασκέψεις. Στο Π. Πολίτης (Επιμ.), *Ένταξη και χρήση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία*. Βόλος. Ανακτήθηκε 31 Μαρτίου, 2021, από: <http://www.etpe.gr>

- Μανούσου, Ε. & Κοντογεωργάκου, Β. & Γεωργιάδη, Ε. & Κόκκαλη, Α. (2017). Παιδαγωγικό υλικό στην σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Μελέτη Περίπτωσης: το εξ αποστάσεως εκπαιδευτικό Κέντρο της Βικτώρια στην Αυστραλία. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 13(1), 5-25. doi:<https://doi.org/10.12681/jode.13912>
- Ματραλής, Χ. (1999). Εκπαίδευση από απόσταση. Στο Δ. Βεργίδης, Α. Λιοναράκης, Α. Λυκουργιώτης, Β. Μακράκης, Χ. Ματραλής (Επιμ.), *Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση*. Πάτρα, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Μαυροειδής, Η. & Γκίοςος, Ι. & Κουτσούμπα, Μ. (2014). Επισκόπηση θεωρητικών εννοιών στην εκπαίδευση από απόσταση. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 10 (1), 88-100. doi: <http://dx.Doi.org/10.12681/jode.9814>
- Μίμινου, Α. & Σπανάκα, Α. (2013). Σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση: Καταγραφή και συζήτηση μίας βιβλιογραφικής επισκόπησης. Στο Α. Λιοναράκης. (Επίμ.), *7ο Συνέδριο για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση. Μεθοδολογίες Μάθησης. 8-10 Νοεμβρίου 2013* (σσ. 8-90). Αθήνα: ΕΑΠ. doi: <http://dx.Doi.org/10.12681/icodl.580>
- Μουζάκης, Χ. (2006). Η εξ'αποστάσεως εκπαίδευση στην εκπαίδευση ενηλίκων- Παραδείγματα και περιπτώσεις εφαρμογής. *Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων, Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων*. doi: <https://www.openbook.gr/ex-apostasews-ekpaideysi-stin-ekpaideysi-enilikwn>
- Μποντίλα, Μ. (2010). Σύγχρονες Μεθοδολογικές προσεγγίσεις στην εκπαιδευτική έρευνα: τεκμήρια ζωής. *Παιδαγωγική Επιθεώρηση*, 49, 23-36. Ανακτήθηκε 31 Μαΐου, 2020, από: <https://ojs.lib.uom.gr/index.php/paidagogiki/article/view/7014/7043>
- Μποτέλη, Σ. (2021). *Παραγωγή και Σύνθεση*. Ανακτήθηκε 3 Μαρτίου, 2021, από: http://proteas.greek-language.gr/files/document/arxeia/boteli_

- Μυρογιάννη Ε. (2002), *10 μικροί διάλογοι για ένα μουσείο*. Αθήνα: Καλειδοσκόπιο
- Μυσερλή, Ρ. (2015). Η αξιοποίηση των ΤΠΕ στο δημοτικό σχολείο: Από τις θεωρίες μάθησης στις σύγχρονες εκπαιδευτικές εφαρμογές. *Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*, 8(2Α).
- Νέο Πρόγραμμα Σπουδών, (2011). *Πρόγραμμα Σπουδών για τη Διδασκαλία της Νεοελληνικής Γλώσσας & της Λογοτεχνίας στο Γυμνάσιο*. Αθήνα. Ανακτήθηκε 3 Μαρτίου, 2021, από: [Νέο Πρόγραμμα Σπουδών για το Γυμνάσιο](#)
- Νιανιούρης, Α. & Καλογιαννάκης, Μ. (2020). Δημιουργία Πολυμορφικού Εκπαιδευτικού Περιβάλλοντος με τη μέθοδο της ΕξΑΕ στην ενότητα «Ερευνώ και Ανακαλύπτω» της Στ'τάξης: «Αναπνευστικό σύστημα». *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 16(1), 145-175. doi:
<https://doi.org/10.12681/jode.22858>
- Ξαφάκος, Ε. Γ. (2011). *Η επίδραση της μετασχηματιστικής ηγεσίας στη δημιουργία καινοτομικού σχολικού κλίματος και τις στάσεις απέναντι στην εκπαιδευτική έρευνα: απόψεις των εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης* (Διδακτορική Διατριβή).
- Παπαναστασίου, Κ. Ε. & Παπαναστασίου, Κ. (2014). *Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας*. Λευκωσία: Ε. Κ. Παπαναστασίου, Λία Μυράλη.
- Παπανδρέου, Χ. (2017). Μετασχηματισμός κειμένου και παραγωγή επικαιροποιημένου εκπαιδευτικού υλικού για εξΑΕ μέσα από διαδικασίες συνεργασίας, αλληλεπίδρασης & συνδημιουργίας. Μελέτη περίπτωσης ομάδας φοιτητών της Θ.Ε. ΕΠΑ65 του Α.Π.ΚΥ. (Ακαδ. Έτος 2016-2017). *Πρακτικά του 9ου Διεθνούς Συνεδρίου Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Ελληνικό Δίκτυο Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης*, 23-26 Νοεμβρίου 2017 (σσ. 73-81). doi:
<http://dx.doi.org/10.12681/icodl.1038>
- Παρασκευόπουλος, Ι.Ν. (1993). *Μεθοδολογία Επιστημονικής Έρευνας* (τόμος Β'). Αθήνα
- Ραλλιάς, Δ., & Αναστασιάδης, Π. (2015). Δημιουργία διαδραστικού εκπαιδευτικού

υλικού με την μέθοδο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. *Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*, 8(3Α).

- Ροπόκης, Α. (2011). Σχεδιασμός και ανάπτυξη καινοτόμου εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού βασισμένο στο 4MAT Model της Mc Carthy και σύγκρισή του με εξ αποστάσεως εκπαιδευτικό υλικό στο Ε.Α.Π.. Μια εφαρμογή με θέμα τον εμβολιασμό των ποωδών λαχανικών. Πρακτικά του 6ου Διεθνούς Συνεδρίου για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση, 4-6 Νοεμβρίου 2011 (σσ. 50-57). doi: <http://dx.doi.org/10.12681/icodl.701>
- Ρούκστουλ, Σ. & Καλογιαννάκης, Μ. (2019). Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση διαδικτυακού περιβάλλοντος επιμόρφωσης εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, με θέμα: Ενσυνειδητότητα για εκπαιδευτικούς. *Πρακτικά του 10ου Διεθνούς Συνεδρίου Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Ελληνικό Δίκτυο Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης, 22-24 Νοεμβρίου 2019* (σσ. 82-90). doi:<http://dx.doi.org/10.12681/icodl.2291>
- Σκαράκη, Ι. (2018) Σχεδιασμός και εφαρμογή εκπαιδευτικού λογισμικού για την καλλιέργεια της κριτικής ιστορικής σκέψης. *Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*, 10, 90-103.
- Σκαράκη, Ι. (2019). Σχεδιασμός και εφαρμογή εκπαιδευτικού λογισμικού για την καλλιέργεια της κριτικής ιστορικής σκέψης. *Πρακτικά του 10ου Διεθνούς Συνεδρίου Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Ελληνικό Δίκτυο Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης, 22-24 Νοεμβρίου 2019* (σσ. 90-103). doi: <http://dx.doi.org/10.12681/icodl.2289>
- Σουβατζόγλου, Δ. (2009). Σχεδιασμός και ανάπτυξη εκπαιδευτικού υλικού για εξ αποστάσεως επιμόρφωση βάσει του μοντέλου Gagné. *Πρακτικά του 5ου Διεθνούς Συνεδρίου Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Ελληνικό Δίκτυο Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης* (σσ. 222-237). Αθήνα: Ε.Δ.Α.Ε.
- Σοφός, Α. & Κώστας, Α. & Παράσχου, Β. (2015). *Online εξ αποστάσεως εκπαίδευση.*

Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Ανακτήθηκε 4 Μαρτίου, 2021, από: <http://hdl.handle.net/11419/182>

Σπανακά, & Λιοναράκης (2017). Οι Επτά Αρχές Δημιουργίας Εκπαιδευτικού Υλικού. *Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*, 9(6B), 121-123. doi:

<https://eproceedings.epublishing.ekt.gr/index.php/openedu/article/view/1363/1>

Σπανακάς, Σ. (1987). *Η Κρήτη: τουρισμός, ιστορία, αρχαιολογία*. Β' Τόμος. Ηράκλειο: Β. Α. Σφακιανιάκης

Σπανακάς, Γ. (1991). *Πόλεις και χωριά της Κρήτης στο πέρασμα των αιώνων: (μητρών των οικισμών)*. Ηράκλειο: Γ. Δετοράκης

Σταυγιαννουδάκης, Σ. & Καλογιαννάκης, Μ. (2019). Σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση: μελέτη περίπτωσης με το σχεδιασμό, την ανάπτυξη και αρχική αποτίμηση του εκπαιδευτικού υλικού για τη διδασκαλία της ενότητας της κινηματικής στη Φυσική της Α' Λυκείου. *Πρακτικά του 10ου Διεθνούς Συνεδρίου Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Ελληνικό Δίκτυο Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης*, 22-24 Νοεμβρίου 2019 (σσ. 44-57). doi: <http://dx.doi.org/10.12681/icodl.2178>

Συντιχάκη, Α. & Φούντζουλας, Γ. & Μανούσου, Ε. & Κουτσούμπα, Μ. (2019). Δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού ασύγχρονης εξ αποστάσεως πολυμορφικής εκπαίδευσης για τη διδασκαλία ελληνικού παραδοσιακού χορού σε αρχάριους ενήλικες. *Πρακτικά του 10ου Διεθνούς Συνεδρίου Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Ελληνικό Δίκτυο Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης*, 22-24 Νοεμβρίου 2019 (σσ. 214-226). doi: <http://dx.doi.org/10.12681/icodl.2341>

Τζανή, Μ. & Κεχαγιάς, Χ. (2005). Σημειώσεις για το μάθημα: «Μεθοδολογία Έρευνας Κοινωνικών Επιστημών». Αθήνα: Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης. Ανακτήθηκε 31 Μαρτίου, 2021, από: <http://benl.primedu.uoa.gr/database1/method.pdf>

Τριλιανός, Θ. (2003). *Μεθοδολογία της σύγχρονης Διδασκαλίας: Καινοτόμες επιστημονικές προσεγγίσεις στη διδακτική πράξη*. Αθήνα.

Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού (2012). *Λισός Σελίνου*. Συντάκτης: Κατερίνα Τζανακάκη, Αρχαιολόγος, από: http://odysseus.culture.gr/h/3/gh351.jsp?obj_id=15822

Φίλιας, Β.(επιμ.). (2003). Εισαγωγή στη μεθοδολογία και τις τεχνικές της κοινωνικής έρευνας (2η έκδ.). Αθήνα: Gutenberg

Χαλκιαδάκης, Ε. (2022). *Διεπιστημονικές διαστάσεις και προσεγγίσεις της ιστορία. Ενδεικτικά παραδείγματα στη διδακτική πράξη και στην έρευνα*. Αθήνα: Ηρόδοτος.

Χατζηδάκη, Α. & Σπαντιδάκης Γ. & Αναστασιάδης, Π. (2014). *Ελληνόγλωσση εκπαίδευση και ηλεκτρονική μάθηση στη διασπορά. Σχεδιασμός και ανάπτυξη ενός Διαδικτυακού Μαθησιακού Περιβάλλοντος*. Ρέθυμνο: Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ.

Ξενόγλωσσες

ADEC Guiding Principles for Distance Learning and Teaching, (1999). *American Distance Education Consortium*.

Biesta, G. (2007). Bridging the gap between educational research and educational practice: the need for critical distance, *Educational Research and Evaluation*, 13, 295- 301.

Daniels, H. (2005). *An Introduction to Vygotsky*, USA, Routledge.

Der Neue Pauly, (2006). *Lisos, Lissos*, Stuttgart: Sonnabend, Holger.

Eraut, M. (1995). *Group work with Computers in British Primary Schools*, Journal of Educational Computing Research, Vol. 13, pp. 61-87.

Hillage, J., Pearson, R., Anderson, A. & Tampkin, P. (1998). *Excellence in research on schools*. London: Department for Education and Employment.

Holmberg B. (1986). *Growth and structure of distance education*, Croom Helm.

Holmberg, B. (1995). *Theory and Practice of Distance Education*. London: Routledge.

Howard, K. & Sharp, J. (2001). Η επιστημονική μελέτη. Οδηγός Σχεδιασμού και Διαχείρισης Πανεπιστημιακών Ερευνητικών Εργασιών. Νταλάκου, Π. (μτφ.). Σοφούλη, Κ. Μ. (πρόλογος – επιμέλεια). Αθήνα: Gutenberg.

- Jagiellonian University Press, (2016). *Cyprus, Crete and the Aegean Islands in antiquity*, Kraków
- Keegan, D. (1988). On defining distance education. In D. Sewart, D. Keegan, & B. Holmberg (Eds.), *Distance education: International perspectives* (pp. 6 -33). New York: Routledge
- Kirsh, D. (2004). *Metacognition, Distributed Cognition and Visual Design* στο P.Gardinfors & P. Johansson (2005), *Cognition, Education and Communication Technology*, USA, Routledge.
- Lim, C. & Tay, Y. (2003). *Information and communication technologies (ICT) in an Elementary school: Students' engagement in higher-order thinking*, *Journal of Educational Multimedia and Hypermedia*, Vol. 12, No 4, pp. 425–451.
- Mayer, R. E. (2001). *Multimedia Learning. The Psychology of Learning and Motivation. Vol. 41*, pp. 85- 139.
- Mayer, R. E. (2017). *Using multimedia for e-learning. Journal of Computer Assisted Learning* 33 (5), 403-423. doi: <https://doi.org/10.1111/jcal.12197>
- McGaw, B. (1996), στο S. Hegarty (επιμ.), *The Role of Research in Mature Education Systems*, *Proceedings of the NFER International Jubilee Conference*, December 1996, Windsor UK.
- Miettinen, R. (1998). *Object construction and networks in research work: the case of research on cellulose-degrading enzymes*, *Social Studies of Science*, Vol. 29, pp. 423–463 στο Lim, C. & Hang, D. (2003). *An activity theory approach to research of ICT integration in Singapore schools*, *Computer In Education*, Vol. 41, pp. 49-63.
- Moore, M. G. (1973). *Toward a theory of independent learning and teaching. The Journal of Higher Education*, 44(9), 661-679.
- Mouly, G. (1978). *Educational Research: The Art and Science of Investigation*. Boston: Allyn and Bacon.
- Myers, J.W., Myers, E.E., Cadogan, G., Gifford, J.A., Alexiou, S. (1992). *The aerial atlas*

Αικατερίνη Βεργεράκη «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση διαδραστικού εκπαιδευτικού υλικού με τη μέθοδο της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης για τη διδασκαλία τοπικής ιστορίας σε μαθητές για την Αρχαία Λισσό»

of ancient Crete. Berkeley : University of California Press.

Nardi, B. (1996). *Context and Consciousness, Activity Theory and Human computer Interaction*, Cambridge University Press.

Nielsen, J. & Molich, R. (1990). Heuristic evaluation of user interfaces. In *Proceedings of the SIGCHI conference on Human factors in computing systems* (pp. 249-256).

OECD. (2002). *Frascati Manual: Proposed Standard Practice for Surveys on Research and Experimental Development*. OECD: Paris.

Papadimitriou, S., & Sofos, A. (2019). Πρόγραμμα εξ αποστάσεως επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπ/σης «Ψηφιακός Γραμματισμός στα Οπτικοακουστικά Μέσα σε Διαδικτυακά Περιβάλλοντα Μάθησης»: Αποτελέσματα και Προτάσεις από την Πιλοτική Εφαρμογή. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 15(1), 73-91.

doi:<https://doi.org/10.12681/jode.19773>

Pashley, R. (1989). *Travels in Crete*. Athens: Dion. N. Karavias Reprints

Patton, M. Q. (1990). *Qualitative evaluation and research methods*. SAGE Publications, inc.

Perraton, H. (1988). *A theory for distance education. Distance education: International perspectives*. New York: Routledge.

Peters, O. (1998). *Learning and Teaching in Distance Education. Pedagogical Analyses and Interpretations in an International Perspective*. London: Kogan Page. doi: <http://www.c3l.uni-oldenburg.de/cde/found/peters98.htm>

Colin Robson (2007). *How to Do a Research Project: A Guide for Undergraduate Students*, *Qualitative Research in Psychology*, 4:4, 349.

doi: [10.1080/14780880701533319](https://doi.org/10.1080/14780880701533319)

Stenhouse, L. (1981) What counts as research?, *British Journal of Educational Studies*, 29(2), 103–114.

Tomlinson, C. (2005). How to differentiate instruction in mixed-ability classrooms (2ed

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΡΗΤΗΣ
UNIVERSITY
OF CRETE

Αικατερίνη Βεργεράκη «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση διαδραστικού εκπαιδευτικού υλικού με τη μέθοδο της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης για τη διδασκαλία τοπικής ιστορίας σε μαθητές για την Αρχαία Λισσό»

ed.). NJ: Pearson, Merrill Prentice Hall.

Verma, G. K., & Mallick, K. (2004). *Εκπαιδευτική Έρευνα, Θεωρητικές Προσεγγίσεις και Τεχνικές*. Α. Παπασταμάτης (επιμ.), μτφρ. Έ. Γρίβα. Αθήνα: Τυπωθήτω.

Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press. doi:

<http://ouleft.org/wpcontent/uploads/Vygotsky-Mind-in-Society.pdf>

Παράρτημα Α: «Ερωτηματολόγιο αποτίμησης εκπαιδευτικού υλικού από ειδικούς της ΕξΑΕ»

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Επιστήμες της Αγωγής - Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση με την χρήση των ΤΠΕ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΡΗΤΗΣ
UNIVERSITY
OF CRETE

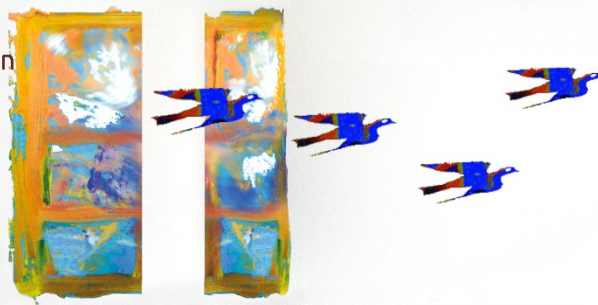
Αικατερίνη Βεργεράκη «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση διαδραστικού εκπαιδευτικού υλικού με τη μέθοδο της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης για τη διδασκαλία τοπικής ιστορίας σε μαθητές για την Αρχαία Λισσό»

(e-Learning)».

UNIVERSITY OF CRETE
Department of Primary Education

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
Παιδαγωγικό Τμήμα Δ.Ε.

E-Learning Lab

E.ΔΙ.Β.Ε.Α
www.edivea.org

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΠΡΟΗΓΜΕΝΩΝ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΣΤΗ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ ΚΑΙ ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

«Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση διαδραστικού εκπαιδευτικού υλικού με τη μέθοδο της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης για τη διδασκαλία τοπικής ιστορίας σε μαθητές για την Αρχαία Λισσό»

Επιβλέπων: Κωτσίδης Κωνσταντίνος

Υπεύθυνος Έρευνας: «Βεργεράκη Αικατερίνη»

Οδηγίες

Το παρόν ερωτηματολόγιο αποτελεί μια προσπάθεια διερεύνησης των απόψεών σας σχετικά με το Εκπαιδευτικό Υλικό (Ε.Υ.) που μελετήσατε.

Ο σκοπός του ερωτηματολογίου είναι διττός. Σκοπός του είναι να διερευνήσει εάν το εκπαιδευτικό υλικό δύναται ή όχι να αξιοποιηθεί στην εκπαιδευτική πράξη στα πλαίσια της τοπικής Ιστορίας, καθώς και να προσδιοριστούν τα θετικά στοιχεία αλλά και τα στοιχεία προς βελτίωσή του. Προκειμένου να διασφαλιστεί η αξιοπιστία και η εγκυρότητα των συμπερασμάτων που θα προκύψουν από την παρούσα έρευνα, είναι αναγκαία η αντικειμενική προσέγγιση των ερωτήσεων.

Κατά την επεξεργασία των δεδομένων του ερωτηματολογίου, το οποίο προορίζεται αποκλειστικά για ερευνητική χρήση, θα είναι σεβαστό το απόρρητο των απαντήσεών σας. Τα αποτελέσματα της έρευνας θα σας κοινοποιηθούν αμέσως μετά το τέλος της στατιστικής επεξεργασίας.

Ο Υπεύθυνος Έρευνας: «Βεργεράκη Αικατερίνη»

Σύνδεσμος ΕΥ:

http://chamilo.datacenter.uoc.gr/metchamilo/courses/DIPLWMATIKHERGASIA/index.php?id_session=0&isStudentView=true

Δημογραφικά στοιχεία

(Ζητείται η συμπλήρωση δημογραφικών στοιχείων)

1. Φύλλο (Κυκλώστε)	Άντρας	Γυναίκα		
2. Ηλικία (Κυκλώστε)	22-30	31-40	41-50	>51
3. Χρόνια Προϋπηρεσίας (Κυκλώστε)	0-4	5-10	11-20	>20

4. Είστε εξοικειωμένοι με τις Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (ΤΠΕ).

1

2

3

4

5

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ

5. Χρησιμοποιείτε τις Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (ΤΠΕ) στην εκπαιδευτική πράξη.

1

2

3

4

5

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ

6. Είστε εξοικειωμένοι με τη μέθοδο της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης (ΕΞΑΕ) με τη χρήση των ΤΠΕ.

1

2

3

4

5

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ

7. Είστε εξοικειωμένοι με τη μελέτη του εκπαιδευτικού υλικού το οποίο έχει σχεδιαστεί με τη μέθοδο της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης (ΕξΑΕ).

1

2

3

4

5

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ

1° Ερευνητικό Ερώτημα: Το εκπαιδευτικό υλικό διέπεται από τις αρχές και τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης;

A. Επιστημονική συνοχή / Τεκμηρίωση του Ε.Υ.

A.1. Στο Ε.Υ. γίνεται παράθεση πληροφοριών / απόψεων με την σχετική βιβλιογραφική τεκμηρίωση.

A.2. Στο Ε.Υ. γίνεται αναφορά σε διαφορετικές πηγές πληροφοριών (Βιβλία, επιστημονικά περιοδικά, επιστημονικά συνέδρια κλπ).

A.3. Στο Ε.Υ. γίνεται συγκριτική ανάλυση των πληροφοριών / απόψεων.

A.4. Το Ε.Υ. είναι εμπλουτισμένο με την ερμηνεία / κριτική συζήτηση των πληροφοριών.

A.5. Το Ε.Υ. παρέχει τη δυνατότητα στον εκπαιδευόμενο για περαιτέρω μελέτη σε διαφορετικές πηγές.

B. Το Ε.Υ. συμβάλει στην απλή και κατανοητή παρουσίαση του Γνωστικού Αντικειμένου

B.1. Το ύφος γραφής του Ε.Υ. είναι φιλικό για τον αναγνώστη.

B.2. Στο Ε.Υ. γίνεται χρήση προσωπικών και κτητικών αντωνυμιών.

B.3. Στο Ε.Υ. γίνεται κατά το δυνατόν χρήση της καθομιλούμενης γλώσσας.

B.4. Η γραφή του Ε.Υ. είναι ευανάγνωστη.

B.5. Η πυκνότητα των πληροφοριών του Ε.Υ. είναι ικανοποιητική.

B.6. Το Ε.Υ. παρουσιάζεται τμηματικά στο μέγεθος της οθόνης.

B.7. Το Ε.Υ. περιέχει μόνο κείμενο.

B.8. Το Ε.Υ περιέχει κείμενο και εικόνες.

B.9. Το Ε.Υ περιέχει κείμενο, εικόνες και video.

B.10. Οι χρωματικές συνθέσεις του Ε.Υ. συμβάλλουν στην άνετη αλληλεπίδραση.

Γ. Ευχρηστία του Ε.Υ.

Γ.1. Τα κουμπιά που χρησιμοποιήθηκαν στο Ε.Υ. (εμπρός, πίσω κλπ) είναι κατανοητά και αναγνωρίσιμα.

Γ.2. Τα εικονίδια που χρησιμοποιήθηκαν στο Ε.Υ. (πρόσθετες πηγές, δραστηριότητες κλπ) είναι κατανοητά και αναγνωρίσιμα.

Γ.3. Η πλοήγηση στο Ε.Υ. είναι εύκολη.

Γ.4. Οι υπερσύνδεσμοι του Ε.Υ. οδηγούν στο αναμενόμενο περιεχόμενο.

Δ. Το Ε.Υ. υποστηρίζει - καθοδηγεί τον εκπαιδευόμενο στη μελέτη του

Δ.1. Παρέχονται συμβουλές για το πώς να μελετηθεί το εκπαιδευτικό υλικό.

Δ.2. Το Ε.Υ. υποστηρίζει τον εκπαιδευόμενο προκειμένου να δώσει έμφαση σε συγκεκριμένα σημεία (Υπάρχουν πλαίσια ή έντονη γραφή (σήμανση) ώστε να τονίζονται σημαντικές έννοιες).

Δ.3. Στο Ε.Υ. υπάρχουν επεξηγηματικά σχόλια τα οποία υποστηρίζουν τον σπουδαστή στη μελέτη του.

Ε. Το Ε.Υ υποστηρίζει την αλληλεπίδραση με τον εκπαιδευόμενο στη μελέτη του

Ε.1. Το Ε.Υ. εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να εκφράσει τις δικές απόψεις (κρίσεις) πάνω σε σημαντικά ζητήματα.

Ε.2. Το Ε.Υ. εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να διατυπώνει τις δικές του ερωτήσεις πάνω σε σημαντικά ζητήματα.

Ε.3. Το Ε.Υ. εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να εμπλακεί συναισθηματικά με βάση τα προσωπικά του ενδιαφέροντα.

Ε.4. Το Ε.Υ. εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να ανταλλάξει απόψεις με τους άλλους εκπαιδευόμενους.

Ε.5. Το Ε.Υ. εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να θεωρήσει τον εαυτό του ως μέλος μιας κοινωνικής ομάδας που έχει συγκεκριμένες ανάγκες και προσδοκίες.

Ε.6. Το Ε.Υ. εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να ενσωματώσει / εμπλουτίσει τις απόψεις του σε αυτό.

Στ. Το Ε.Υ. παρέχει δυνατότητα Αναστοχασμού - Αυτοαξιολόγησης στον εκπαιδευόμενο

Στ.1. Το Ε.Υ. εμπειριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν την αυτοαξιολόγηση του εκπαιδευόμενου.

Στ.2. Το Ε.Υ. εμπειριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν την ανάπτυξη της αυτόνομης κριτικής σκέψης του εκπαιδευόμενου.

Στ.3. Το Ε.Υ. εμπειριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν την ανάπτυξη διάυλων επικοινωνίας με στόχο την ανατροφοδότηση του εκπαιδευόμενου.

Στ.4. Το Ε.Υ. εμπειριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να συσχετίσει τα νέα δεδομένα με τη δική του πραγματικότητα.

Στ.5. Το Ε.Υ. εμπειριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να εφαρμόσει τη νέα γνώση στη δική του πραγματικότητα.

Z. Σκοπός / Προσδοκώμενα Αποτελέσματα

Z.1. Στο Ε.Υ. διατυπώνεται σαφώς ο σκοπός της κάθε διδακτικής ενότητας.

Z.2. Στο Ε.Υ. διατυπώνονται σαφώς τα προσδοκώμενα αποτελέσματα σε κάθε διδακτική ενότητα.

Z.3. Τα προσδοκώμενα αποτελέσματα παρακινούν τον εκπαιδευόμενο σε επίπεδο γνώσεων.

Z.4. Τα προσδοκώμενα αποτελέσματα παρακινούν τον εκπαιδευόμενο σε επίπεδο δεξιοτήτων.

Z.5. Τα προσδοκώμενα αποτελέσματα παρακινούν τον εκπαιδευόμενο σε επίπεδο στάσεων.

Z.6. Ο εκπαιδευόμενος ελέγχει την πρόοδό του με βάση τα προσδοκώμενα αποτελέσματα.

2° Ερευνητικό Ερώτημα: Το εκπαιδευτικό υλικό έχει δημιουργηθεί σύμφωνα με τις αρχές της Πολυμεσικής Μάθησης;

(Για να θυμηθείτε τις αρχές της Πολυμεσικής Μάθησης δείτε εδώ:

<https://www.edivea.org/mayer.html>)

A.1. Στο Ε.Υ. υπάρχει συνδυασμός κείμενου και εικόνας για την παρουσίαση του γνωστικού αντικείμενου. **(Πολυμεσική Αρχή)**

A.2. Στο Ε.Υ. η χρήση των εικόνων σας βοηθάει να κατανοήσετε το γνωστικό αντικείμενο. **(Πολυμεσική Αρχή)**

A.3. Στο Ε.Υ. υπάρχουν στοιχεία αφήγησης (μονόλογος, διάλογος, περιγραφή, σχόλια κ.ά.). [\(Αρχή της Τροπικότητας\)](#)

A.4. Στο Ε.Υ. συμπεριλαμβάνονται μη σχετικές πληροφορίες (λέξεις, εικόνες, ήχοι) με το γνωστικό αντικείμενο. [\(Αρχή της Συνοχής\)](#)

A.5. Στο Ε.Υ. γίνεται χρήση φιλικής γλώσσας. [\(Αρχή της Προσωποποίησης\)](#)

A.6. Στο Ε.Υ. γίνεται χρήση δεύτερου προσώπου. [\(Αρχή της Προσωποποίησης\)](#)

A.7. Στο Ε.Υ. γίνεται ηχητική παρουσίαση του γνωστικού αντικειμένου. [\(Αρχή της Προσωποποίησης\)](#)

A.8. Στο Ε.Υ. το ύφος της ηχητικής παρουσίασης είναι φιλικό για τον εκπαιδευόμενο. [\(Αρχή της Φωνής\)](#)

A.9. Στο Ε.Υ. εμφανίζεται ένας φιλικός χαρακτήρας (avatar) που ενισχύει τη διαδικασία μάθησης των εκπαιδευόμενων. [\(Αρχή της Εικόνας\)](#)

A.10. Στο Ε.Υ. η παρουσίαση του γνωστικού αντικειμένου γίνεται τμηματικά. [\(Αρχή της Κατάτμησης\)](#)

A.11. Στο Ε.Υ. υπάρχουν διαδραστικές δραστηριότητες που παρέχουν ανατροφοδότηση στους εκπαιδευόμενους. [\(Αρχή της Προσωποποίησης\)](#)

A.12. Στο Ε.Υ. υπάρχουν μακροσκελή κείμενα για την παρουσίαση του γνωστικού αντικειμένου. ([Αρχή της Κατάτμησης](#))

A.13. Το Ε.Υ. παρέχει σαφείς οδηγίες στους εκπαιδευόμενους για την υλοποίηση των δραστηριοτήτων και εργασιών. ([Αρχή της Σηματοδότησης](#))

A.14. Στο Ε.Υ. υπάρχουν στοιχεία επισήμανσης (έντονη γραφή, υπογράμμιση, χρωματισμός κ.ά.). ([Αρχή της Σηματοδότησης](#))

A.15. Στο Ε.Υ. υπάρχουν εισαγωγικές δραστηριότητες που βοηθούν στη μελέτη του γνωστικού αντικειμένου. ([Αρχή της Προπαίδευσης](#))

Γενικές Επισημάνσεις

1. Ποια πιστεύετε ότι είναι τα τρία πιο δυνατά στοιχεία του εκπαιδευτικού υλικού;

2. Γράψτε έως τρεις αλλαγές που προτείνετε προκειμένου να βελτιωθεί το εκπαιδευτικό υλικό.

Ευχαριστούμε για τη συνεργασία σας

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΡΗΤΗΣ
UNIVERSITY
OF CRETE

Αικατερίνη Βεργεράκη «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση διαδραστικού εκπαιδευτικού υλικού με τη μέθοδο της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης για τη διδασκαλία τοπικής ιστορίας σε μαθητές για την Αρχαία Λισσό»

Παράρτημα Β: «Ερωτηματολόγιο αποτίμησης εκπαιδευτικού υλικού από εκπαιδευτικούς Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης»

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ

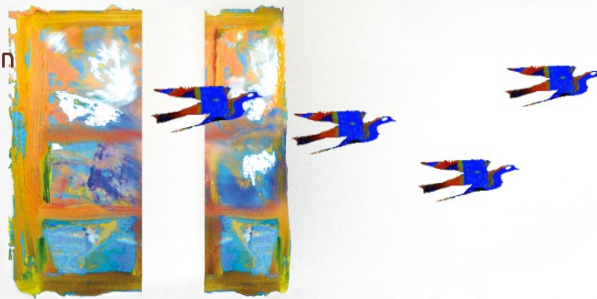
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Επιστήμες της Αγωγής - Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση με την χρήση των ΤΠΕ (e-Learning)».

UNIVERSITY OF CRETE
Department of Primary Education

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
Παιδαγωγικό Τμήμα Δ.Ε.

E-Learning Lab

Ε.ΔΙ.Β.Ε.Α
www.edivea.org

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΠΡΟΗΓΜΕΝΩΝ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΣΤΗ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ ΚΑΙ ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

«Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση διαδραστικού εκπαιδευτικού υλικού με τη μέθοδο της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης για τη διδασκαλία τοπικής ιστορίας σε μαθητές για την Αρχαία Λισσό»

Επιβλέπων: Κωτσίδης Κωνσταντίνος

Υπεύθυνος Έρευνας: «Βεργεράκη Αικατερίνη»

Οδηγίες

Το παρόν ερωτηματολόγιο αποτελεί μια προσπάθεια διερεύνησης των απόψεών σας σχετικά με το Εκπαιδευτικό Υλικό (Ε.Υ.) που μελετήσατε.

Ο σκοπός του ερωτηματολογίου είναι διττός. Σκοπός του είναι να διερευνήσει εάν το εκπαιδευτικό υλικό δύναται ή όχι να αξιοποιηθεί στην εκπαιδευτική πράξη

στα πλαίσια της τοπικής Ιστορίας, καθώς και να προσδιοριστούν τα θετικά στοιχεία αλλά και τα στοιχεία προς βελτίωσή του. Προκειμένου να διασφαλιστεί η αξιοπιστία και η εγκυρότητα των συμπερασμάτων που θα προκύψουν από την παρούσα έρευνα, είναι αναγκαία η αντικειμενική προσέγγιση των ερωτήσεων.

Κατά την επεξεργασία των δεδομένων του ερωτηματολογίου, το οποίο προορίζεται αποκλειστικά για ερευνητική χρήση, θα είναι σεβαστό το απόρρητο των απαντήσεών σας. Τα αποτελέσματα της έρευνας θα σας κοινοποιηθούν αμέσως μετά το τέλος της στατιστικής επεξεργασίας.

Ο Υπεύθυνος Έρευνας: «Βεργεράκη Αικατερίνη»

Σύνδεσμος ΕΥ:

http://chamilo.datacenter.uoc.gr/metchamilo/courses/DIPLWMATIKHERGASIA/index.php?id_session=0&isStudentView=true

Δημογραφικά στοιχεία

(Ζητείται η συμπλήρωση δημογραφικών στοιχείων)

1. Φύλλο (Κυκλώστε)   Άντρας   Γυναίκα
2. Ηλικία (Κυκλώστε)   22-30   31-40   41-50   >51
3. Χρόνια Προϋπηρεσίας (Κυκλώστε)   0-4   5-10   11-20   >20
4. Είστε εξοικειωμένοι με τις Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (ΤΠΕ);

1

2

3

4

5

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ

5. Χρησιμοποιείτε τις Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (ΤΠΕ) στην εκπαιδευτική πράξη;

1

2

3

4

5

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ

6. Είστε εξοικειωμένοι με τη μέθοδο της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης (ΕΞΑΕ) με τη χρήση των ΤΠΕ;

1

2

3

4

5

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ

7. Είστε εξοικειωμένοι με τη μελέτη του εκπαιδευτικού υλικού το οποίο έχει σχεδιαστεί με τη μέθοδο της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης (ΕΞΑΕ);

1

2

3

4

5

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ

1^ο Ερευνητικό Ερώτημα: Κατά πόσο το εκπαιδευτικό υλικό κρίνεται κατάλληλο να αξιοποιηθεί στην εκπαιδευτική πράξη στο πλαίσιο της τοπικής Ιστορίας;

A. Παρουσίαση ΕΥ

A.1. Ποια η γνώμη σας για τον τρόπο παρουσίασης του εκπαιδευτικού υλικού που μελετήσατε;

Εκφράστε την άποψή σας:

B. Ύφος γραφής ΕΥ

B.1. Πώς θα κρίνατε το ύφος γραφής του εκπαιδευτικού υλικού που μελετήσατε;

Εκφράστε την άποψή σας

Γ. Επάρκεια ΕΥ

Γ.1. Πόσο επαρκείς και τεκμηριωμένες θεωρείτε τις πληροφορίες που περιέχονται στο εκπαιδευτικό υλικό;

Εκφράστε την άποψή σας

Δ. Ανταπόκριση σε προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Δ.1. Σε τι βαθμό το εκπαιδευτικό υλικό εξυπηρετεί τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα που έχουν τεθεί από τον εκπαιδευτικό στην αρχή κάθε ενότητας;

Εκφράστε την άποψή σας

Ε. Αποτελεσματικότητα ασκήσεων ανατροφοδότησης

Ε.1. Σε ποιο βαθμό κρίνετε ότι οι ασκήσεις ανατροφοδότησης συμβάλλουν στην εμπέδωση της νέας γνώσης;

Εκφράστε την άποψή σας

Στ. Χρήση ΕΥ στην εκπαιδευτική πράξη

Στ.1. Κατά πόσο θα χρησιμοποιούσατε το συγκεκριμένο εκπαιδευτικό υλικό στην εκπαιδευτική σας πράξη;

Εκφράστε την άποψή σας

2° Ερευνητικό Ερώτημα: Ποια αξιολογούνται ως θετικά στοιχεία και ποια ως στοιχεία προς βελτίωση στο ΕΥ;

A. Δυνατά σημεία ΕΥ

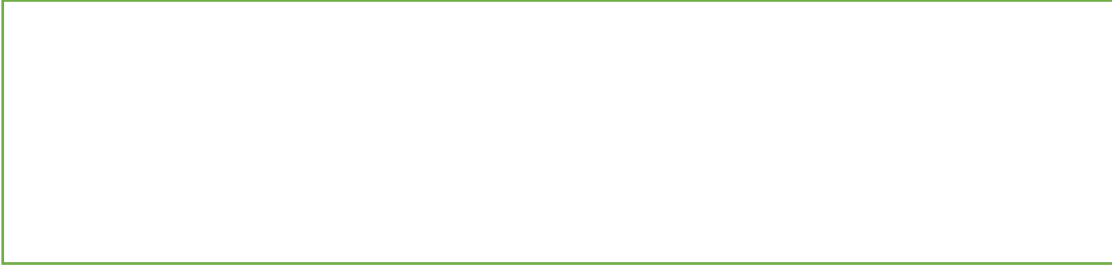
A.1. Ποια πιστεύετε ότι είναι τα τρία πιο δυνατά στοιχεία του εκπαιδευτικού υλικού;

Εκφράστε την άποψή σας

B. Προτάσεις βελτίωσης ΕΥ

B.1. Γράψτε έως τρεις αλλαγές που προτείνετε προκειμένου να βελτιωθεί το εκπαιδευτικό υλικό.

Εκφράστε την άποψή σας

Ευχαριστώ για τη συνεργασία σας